

RP 14/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av förundersökningslagen och tvångsmedelslagen samt av vissa lagar som har samband med dem

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det ändringar i den förundersökningslag och den tvångsmedelslag som träder i kraft vid ingången av 2014. Dessutom föreslås det vissa, närmast tekniska ändringar i lagen om rättegång i brottmål, kärnenergilagen, lagen om försvarstillstånd, tullagen, gränsbevakningslagen, punktskattelagen, lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi, lagen om övervakningsstraff, lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland, lagen om inteckning i bil, företagsinteckningslagen, fartygsregisterlagen, lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar, lagen om växtskyddsmedel samt utsokningsbalken.

Förundersökningslagens bestämmelser om rätten att anlita biträde vid förundersökning kompletteras så att en förundersökningsmyndighet också ska beakta garantierna för en rättvis rättegång. Dessutom ska förundersökningsmyndigheten, när brottets beskaffenhet förutsätter det, fråga målsäganden om målsäganden samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller stödtjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till organisationen utan ogrundat dröjsmål.

Bestämmelsen om skyldighet att infinna sig till förundersökning föreslås bli ändrad så att den utöver polisen också gäller andra förundersökningsmyndigheter. Om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen, på det närmaste lämpliga verksamhetsstället, eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förunder-

sökningsmyndighet. En motsvarande ändring föreslås i förundersökningslagens bestämmelse om omedelbart hörande.

Bestämmelserna om husrannsakan i tvångsmedelslagen föreslås bli kompletterade. Den som genomsökningen gäller ska informeras om sin rätt att få husrannsakan prövad vid domstol. Bestämmelserna kompletteras också så att en persons rätt att röra sig på förrättningsplatsen får begränsas för att förhindra att han eller hon får kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda enligt lag, eller för att säkerställa avspärrningen av utredningsplatser och utredningsobjekt. En begränsning förutsätter att den är nödvändig för att uppnå syftet med åtgärden. Ett ärende som gäller domstolsprövning av husrannsakan får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt.

Tvångsmedelslagens bestämmelser om förutsättningarna för att få använda teleavlyssning föreslås bli ändrade så att detta hemliga tvångsmedel kan tillåtas också vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn. Tillstånd att utföra teleövervakning får beviljas också, om det finns skäl att misstänka olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning, eller om det finns skäl att misstänka lockande av barn i sexuella syften.

Så kallad överskottsinformation som fåtts genom teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation ska få användas också, om det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fängelse i minst två år och om det kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet att överskottsinformationen används.

Domstolen beslutar i samband med behandlingen av huvudsaken om användning av överskottsinformation som bevisning. I förundersökningsprotokollet ska det göras en anteckning om överskottsinformation som använts vid utredningen av brottet och i stämningsansökan ska sådan överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis uppges samt användningen av överskottsinformationen motiveras.

Tvångsmedelslagens bestämmelser om underrättelse om användning av hemliga tvångsmedel kompletteras så att de omfattar situationer där identiteten hos den som är föremål för tvångsmedel ännu inte är känd vid utgången av den tid som utsatts för underrättelsen eller vid uppskovet med underrättelsen. I dessa situationer ska personen utan ogrundat dröjsmål underrättas om tvångs-

medlet skriftligen när hans eller hennes identitet har utretts. I vissa bestämmelser i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar görs också kompletteringar som har samband med detta. Dessutom föreslås att bestämmelser om överföring av ett ärende till annan domstol fogas till tvångsmedelslagen.

Samtidigt med denna proposition överlämnas en regeringsproposition med förslag till ändring av polislagen. Bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i tvångsmedelslagen och bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i polislagen är fast förknippade med varandra.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2014 samtidigt med den nya förundersökningslagen och den nya tvångsmedelslagen.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	3
ALLMÅN MOTIVERING	5
1 INLEDNING	5
2 BEDÖMNING AV NULÄGET	6
2.1 Förundersökningslagen	6
2.2 Tvångsmedelslagen	10
2.3 Övrig lagstiftning	32
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	33
3.1 Målsättning	33
3.2 De viktigaste förslagen	33
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	34
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	34
6 ANDRA OMSTÄNDIGHETER SOM INVERKAT PÅ PROPOSITIONENS INNEHÅLL	35
DETALJMOTIVERING	37
1 LAGFÖRSLAG	37
1.1 Förundersökningslagen	37
4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning	37
6 kap. Närvaro vid förundersökning	38
9 kap. Förundersökningsmaterial	40
1.2 Tvångsmedelslagen	40
2 kap. Gripande, anhållande och häktning	40
3 kap. Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden	41
6 kap. Kvarstad	41
8 kap. Genomsökning	41
10 kap. Hemliga tvångsmedel	43
11 kap. Särskilda bestämmelser	49
1.3 Lagen om rättegång i brottmål	50
5 kap. Om väckande av åtal	50
1.4 Kärnenergilagen	51
1.5 Lagen om försvarstillstånd	51
1.6 Tullagen	51
1.7 Gränsbevakningslagen	51
1.8 Punktskattelagen	52
1.9 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	52
1.10 Lagen om övervakningsstraff	52
1.11 Lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland	52
1.12 Lagen om inteckning i bil	52
1.13 Företagsinteckningslagen	53
1.14 Fartygsregisterlagen	53
1.15 Lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar	53
1.16 Lagen om växtskyddsmedel	54
1.17 Utsökningsbalken	54
2 kap. Utsökningsgrunder	54
2 IKRAFTTRÄDANDE	54
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	54

3.1	Genomsökning av utrustning.....	54
3.2	Teleavlyssning.....	55
3.3	Teleövervakning.....	55
3.4	Användning av överskottsinformation.....	56
3.5	Bedömning av lagstiftningsordningen.....	58
	LAGFÖRSLAGEN.....	59
	1. Lag om ändring av förundersökningslagen.....	59
	2. Lag om ändring av tvångsmedelslagen.....	61
	3. Lag om ändring av 5 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål.....	67
	4. Lag om ändring av 68 § i kärnenergilagen.....	68
	5. Lag om ändring av 9 § i lagen om försvarstillstånd.....	68
	6. Lag om ändring av tullagen.....	69
	7. Lag om ändring av 47 a § i gränsbevakningslagen.....	69
	8. Lag om ändring av 103 § i punktskattelagen.....	70
	9. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi.....	70
	10. Lag om ändring av 6 och 35 § i lagen om övervakningsstraff.....	71
	11. Lag om ändring av 3 § i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland.....	72
	12. Lag om ändring av 15 § i lagen om inteckning i bil.....	72
	13. Lag om ändring av 25 § i företagsinteckningslagen.....	73
	14. Lag om ändring av 9 och 10 § i fartygsregisterlagen.....	74
	15. Lag om ändring av 5 och 16 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.....	74
	16. Lag om ändring av 32 § i lagen om växtskyddsmedel.....	75
	17. Lag om ändring av 2 kap. 2 § i utsökningsbalken.....	76
	BILAGA.....	77
	PARALLELLELTEXTER.....	77
	1. Lag om ändring av förundersökningslagen.....	77
	2. Lag om ändring av tvångsmedelslagen.....	80
	3. Lag om ändring av 5 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål.....	93
	4. Lag om ändring av 68 § i kärnenergilagen.....	94
	5. Lag om ändring av 9 § i lagen om försvarstillstånd.....	95
	6. Lag om ändring av tullagen.....	96
	7. Lag om ändring av 47 a § i gränsbevakningslagen.....	98
	8. Lag om ändring av 103 § i punktskattelagen.....	99
	9. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi.....	100
	10. Lag om ändring av 6 och 35 § i lagen om övervakningsstraff.....	102
	11. Lag om ändring av 3 § i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland.....	103
	12. Lag om ändring av 15 § i lagen om inteckning i bil.....	104
	13. Lag om ändring av 25 § i företagsinteckningslagen.....	105
	14. Lag om ändring av 9 och 10 § i fartygsregisterlagen.....	106
	15. Lag om ändring av 5 och 16 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.....	107
	16. Lag om ändring av 32 § i lagen om växtskyddsmedel.....	109
	17. Lag om ändring av 2 kap. 2 § i utsökningsbalken.....	110

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Riksdagen antog i mars 2011 en ny förundersökningslag (805/2011) och en ny tvångsmedelslag (806/2011). Lagarna träder i kraft vid ingången av 2014. Fram till dess tillämpas den gällande förundersökningslagen (449/1987) och den gällande tvångsmedelslagen (450/1987). Nedan avses med ”den nya förundersökningslagen” och ”den nya tvångsmedelslagen” de lagar som träder i kraft vid ingången av 2014 och med ”den gällande förundersökningslagen” och ”den gällande tvångsmedelslagen” de lagar som gäller fram till dess.

Den nya tvångsmedelslagen är en allmän lag som gäller förundersökning av brott. I lagen föreskrivs om de frågor som ska utredas vid förundersökningen, de personer som deltar i förundersökningen, den allmänna gången för förundersökningen, förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökningen, förundersökningsmyndighetens och åklagarens förundersökningsarbete, närvaro vid förundersökningen, förhör, konfrontation, förundersökningsmaterial och avslutande av förundersökning. I de särskilda bestämmelserna i slutet av den nya förundersökningslagen föreskrivs bl.a. om förundersökningsbeslut, behörighet som biträde och yppandeförbud.

I den nya tvångsmedelslagen föreskrivs om de tvångsmedel som får användas vid utredning av brott. I vissa fall får lagenliga tvångsmedel användas också i andra syften såsom t.ex. för att trygga straffprocessen och verkställighet av fängelsestraff, förhindra brottslig verksamhet och trygga betalningen av skadestånd. I den nya tvångsmedelslagen föreskrivs om gripande, anhållande och häktning, begränsning av kontakter, reseförbud, kvarstad, beslag, kopiering av handlingar, genomsökning (av platser och personer) och tvångsmedel i samband med särskilda undersökningsmetoder (t.ex. för att konstatera alkohol eller något annat berusningsmedel) och användning av hemliga tvångsmedel. Till de sistnämnda hör t.ex. teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter,

systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, bostadsavlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning samt inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser och teleterminalutrustning), täckoperationer, bevisprovokation genom köp och kontrollerade leveranser.

Tillsammans med den nya förundersökningslagen och den nya tvångsmedelslagen bereddes och behandlades samtidigt i riksdagen den nya polislagen som också träder i kraft vid ingången av 2014 och ersätter den nuvarande polislagen (493/1995) som gäller fram till dess. Reformen av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen bereddes tillsammans med reformen av polislagstiftningen för att tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel och polislagens bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information är fast förknippade med varandra. Detta gäller såväl metoderna som används som även deras användningsförutsättningar. Ett av de centrala målen med lagberedningen var att förenhetliga regleringen om hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information.

Justitieministeriet och inrikesministeriet tillsatte den 12 mars 2007 en kommission för att bereda en totalreform av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen. Genomförandet av totalreformen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen konstaterades också i programmet för statsminister Matti Vanhanens II regering. Förundersöknings- och tvångsmedelslagskommissionen överlämnade sitt betänkande den 20 maj 2009 (justitieministeriets kommittébetänkande 2009:2). I betänkandet föreslogs att det stiftas en ny förundersökningslag, ny tvångsmedelslag och ny polislag. Kommissionens betänkande var på en omfattande remiss fram till utgången av augusti 2009. Ett referat av utlåtandena har publicerats som inrikesministeriets publikation 34/2009.

Justitieministeriet och inrikesministeriet tillsatte den 30 september 2009 en styrgrupp för den fortsatta beredningen av reformen. I enlighet med styrgruppens uppdrag avfattades vid den fortsatta beredningen två regeringspropositioner, av vilka den ena är uppbyggd kring förundersökningslagen och tvångsmedelslagen (justitieministeriets förordningsansvar, RP 222/2010 rd) och den andra kring polislagen (inrikesministeriets förordningsansvar, RP 224/2010 rd). Regeringspropositionerna överlämnades till riksdagen den 29 oktober 2010. Lagutskottet avfattade ett betänkande om propositionen om en översyn av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen (LaUB 44/2010 rd), om vilket grundlagsutskottet (GrUU 66/2010 rd) och förvaltningsutskottet (FvUU 50/2010 rd) yttrade sig. Förvaltningsutskottet beredde för sin del ett betänkande om propositionen om en översyn av polislagsstiftningen (FvUB 42/2010 rd), om vilket grundlagsutskottet (GrUU 67/2010 rd) och lagutskottet (LaUU 21/2010 rd) yttrade sig.

Redan innan lagarna har trätt i kraft har man observerat behov av att ändra dem. Detta har samband med den nya tvångsmedelslagens 10 kap. om hemliga tvångsmedel och den nya polislagens 5 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information. I kapitlen regleras samma metoder för inhämtande av information ogrundat på olika sätt på vissa ställen. Därför överlämnas tillsammans med denna proposition samtidigt en regeringsproposition där det föreslås en ändring av den nya polislagen. Över huvud taget när det är fråga om en så omfattande lagstiftningshelhet har man i lagarnas beredningskede inte kunnat beakta alla omständigheter som har samband med behovet av och innehållet i regleringen. Nya behov av att ändra lagstiftningen lyfts också i övrigt fram. Dessutom har den lagstiftning som är förknippad med den nya förundersökningslagen, den nya tvångsmedelslagen och den nya polislagen ändrats efter att de nya lagarna antogs. Dessutom konstateras det i programmet för statsminister Jyrki Katainens regering att reformerna av förundersöknings- och polislagen styrs, vilket kan anses innefatta åtminstone att göra klarläggande lagstiftningsändringar.

En betydande del av de lagstiftningsändringar som föreslås i denna proposition kan karaktäriseras som tekniska ändringar eller ändringar som förtydligar lagtextens innehåll. Det har dock tagits med befogade innehållsmässiga ändringar, som framförallt till sin omfattning är sådana att beredningen av dem i detta sammanhang med en skälig stram tidtabell har varit möjlig. Eftersom regeringens proposition till sin karaktär är sådan att den ska komplettera den tidigare propositionen och således korrigera och precisera stiftad lagstiftning, har i propositionen inte tagits in alla de avsnitt som i allmänhet ingår i en fullskalig regeringsproposition. Detta gäller t.ex. presentation av lagstiftningen och internationell jämförelse.

2 Bedömning av nuläget

I avsnittet om bedömning av nuläget behandlas lagstiftningsändringar som det finns ett behov av att man motiverar närmare. Bakgrunden till de lagstiftningstekniska och därmed jämförbara ändringarna presenteras i detaljmotiveringen.

2.1 Förundersökningslagen

Rätten att anlita biträde vid förundersökningen och förmedling av målsägandens kontaktuppgifter till en organisation som tillhandahåller stödtjänster

I 4 kap. 10 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen finns det dessutom bestämmelser om rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Innan parten hörs ska han eller hon skriftligen underrättas om denna rätt om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning. Enligt momentet ska, när den som är misstänkt för brott har berövats sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning, han eller hon utan dröjsmål skriftligen underrättas om denna rätt. I momentet konstateras vidare att förundersökningsmyndigheten också annars ska se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det

brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

Enligt sista meningen i 4 kap. 10 § 1 mom. är det alltså med hänsyn till skyldigheten om att se till att rätten tillgodoses avgörande att parten vill förverkliga sin rätt att anlita biträde. Vad gäller den brottsmisstänkte har med hänsyn till att garantierna för en rättvis rättegång uppfylls också andra omständigheter än hans eller hennes vilja betydelse. Som sådant är momentet inte det enda lagrummet som syftar till att se till att den misstänktes försvar är effektivt. Enligt 2 kap. 1 § 3 mom. 1 punkten i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) ska för den misstänkte förordnas en försvarare på tjänstens vägnar, om han eller hon inte klarar av att försvara sig själv. Enligt 4 kap. 10 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen ska undersökningsledaren eller åklagaren göra framställning till domstolen om att ett biträde ska förordnas för den brottsmisstänkte, när det finns orsak till det enligt bestämmelserna i 2 kap. 1 § 3 mom. i lagen om rättegång i brottmål. Högsta domstolen har nyligen i sitt avgörande HD 2012:32 bedömt tillämpningen av 1 punkten i sistnämnda moment vid handläggningen av målet vid tingsrätten i fråga om en svarande vid ett brottmål. Det var fråga om ett fall där svarande uppenbart inte hade förstått att han eller hon skulle ha behövt rättslig hjälp vid försvaret mot åtalet och ersättningsanspråken.

Högsta domstolens avgörande HD 2012:45 gäller förundersökning där man ansåg att man brutit mot den misstänktes försvarsmöjligheter. I avgörandet hänvisas för det första till artikel 6 stycke 3 punkt c i den europeiska människorättskonventionen (FördrS 19/1990) enligt vilken varje åtalad har rätt att försvara sig personligen eller genom ett rättegångsbiträde som han eller hon har utsett, och om han eller hon saknar erforderliga medel för den rättshjälp som fås, att erhålla sådan utan kostnad, när rättvisan det kräver. I avgörandet är det fråga om förutsättningarna för att avstå från att anlita biträde. I fråga om förutsättningarna konstaterar högsta domstolen med stöd av europeiska människorättsdomstolens avgörandepraxis att avståendet ska vara entydigt och vara förknippat med minimigarantier som motsvarar

betydelsen av avståendet. Avståendet kan vara konkludent under förutsättning att den åtalade rimligen har kunnat förutse betydelsen av ett sådant beteende. Med hänvisning till europeiska människorättsdomstolens avgörandepraxis konstaterar högsta domstolen också att det entydiga avståendet från biträde kräver att den misstänkte har underrättats om rätten till biträde. Den misstänkte ska ha möjlighet att verkligen förstå sin rätt, vilket kan kräva att man särskilt försäkras sig om detta bl.a. när det gäller unga och personer som har en svag ställning på grund av sjukdom eller någon annan motsvarande orsak.

Utifrån det som konstaterades ovan måste den sista meningen i 4 kap. 10 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen kompletteras så att betydelse har utöver partens vilja också garantierna för en rättvis rättegång. När frågan bedöms vid förundersökningen ska beaktas de omständigheter som högsta domstolen har lyft fram i sina avgöranden. Fastän garantierna för en rättvis rättegång uttryckligen har samband med att trygga den brottsmisstänktes rättigheter, finns det inte ett behov av att begränsa detta tillägg att gälla endast brottsmisstänkta.

Europeiska kommissionen lade i juni 2011 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden och rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövande (COM(2011) 326 final). Beredningen av direktivet pågår ännu. På direktivets innehåll kommer att inverka bl.a. europeiska människorättsdomstolens praxis sådan som den har beskrivits i de högsta domstolens avgöranden som har behandlats ovan. Fastän behovet av lagstiftning som har samband med direktivets genomförande i sinom tid bedöms särskilt är det redan i detta sammanhang befogat att komplettera bestämmelsen om anlitan av biträde med att trygga en rättvis rättegång så att man så snabbt som möjligt också i lagstiftningen ska kunna fästa uppmärksamhet vid denna fråga.

I 4 kap 10 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen konstateras det att undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att ett rättegångsbiträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, när det finns orsak till det en-

ligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål, och likaså om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, när det finns orsak till det enligt 1 § 3 mom. i nämnda kapitel. När det gäller åtgärderna som är förknippade med att förordna en stödperson hänvisas det alltså i momentet till bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål. Enligt 2 kap. 3 § i lagen kan under de förutsättningar som framgår av 1 a § för en målsägande som blir hörd personligen för utredning av saken och anses behöva stöd vid förundersökningen och i rättegången förordnas en stödperson som har tillräcklig kompetens för att sköta uppdraget. Enligt 1 a § i kapitlet kan domstolen förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs av åklagaren, under rättegången, när målet gäller 1) sexualbrott som avses i 20 kap. i strafflagen, om inte ett förordnande av särskilda skäl anses onödigt, 2) brott som avses i 21 kap. 1–6 § i strafflagen, om ett förordnande skall anses befogat med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte, eller 3) brott mot liv, hälsa eller frihet, om ett förordnande skall anses befogat med hänsyn till hur allvarligt brottet är, målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter.

I det program för den inre säkerheten som statsrådet godkände i juni 2012 konstateras det att brottsoffren på grund av den traumatiska situationen inte alltid inser eller förmår identifiera att de är i behov av hjälp och stöd omedelbart efter sin brottsupplevelse. Därför har en aktiv styrning till stöd en stor betydelse. I programmet konstateras att styrning till stödtjänster via polisen jämt har ökat. Praxis varierar dock i de olika polisdistrikten. Delvis utifrån denna motivering ska enligt åtgärd 59 i programmet för den inre säkerheten utredas behovet av att till den nya förundersökningslagen foga en punkt där det av myndigheterna krävs att de i samband med brottanmälan och förhöret frågar brottsoffret om han eller hon samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller tjänster till offer. Om offret ger sitt samtycke, ska uppgifterna förmedlas till organisationen utan ogrundat

dröjsmål. I programmet för den inre säkerheten hänvisas det till 11 kap. 9 § i den nya förundersökningslagen, men sakrelaterat är ett bättre ställe för regleringen den paragraf som nu behandlas.

Den i 4 kap. 10 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen konstaterade skyldigheten att vidta åtgärder för att skaffa en stödperson för målsäganden är avgränsad till vissa brott och fall som uppfyller vissa förutsättningar. Enligt momentet är det också fråga om att vidta åtgärder för att få ett beslut för att få ett förordnande av en stödperson. Den i momentet uppställda skyldigheten tryggar inte i tillräcklig grad målsägandens ställning i alla situationer. Fastän det från förundersökningsmyndighetens sida meddelas målsäganden om hur han eller hon själv kan söka stöd, har målsäganden inte nödvändigtvis den behövliga beredskapen för det för att den i programmet för den inre säkerheten konstaterade situationen är så traumatisk. Flera internationella förpliktelser kräver att offrens möjlighet att få den hjälp och det stöd han eller hon behöver förverkligas så effektivt som möjligt. Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem ingår en punkt enligt vilken medlemsstaterna ska underlätta för den behöriga myndigheten till vilken brottanmälan gjordes och andra berörda enheter att hänvisa brottsoffer till stödverksamheter för brottsoffer. Det finns grunder för att 4 kap. 10 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen kompletteras med en ny mening enligt vilken förundersökningsmyndigheten, när brottets beskaffenhet förutsätter det, ska fråga målsäganden om målsäganden samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller stödtjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till organisationen utan ogrundat dröjsmål.

Skyldighet att infinna sig till förundersökning och omedelbart hörande

I 6 kap. 1 § i den nya förundersökningslagen föreskrivs om skyldighet att infinna sig till förundersökning. Om det finns anledning

att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen enligt 1 mom. i paragrafen skyldig att på kallelse infinna sig till förundersökning inom det distrikt för en polisinsättning där han eller hon vistas.

I 6 kap. 3 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen konstateras det att den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet på uppmaning av en polisman ska stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på någon annan plats inom distriktet för samma polisinsättning, om det för utredningen av saken är behövt att personen genast hörs. Om han eller hon utan godtagbar orsak vägrar att iakttä uppmaningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iakttä uppmaning, får polisen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

I motiveringen till 6 kap. 1 § i den nya förundersökningslagen konstateras det (RP 222/2010 rd, s. 219/II) att när en person åläggs att infinna sig till förundersökning ska iakttas principen om minsta olägenhet. Detta innebär att personen i mån av möjlighet ska höras vid närmaste polisstation. Enligt motiveringen är det här inte alltid möjligt, eftersom t.ex. krävande brottsundersökningar kan ha koncentrerats till vissa polisstationer. Också åsikten hos den som ska höras bör beaktas, om han eller hon vill bli hörd på en polisstation som inte ligger närmast den ort där han eller hon är bosatt.

Den nya förundersökningslagens 6 kap. 1 § 1 mom. och 3 § 1 mom. avviker från den nya förundersökningslagens allmänna linje enligt vilken bestämmelserna inte har skrivits endast med tanke på de förundersökningar som polisen utför. Utgångspunkten är att lagens bestämmelser blir tillämpliga också vid förundersökningar som utförs av de andra förundersökningsmyndigheterna, dvs. gränsbevaknings-, tull- och militärmyndigheterna, fastän det i speciallagar som gäller dessa myndigheter också finns specialbestämmelser och förtydligande bestämmelser som är förknippade med förundersökningen. Å

andra sidan är också den gällande förundersökningslagens bestämmelse om skyldighet att infinna sig till förundersökning, dvs. 17 § 1 mom., skriven att gälla förundersökningar som polisen utför. Enligt det finns det en skyldighet att infinna sig till förundersökning inom det härads område där han eller hon vistas.

Vad gäller bestämmelser som rör andra förundersökningsmyndigheter än polisen finns det i 43 § 4 mom. i tullagen (1466/1994) en specialbestämmelse som gäller tullmyndigheterna. Enligt den är var och en som antas kunna ge upplysningar om ett tullbrott skyldig att på kallelse infinna sig på närmaste tullanstalt för att höras vid förundersökningen. I regeringens proposition RP 234/1994 rd föreslogs att till 12 § i den dåvarande lagen om gränsbevakningsväsendet (5/1975) fogas ett nytt 2 mom. i vilket skulle ha föreslagits att var och en som antas kunna ge upplysningar om ett brott som undersöks av en gränsbevakningsman är skyldig att på kallelse infinna sig på det närmaste verksamhetsstället för gränsbevakningsväsendet för att höras vid förundersökningen. I motiveringen till momentet hänvisades det till att 17 § i förundersökningslagen är skriven att gälla endast förhör som förrättas av polisen och att enligt 53 § 4 mom. i den dåvarande tullagen (573/1978) är en medborgare i ett tullbrottsärende också skyldig att infinna sig på närmaste tullanstalt för förundersökningen. I regeringens proposition konstaterade att med närmaste tullanstalt avses den tullanstalt som befinner sig närmast medborgarens vistelseort. Regeringens proposition RP 234/1994 rd drogs tillbaka och en sådan bestämmelse togs inte in i den lag om gränsbevakningsväsendet (320/1999) som stiftades efter den eller i den gränsbevakningslag (578/2005) som ersatte den. I lagar som gäller militärmyndigheter och som har samband med förundersökning finns inte heller sådan reglering.

Av orsaker som har samband med konsekvensen i den nya förundersökningslagens bestämmelser är det skäl att skriva 6 kap. 1 § 1 mom. och 3 § 1 mom. så att de utöver polisen täcker också övriga förundersökningsmyndigheter. Vad gäller för det första den förra bestämmelsen talar principen om mins-

ta olägenhet för att man fortsättningsvis ska bevara utgångspunkten enligt vilken skyldigheten att infinna sig till förundersökning gäller det närmaste verksamhetsstället för den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen. Också i detta sammanhang är det skäl att med det närmaste verksamhetsstället förstå det verksamhetsställe som befinner sig närmast vistelseorten för den som är skyldig att infinna sig. Det ska dock samtidigt beaktas att det närmaste verksamhetsstället inte nödvändigtvis alltid är ändamålsenligt och för ändamålet lämpligt att förrätta ett förhör på. T.ex. gränsbevakningsväsendet har verksamhetsställen där det inte finns sådana utrymmen där förhör kan utföras och inte heller utrustning som behövs för att utföra förhör. Vid val av förhörsplats ska också annars beaktas bestämmelserna om inspelning av förhör i 9 kap. 3 och 4 § i den nya förundersökningslagen. Man ska också beakta möjligheten att samtidigt företa åtgärder som eventuellt följer på eller annars har samband med förhöret såsom t.ex. gripande eller upptagande av signalement. Det kan uppstå situationer där det för ändamålet lämpliga närmaste verksamhetsstället är något annat än verksamhetsstället för den förundersökningsmyndighet som utför undersökningen och sänder kallelsen och då kan tänkas komma i fråga verksamhetsstället för en förundersökningsmyndighet från ett annat förvaltningsråd (t.ex. polisens verksamhetsställe vid en förundersökning som utförs av tullen). På grund av dessa olika synpunkter ska i 6 kap. 1 § 1 mom. en person åläggas att infinna sig vid det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet.

Den nya förundersökningslagens 6 kap. 1 § 1 mom. är till sitt tillämpningsområde något mera omfattande än 43 § 4 mom. i tullagen, eftersom en omständighet som grundar skyldighet att infinna sig också är att "hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet" vilket inte nämns i tullagens bestämmelse. Detta är också en behövlig omständighet som grundar skyldighet att infinna sig vid de förundersökningar som tullverket utför. Al-

ternativen är att 43 § 4 mom. i tullagen kompletteras så att den motsvarar 6 kap. 1 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen eller att 43 § 4 mom. i tullagen upphävs, varvid för tullmyndigheternas del blir direkt tillämpligt 6 kap. 1 § 1 mom. i förundersökningslagen. Ett upphävande är en mera motiverad lösning med beaktande av bakgrunden till de ändringar som ska göras i momentet.

I den nya förundersökningslagens 6 kap. 3 § 1 mom. om omedelbart hörande bör göras ändringar som motsvarar ändringarna i 6 kap. 1 § 1 mom. så att momentet gäller också andra förundersökningstjänstemän som utför undersökning än polismän och att momentet i fråga om stället för hörandet erbjuder behövligt spelrum från fall till fall. På grund av momentens olika struktur kan i dem dock inte användas helt samma ordalydelse.

2.2 Tvångsmedelslagen

Domstolsförfarande i samband med häktningensärenden

Enligt 3 kap. 15 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen ska domstolen ta upp ett ärende till ny behandling också tidigare än vad som anges i 1 mom., om det finns skäl till det med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen. Enligt momentet ska en anhållningsberättigad tjänsteman omedelbart underrätta domstolen och den häktade om sådana väsentliga förändringar i omständigheterna som ger anledning till ny behandling.

Den nya tvångsmedelslagens 3 kap. 15 § 2 mom. grundar sig på utgångspunkten att domstolen alltid beslutar om frigivningen av en häktad. Momentet granskades inte, fastän 3 kap. 17 § i den nya tvångsmedelslagen vid riksdagsbehandlingen ändrades så att enligt det 3 mom. som fogades till paragrafen en anhållningsberättigad tjänsteman ska förordna om omedelbar frigivning av en häktad, om det inte längre finns förutsättningar för häktning. I samma sammanhang preciserades 2 mom. i nämnda paragraf så att där klart uttrycks att domstolens beslutsfattande gäller situationer där förutsättningarna för häktning saknas och det konstateras vid sessionen

(LaUB 44/2010 rd, s. 14/II). Enligt riksdagens lagutskott bör principen vara att frigivning på framställning först under sessionen ska tillämpas bara i undantagsfall på grundval av omständigheter som kommer fram där. Enligt första meningen i 3 kap. 17 § 2 mom. ska domstolen på framställning som en anhållningsberättigad tjänsteman gjort vid sammanträdet i samband med behandlingen av häktningsärendet eller huvudsaken bestämma att den häktade genast ska friges, om det inte längre finns förutsättningar för häktning.

Med stöd av de ändringar av paragrafen som gjordes vid riksdagsbehandlingen behandlar domstolen i enlighet med 3 kap. 15 § 1 mom. och 17 § 1 och 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen förekomsten av förutsättningar för häktning endast om den häktade har fört häktningsärendet till domstol för ny behandling, om det finns skäl till att fästa uppmärksamhet vid förekomsten av förutsättningar vid domstolens sammanträde med anledning av någon omständighet som framkommit vid huvudförhandlingen eller en dom eller om åtal inte har väckts inom utsatt tid och beslut om förlängd tidsfrist inte har fattats inom den tiden. En anhållningsberättigad tjänsteman har en skyldighet att handla i enlighet med 3 kap. 17 § 3 mom. oberoende av i vilket skede straffprocessen är. Samtidigt har han eller hon befogenhet att besluta om frigivning, om inte åklagaren i enlighet med den andra meningen i momentet övertar frågan om frigivning.

Som en följd av det som konstaterades ovan väcks frågan om huruvida efter de ändringar som gjordes i riksdagen 3 kap. 15 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen alls behövs eftersom det grundar sig på en utgångspunkt enligt vilken domstolen beslutar om frigivning i alla situationer. Momentet kan dock anses komplettera regleringen i samma paragrafs 1 mom. om den häktades rätt att föra häktningsärendet till ny domstolsbehandling. Enligt det sistnämnda momentet behöver nämligen domstolen inte ta upp häktningsärendet till ny behandling tidigare än två veckor efter den föregående behandlingen.

Det är skäl att bevara den mellantid på två veckor för ny behandling vilken som ut-

gångspunkt har föreskrivits. Samtidigt är det dock också skäl att på samma sätt som lagutskottet betona frihet som ett högt värderat rättsligt värde och frigivning av en häktad genast, när det konstateras att förutsättningarna för häktning saknas. Om det framkommer någon väsentlig ändring av omständigheterna i fråga om förutsättningarna för häktning, ska också den häktade kunna föra ärendet till domstolsbehandling oberoende av tidsgränsen i 3 kap. 15 § 1 mom., om inte en anhållningsberättigad tjänsteman förordnar att han eller hon genast ska friges med stöd av 3 kap. 17 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen. Därför bör 3 kap. 15 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen ändras så att den gäller situationer där den nya behandlingen sker på den häktades begäran och att den anhållningsberättigade tjänstemannen ska underrätta den häktade om väsentliga förändringar i omständigheterna, om han eller hon inte med stöd av 17 § 3 mom. förordnar att den häktade genast ska friges. I sig kan det antas att det är fråga om en rätt sällsynt situation, men trots det kan en ändring av regleringen anses motiverad med hänsyn till den häktades rättsskydd. Av orsaker som har samband med den häktades rättsskydd och konsekvensen i lagstiftningen (t.ex. den nya tvångsmedelslagens 2 kap. 15 § om häktningsyrkande) ska om väsentliga ändringar i omständigheterna underrättas utöver den häktade också hans eller hennes biträde.

Husrannsakan

Anmälningar som har samband med husrannsakan

Enligt 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen kan husrannsakan föras till domstolsbehandling. Enligt 1 mom. i paragrafen ska domstolen på yrkande av den hos vilken husrannsakan har förrättats avgöra om det finns förutsättningar för den eller om husrannsakan har genomförts på det sätt som 5 eller 6 § kräver. Paragraferna som det hänvisats till gäller närvaro vid husrannsakan och förfarandet vid husrannsakan. I den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 18 § 1 mom. konstateras vidare att yrkandet ska framställas inom 30 dagar från det att husrannsakan för-

rättades eller från den senare tidpunkt då den som framställer yrkandet fick veta att husrannsakan hade förrättats. I samband med reformen av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen togs en motsvarande bestämmelse in också i den nya 7 a § i 5 kap. i den gällande tvångsmedelslagen som är i kraft fram till att den nya tvångsmedelslagen träder i kraft vilket sker vid ingången av 2014. Paragraferna om att föra husrannsakan till domstol fogades till den gällande och den nya tvångsmedelslagen vid riksdagsbehandlingen, när europeiska människorättsdomstolen den 15 februari 2011 hade meddelat två avgöranden om husrannsakan som gällde Finland (Heino mot Finland och Harju mot Finland).

I ingendera av tvångsmedelslagarna togs det in en bestämmelse om att rätten att föra ärendet till domstolsbehandling ska underrättas den hos vilken husrannsakan förrättades. Däremot föreskrivs för beslags del i den nya tvångsmedelslagen (7 kap. 12 § 1 mom.) att i protokollet över beslag vid sidan av andra omständigheter ska nämnas rätten att få beslaget eller kopieringen prövad av domstol.

Riksdagens biträdande justitieombudsman meddelade den 8 september 2011 ett beslut (Dnr 3229/2/11) som gäller att få husrannsakan och beslag prövad av tingsrätten. Han har delgivit sin uppfattning de myndigheter som utför förundersökning genom att sända en kopia av beslutet till Polisstyrelsen, Tullstyrelsen, Staben för gränsbevakningsväsendet och Huvudstaben för en bedömning av avfattande av anvisningar. Dessutom sändes en kopia till justitieministeriet för en bedömning av behovet att ändra tvångsmedelslagen.

I sitt beslut konstaterar den biträdande justitieombudsmannen att det inte är realistiskt att anta att alla känner till tvångsmedelslagen och i synnerhet den nya möjligheten att få husrannsakan prövad av domstol. Enligt biträdande justitieombudsmannen krävs för den nya 5 kap. 7 a §:s del i tvångsmedelslagen det som konstateras ovan i beslutet att förundersökningsmyndigheten i vart och ett fall klart särskilt underrättar om möjligheten att få husrannsakens laglighet bedömd av domstol. Underrättelsen är lätt att genomföra antingen i samband med husrannsakan eller när

man i enlighet med 5 kap 4 § 2 mom. i efterhand underrättar om husrannsakan.

Enligt biträdande justitieombudsmannen gäller det samma för beslag. På motsvarande sätt ska om möjligheten i enlighet med 4 kap. 13 § i tvångsmedelslagen att få ett beslut om att beslag ska bestå prövad av domstol alltid underrättas skriftligen. Detta vore naturligt att göra t.ex. när i enlighet med 4 kap. 11 § i tvångsmedelslagen den som innehåft föremålet ges ett intyg om beslaget. Biträdande justitieombudsmannen hänvisar till att enligt 7 kap. 12 § i den nya tvångsmedelslag som träder i kraft vid ingången av 2014 ska i protokollet över beslaget underrättas om rätten att få beslaget prövad av domstol. Enligt hans åsikt finns det ingen god orsak till att inte förfara så redan nu.

Enligt den biträdande justitieombudsmannens uppfattning kan fullgörandet av underrättelseskyldigheten i första skedet skötas genom myndigheternas interna anvisningar. Det är skäl att ordna underrättelseförfarandet centralt på riksnivå t.ex. genom att avfatta en särskild underrättelseblankett.

Biträdande justitieombudsmannen konstaterar att det dock vore befogat att det om underrättelseskyldigheten föreskrivs i lag också för husrannsakens del. Enligt den nya tvångsmedelslagen ska man nog underrätta om rätten att få en kopia av beslutet om husrannsakan och av protokollet över husrannsakan. Också i fråga om detta är det svårt att se en motivering till att man inte skulle behöva underrätta om möjligheten att få ärendet bedömd av domstol.

Så som det konstateras i biträdande justitieombudsmannens beslut kan under den tid den gällande tvångsmedelslagen är i kraft fullgörandet av underrättelseskyldigheten skötas genom myndighetsanvisningar. I den nya tvångsmedelslagen behandlas beslag och husrannsakan i fråga om underrättelseskyldigheten på olika sätt. Man har inte medvetet stannat för denna lagstiftningslösning. Behovet av att komplettera bestämmelserna om husrannsakan med bestämmelser om domstolsprövning uppstod först i slutskedet av riksdagsbehandlingen av den nya förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen på grund av europeiska människorättsdomstolens då meddelade beslut varför man inte till-

räckligt hann överväga samtliga omständigheter som inverkar på saken. Det är fråga om förutom tillgodoseendet av rättsskyddet för den som saken gäller också om konsekvensen i lagstiftningen.

Vid bedömningen av sättet för underrättelsen ska beaktas bestämmelserna om husrannsakan i 8 kap. i den nya tvångsmedelslagen. Om vid husrannsakan är närvarande en person som har rätt till det enligt 6 § 1 mom. ska han eller hon informeras om syftet med genomsökningen och honom eller henne ges en kopia av beslutet om genomsökning. Om det inte ännu finns ett skriftligt beslut om genomsökning ska personen underrättas om rätten att på begäran få en kopia av beslutet. Om det när husrannsakan företas på genomsökningsplatsen inte är närvarande någon som har rätt till det, ska enligt 5 § 2 mom. om rätten att på begäran få en kopia av beslutet om genomsökning och om rätten att få en kopia av protokollet utan dröjsmål underrättas den hos vilken husrannsakan företogs. Av dessa bestämmelser i 8 kap. i den nya förundersökningslagen framgår att den person hos vilken husrannsakan har förrättats inte nödvändigtvis får en kopia av beslutet om genomsökning och protokollet över genomsökningen. Detta innebär att det vore ändamålsenligt att underrätta om rätten att få ärendet prövat av domstol på annat sätt än i dessa handlingar. Biträdande justitieombudsmannen har hänvisat till möjligheten att använda en särskild underrättelseblankett.

Det är också i övrigt skäl att precisera bestämmelserna om beslutet om husrannsakan och protokollet över husrannsakan. Såsom det ovan konstaterades ska enligt 8 kap. 5 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen en närvarande underrättas om rätten att på begäran få en kopia av protokollet till vilka delar det hänvisas till 19 § i kapitlet. Enligt 2 mom. i den paragraf som det hänvisas till ska på begäran ges en kopia av protokollet till genomsökningsombudet och den hos vilken genomsökningen har förrättats. I den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 6 § 1 mom. som gäller en närvarande person föreskrivs inte att en närvarande ska underrättas om rätten att få en kopia av protokollet, fastän han eller hon har en sådan rätt enligt 19 § 2 mom. Det

förstnämnda momentet ska kompletteras till denna del.

Att röra sig på förrättningsplatsen för husrannsakan

Enligt 8 kap. 6 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen får en person som finns på förrättningsplatsen avlägsnas, om det är nödvändigt på grund av att han eller hon genom sitt uppträdande försvårar förrättningen eller äventyrar möjligheterna att uppnå syftet med den.

Som exempel på tillämpningsområdet för 8 kap. 6 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen nämns i motiveringen till momentet (RP 222/2010 rd, s. 307/I) situationer där en person som befinner sig på en plats där husrannsakan ska företas hindrar tillträde till något utrymme eller förvaringsställe genom att ställa sig i vägen för polismannen, försöker använda något föremål eller någon anordning som genomsökningen gäller, börjar förstöra bevis som finns på platsen eller äventyrar polismannens arbetssäkerhet. I enlighet med 8 kap. 5 § i den nya tvångsmedelslagen kan på den plats där genomsökningen företas vara ett vittne som utsetts av den som förrättar genomsökningen, den hos vilken genomsökningen företas eller i hans eller hennes frånvaro någon annan som lovligen vistas på platsen och av honom eller henne tillkallat vittne samt i vissa situationer målsäganden, dennes ombud, en sakkunnig eller någon annan som kan lämna uppgifter som är nödvändiga för att syftet med genomsökningen ska nås.

I 9 kap. 1 § i den nya tvångsmedelslagen föreskrivs om avspärning av utredningsplatser eller utredningsobjekt. Enligt 1 mom. i paragrafen får för att säkerställa utredningen av ett brott 1) byggnader eller rum stängas, 2) tillträde till ett bestämt område eller tillträde i närheten av ett visst utredningsobjekt förbjudas och förbud utfärdas mot att flytta ett föremål eller vidta någon annan motsvarande åtgärd. I 2 mom. i paragrafen föreskrivs att i fråga om avspärning av utredningsplatser och utredningsobjekt gäller i tillämpliga delar vad som i 7 kap. bestäms om beslag.

I 8 kap. 5 och 6 § eller 9 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen föreskrivs inte om förhållandet mellan närvarorätten vid husrannsakan och avspärrning av utredningsplatser eller utredningsobjekt. Det framgår inte heller klart av motiveringen till paragraferna. I motiveringen till 8 kap. 6 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen konstateras visserligen att när behovet av att avlägsna en person bedöms bör man dessutom beakta möjligheterna att trygga genomsökningen genom att den plats eller det objekt som undersöks avspärras i enlighet med 9 kap. 1 §. På motsvarande sätt konstateras det i motiveringen till sistnämnda paragraf (RP 222/2010 rd, s. 322/II) att om ett objekt avspärras i samband med en genomsökning av en plats, ska en person som finns på platsen och som bryter mot avspärrningen kunna avlägsnas från platsen med stöd av 8 kap. 6 § 3 mom. eller 14 §.

Av det utlåtande från riksdagens biträdande justitieombudsman som gavs i samband med beredningen av denna proposition framgår att vad som menas med att vara närvarande lämnar rum för tolkning. Man har använt begränsningar vars syfte är att en misstänkt som är närvarande inte ska få uppgifter som försvårar utredningen och personer utan partsställning information som inte hör till dem. Enligt biträdande justitieombudsmannen bör man dessutom lösa frågan om förhållandet mellan närvarorätt i fråga om husrannsakan och avspärrning av utredningsplatser som avses i 9 kap. 1 mom. Enligt biträdande justitieombudsmannen är det synnerligen viktigt att brottsplatsundersökningen kan göras utan fara för att bevismaterialets värde blir lidande. Å andra sidan har en person rätt att närvara vid husrannsakan. Dessa krav kan enligt biträdande justitieombudsmannen stå i konflikt med varandra. En persons uppträdande är inte nödvändigtvis sådant att han eller hon skulle kunna avlägsnas från platsen med stöd av 8 kap. 6 § 3 mom.

Den grundläggande bestämmelsen som begränsar en parts rätt att få information i förundersökningen finns i den nya förundersökningslagens 4 kap. 15 § 2 mom. enligt vilket förundersökningsmyndigheten medan förundersökningen pågår får begränsa en parts rätt att ta del av de omständigheter som föranlett

förundersökningen och kommit fram vid den, om lämnandet av uppgifterna försvårar utredningen. I momentet konstateras dessutom att hänsyn också ska tas till de bestämmelser om begränsningar av en parts rätt att få information som finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och någon annanstans i lag. I 11 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, vilken bestämmelse också gäller förundersökning, föreskrivs om begränsningar av en parts rätt att få information. De bestämmelser annanstans än i förundersökningslagen som begränsar en parts rätt att få information grundar sig inte endast på lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Begränsningarna av en parts rätt att få information kan gälla t.ex. information om användning av hemliga tvångsmedel om vars underrättelse och den begränsning av parts-offentlighet som är förknippad med användningen föreskrivs i 10 kap. 60 och 62 § i den nya tvångsmedelslagen.

Såsom det ovan konstaterades kan det på förrättningsplatsen utöver den brottsmisstänkte och i vissa fall målsäganden också finnas andra personer än parter. Också dessa personers rätt att få information kan enligt lagen vara begränsad eller kan åtminstone begränsas. I 24 § 1 mom. 3 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet föreskrivs allmänt om sekretessbeläggning av uppgifter som gäller ett brottmål och i 5 punkten om sekretessbeläggning av handlingar som innehåller uppgifter om polisens, gränsbevakningsväsendets och tullverkets taktiska och tekniska metoder. Enligt 23 § 1 mom. i lagen får en uppgift som i en handling antecknats som sekretessbelagd inte heller annars röjas, vilket kan ske t.ex. vid en husrannsakan. I en del situationer kan också bestämmelserna i 7 kap. om tystnadsplikt och tystnadsrätt i den nya polislagen vara av betydelse.

Den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 6 § 3 mom. kan inte tillämpas i situationer där en person på förrättningsplatsen för husrannsakan inte stör förrättandet av genomsökningen, men han eller hon utifrån syn- eller hörselobservationer kan få information som omfattas av sekretess eller sekretessrätt. Detta kan för sin del t.ex. försvåra utredning av

brottet eller avslöja utredningsmetoder som förundersökningsmyndigheten anlitar. Av denna orsak ska en persons, som befinner sig på förrättningsplatsen, rätt att röra sig på platsen kunna begränsas. Detta måste med beaktande av sakens betydelse föreskrivas i lag. På en sådan begränsning ska tillämpas den höga tröskel för att avlägsna en person som för närvarande finns i momentet och enligt vilken avlägsnandet ska vara ”nödvändigt”. Som en motvikt till brottsutredningsrelaterade eller andra synpunkter som har samband med sekretess ska beaktas en persons rätt att vara närvarande på förrättningsplatsen, vilken naturligtvis accentueras i fråga om den som innehar platsen.

Syftet med att avspärra undersökningsplatsen eller -objektet är alltså att trygga brottsutredningen. Syftet är det samma som man i enlighet med det som konstaterades också tryggar genom bestämmelserna om sekretess. Detta innebär att det på motsvarande sätt ska vara möjligt att begränsa att röra sig på förrättningsplatsen också för att trygga avspärrningen av undersökningsplatsen eller -objektet.

Genomsökning av utrustning

Enligt 8 kap. 20 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får genomsökning av utrustning inte gälla förtroliga meddelanden. Bestämmelser om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation i fråga om förtroliga meddelanden finns i 10 kap. Bestämmelsen var annorlunda utformad i regeringens proposition RP 222/2010 rd. Där föreslogs det att i momentet (i propositionen 8 kap. 19 § 2 mom.) konstateras att bestämmelser om anlåtande av teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation finns i 10 kap.

Ordalydelsen för bestämmelsen i regeringens proposition och motiveringstexten utvisar inte att avsikten är att avgränsa förtroliga meddelanden att falla utanför användningsområdet för genomsökning av utrustning, med undantag av situationer då hemliga tvångsmedel används. Det var alltså fråga om en bestämmelse med karaktär av hänvisningsbestämmelse. Den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 20 § 2 mom. fick sin slutliga ut-

formning som en följd av grundlagsutskottets utlåtande. Utskottet konstaterade (GrUU 66/2010 rd, s. 6/II) att enligt propositionsmotiven (s. 396) får genomsökning av utrustning inte gälla konfidentiella meddelanden, om det är föreskrivet om utredning av deras innehåll och identifieringsuppgifter i 10 kap. Utskottet föreslog att paragraferna kompletteras med en sådan avgränsning. Lagutskottet beaktade i sitt betänkande grundlagsutskottets konstaterande.

Den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 20 § 2 mom. kan med sitt nuvarande innehåll anses lämna rum för tolkning. Enligt en tolkning förhindrar den genomsökning av utrustning att gälla förtroliga meddelanden, enligt en annan tolkning avgränsar den på det sätt som föreslogs i regeringens proposition RP 222/2010 rd i förhållande till hemliga tvångsmedel möjligheterna att använda genomsökning av utrustning för genomsökning av förtroliga meddelanden.

Med hänsyn till möjligheterna att utreda brott och till konsekvensen i systemet med olika tvångsmedel kan det inte anses vara befogat att genomsökning av utrustning inte får gälla förtroliga meddelanden i de situationer där det inte är fråga om teleavlyssning, teleövervakning eller teknisk observation. Enligt 8 kap. 21 § 1 mom. 2 punkten i den nya tvångsmedelslagen eftersträvar man genom genomsökning av utrustning att finna en handling som kan tas i beslag eller kopieras. Beslag och kopiering av handlingar begränsas endast av sådana beslags- och kopieringsförbud enligt 7 kap 3 § i den nya tvångsmedelslagen som har samband med närstående personer och med tystnadsplikt och tystnadsrätt och som förhindrar beslag och kopiering av vissa meddelanden och handlingar. Övriga förtroliga meddelanden får alltså tas i beslag.

Genomsökning av utrustning är inte ett hemligt tvångsmedel, utan vid genomsökningen ska i enlighet med 8 kap. 28 § i den nya tvångsmedelslagen iaktas formkraven för husrannsakan som gäller t.ex. tillfälle till närvaro vid genomsökningen. När genomsökning av utrustning företas blir bestämmelserna om särskild husrannsakan tillämpliga, om det finns anledning att anta att data som avses i 8 kap. 1 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen kommer att genomsökas.

Om vid genomsökning av utrustning något tas i beslag eller om vid genomsökningen kopieras en handling, får den som är föremål för åtgärden i enlighet med 7 kap. 15 § i den nya tvångsmedelslagen föra ärendet till domstolsbehandling för att utreda om det finns förutsättningar för beslaget.

Med stöd av vad som konstateras ovan bör regleringen i 8 kap. 20 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen förtydligas så att av momentet bättre framgår att hemligt inhämtande av information faller utanför användningsområdet för genomsökning av utrustning. Den enklaste lösningen är att till momentet fogas ordet ”sådana”. I momentet konstateras alltså att genomsökning av utrustning inte får gälla sådana förtroliga meddelanden för vars del i 10 kap. bestäms om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation.

Hemliga tvångsmedel

Teleavlyssning

Enligt 10 kap. 3 § 2 mom. 5 punkten i den nya tvångsmedelslagen får teleavlyssning utföras, om en person är skäligen misstänkt för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Brottet i fråga som är kriminaliserat i 20 kap. 7 § i strafflagen (39/1889) föreskrivs vara ett brott som berättigar till teleavlyssning redan i 5 a kap. 2 § 1 mom. 5 punkten i den gällande tvångsmedelslagen.

Grovt sexuellt utnyttjande av barn fogades till teleavlyssningsbestämmelsen i den gällande tvångsmedelslagen i början av 2004 (lag om ändring av tvångsmedelslagen, 646/2003). I regeringens proposition om lagändringen konstateras det (RP 52/2002 rd, s. 24/II) att grovt sexuellt utnyttjande av barn till sin art och grovhet kan jämföras med de grova våldsbrott som redan i dag omfattas av tillämpningsområdet för teleavlyssning. Enligt motiveringen i regeringspropositionen ska teleavlyssning användas närmast i fall där den brottsmisstänkte eftersträvar att hålla kontakt med barnet som är föremål för brottet eller när man utreder kommunikationen mellan medlemmarna i en s.k. pedofilring.

När den gällande tvångsmedelslagen ändrades så att grovt sexuellt utnyttjande av barn fogades till skaran av brott som berättigar till

teleavlyssning, konstaterade grundlagsutskottet (GrUU 36/2002 rd) att brottet i fråga utan tvivel är ett i grundlagen avsett brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet. Grundlagsutskottets uttalande hade samband med att saken var statsförfattningsrättsligt betydande på grund av grundlagens bestämmelser som tryggar hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden. Enligt 10 § 2 mom. i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden okränkbara. Enligt 3 mom. i paragrafen kan dock genom lag bestämmas om nödvändiga begränsningar av hemligheten i fråga om meddelanden bl.a. vid utredningen av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden.

I det nya programmet för den inre säkerheten som statsrådet godkände i juni 2012 förutsätts det att det måste övervägas om teleavlyssning ska godkännas också vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn, som är kriminaliserat i 20 kap. 6 § i strafflagen. Det går att finna grunder för en sådan utvidgning. Också sexuellt utnyttjande av barn är ett allvarligt brott som kränker barnens i grundlagen skyddade rättigheter och enligt grundlagsutskottets tidigare uttalande ett brott som äventyrar individens eller samhällets trygghet och för vars del det kan föreskrivas om begränsningar av skyddet i fråga om förtroliga meddelanden. Till denna del går det inte att göra en betydande skillnad mellan sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Gränsen mellan dessa brott är dessutom flytande åtminstone i inledningsskedet av utredningen, när det i allmänhet finns ett behov av att anlita hemliga tvångsmedel. Det strängaste föreskrivna straffet för sexuellt utnyttjande av barn är fängelse i fyra år, varför det i fråga om sin allvarlighetsgrad motsvarar flera brott vid vars utredning man kan använda teleavlyssning enligt 10 kap. 3 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen. Allvarligheten för sexuellt utnyttjande av barn accentuerades genom en lagändring i 2011 där minimistraffet för brottet höjdes från fängelse i fjorton dygn till fängelse i fyra månader. I och med denna lagändring jämföras sexuellt utnyttjande av barn i fråga om sin allvarlighetsgrad tydligare än tidigare med de brott

vid vars utredning teleavlyssning kan användas.

När det gäller sexuellt utnyttjande av barn är det skäl att fästa uppmärksamhet förutom vid dess karaktär av brott som kränker barnet och brottets allvarlighet även vid hur gärningssätten för utnyttjandebrott har ändrats. Också dessa brott begås i allt högre grad med utnyttjande av informationsteknologi. Detta innebär inte endast verbala kontakter, utnyttjandebrott begås också t.ex. med direkt bildkontakt. Detta återspeglar sig indirekt också på kommunikation som en brottsmisstänkt bedriver och som kan rikta sig förutom mot offret också t.ex. mot andra personer som begår sexualbrott mot barn och som är av betydelse när det gäller utredningen av brottet. Teletvångsmedlens betydelse har accentuerats vid utredningen av sexualbrott som riktar sig mot barn. Genom teleavlyssning kan man via de till meddelanden fogade filer som innehåller bildmaterial få fram bevismaterial över ett utnyttjandebrott som redan har begåtts. Det är alltså fråga om en metod som är viktig från brottsutredningssynpunkt.

Också de bestämmelser som styr användningen av teleavlyssning ska beaktas. Enligt dem bedömer den domstol som beslutar om teleavlyssning om tillstånd till teleavlyssning kan beviljas. Enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får teleavlyssning användas bara om den kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av ett brott. Det närmare innehållet i detta uttryck behandlas nedan i motiveringen till 10 kap. 56 § i den nya tvångsmedelslagen. Sexuellt utnyttjande av barn kan ta sig uttryck på många sätt som i fråga om allvarlighet skiljer sig från varandra. Enligt proportionalitetsprincipen i 1 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen får tvångsmedel användas endast om det kan anses försvarligt med beaktande av hur grovt det undersökta brottet är, hur viktigt det är att brottet utreds och av att den misstänktes eller någon annans rättigheter kränks när tvångsmedel används samt övriga omständigheter som inverkar på saken. Enligt proportionalitetsprincipen ska beaktas t.ex. en hur allvarlig form av brottet det är fråga om. Bestämmelserna som styr användningen av tvångsmedel och beslutande om användning av tvångsmedel kan alltså leda till att domstolen

inte beviljar tillstånd för användning av tvångsmedel, fastän brottsrubriceringen som sådan berättigar till användning. Detta väger upp verkningarna av att ett visst brott fogas till den brottsförteckning som berättigar till användning av tvångsmedlet.

Med beaktande av det ovan anförda kan det hittas grunder för att sexuellt utnyttjande av barn fogas till den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 3 § 2 mom. 5 punkt till den skara brott vid vars utredning kan användas teleavlyssning.

Teleövervakning

Vid ingången av juni 2011 trädde i kraft en ny 8 b § (540/2011) i 20 kap. i strafflagen där lockande av barn i sexuella syften kriminaliseras. Enligt 1 mom. i paragrafen gör sig den skyldig till nämnda brott som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslaget innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att rikta ett brott som avses i 20 kap. 6 eller 7 § mot ett barn (sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn). Enligt 2 mom. i paragrafen döms, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, också den för lockande av barn i sexuella syften som lockar en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling på ett sätt som avses i 20 kap. 8 a § i strafflagen (köp av sexuella tjänster av ung person) eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning.

För ett brott enligt 20 kap. 8 b 1 mom. i strafflagen (s.k. grooming) är typiskt att det begås med utnyttjande av informationsteknologi och att det därför är ett brott som begås med teledress eller teleterminalutrustning. Enligt 10 kap. 6 § 2 mom. 2 punkten i den nya tvångsmedelslagen förutsätts det för användning av teleövervakning vid dessa brott att det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fängelse i minst två år. Med stöd av 7 § 1 mom. 4 punkten i kapitlet kan teleövervakning dock användas oberoende av det föreskrivna maximistraffet, när det är fråga om ett brott som begåtts genom användning av

teleadress eller teleterminalutrustning, om innehavaren av teleadressen eller teleterminalutrustningen samtycker till det.

När strafflagens 20 kap. 8 b § stiftades som en del av en större revidering av sexualbrotten mot barn, fäste de som hördes vid beredningen av ärendet inte tillräcklig uppmärksamhet vid behovet av att använda teleövervakning vid utredningen av brott enligt 1 mom. i paragrafen. Efter det har det i olika sammanhang, bl.a. på kurser, ansetts att detta brott borde omfattas av teleövervakning. I det nya programmet för den inre säkerheten som statsrådet godkände i juni 2012 förutsätts det att det måste övervägas om teleavlyssning ska möjliggöras också vid utredning av brott enligt 20 kap. 8 b § i strafflagen.

T.ex. för att kontakten ofta inte sker under gärningsmannens eget namn, kan teleövervakning vara ett viktigt och effektivt medel vid utredningen av dessa brott. Det är inte i och för sig fråga om ett brott som är allvarligt med stöd av maximistraflet, men å andra sidan gjordes i samband med revideringen av förundersöknings- och tvångsmedelslagen teleövervakning möjlig vid utredningen av ett brott med lägre maximistraflet, dvs. utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, vilket är kriminaliserat i 20 kap. 8 § i strafflagen. Det är nu fråga om utredningen av sexualbrott riktade mot barn och om att ingripa mot den brottsliga verksamheten så att de allvarligare brotten, dvs. tillverkning av barnpornografisk bild och utnyttjandebrott riktade mot barn hindras.

De ovan konstaterade synpunkterna har samband med framför allt gärningar i enlighet med 20 kap. 8 b § 1 mom. i strafflagen. Paragrafens 2 mom. är riktat främst mot situationer som bedöms vara synnerligen sällsynta och där rekvisiten för människohandel eller koppleri inte uppfylls. I dessa situationer sker lockande inte nödvändigtvis genom att i samma grad utnyttja informationsteknologi som vid gärningar enligt 1 mom. Trots detta kan momenten inte särskiljas på ett sådant sätt att det vore befogat att avgränsa teleövervakning att gälla endast gärningar i enlighet med 1 mom. Att locka ett barn till att erbjuda sexuella tjänster mot betalning eller att uppträda vid en barnpornografisk föreställning ska kunna undersökas också med

användning av teleövervakning. I detta fall kan det på samma sätt som också i fråga om fall i enlighet med 1 mom. samtidigt vara fråga om att förhindra kommande och ännu allvarligare brott.

Så som det redan konstaterades får enligt 10 kap. 6 § 2 mom. 2 punkten i den nya tvångsmedelslagen teleövervakning alltså användas vid utredningen av ett sådant brott som begås genom användning av en teleadress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Enligt 7 § 1 mom. 4 punkten finns det inte ett sådant krav på maximistraflet, om teleövervakning med samtycke av en person riktas mot en teleadress eller teleterminalutrustning som han eller hon innehar. I regeringens proposition om den nya tvångsmedelslagen (RP 222/2010 rd) föreslogs det en möjlighet att använda teleövervakning vid utredning av alla brott som begåtts med hjälp av teleadress eller teleterminalutrustning, alltså utan något krav på maximistraflet. I regeringens proposition (s. 128/II och 397) utgick man ifrån att teleövervakning är en effektiv, i många fall rentav avgörande, undersökningsmetod när det gäller att reda ut brott som har begåtts med hjälp av teleadresser och teleterminalutrustning. Dessutom ingriper man inte genom teleövervakning i kärnområdet för skyddet av förtroliga meddelanden. I motiveringen fördes också fram att bestämmelsen i fråga, dvs. 10 kap. 6 § 2 mom. 2 punkten i den nya tvångsmedelslagen, ersätter 5 a kap. 3 § 1 mom. 2 punkten i den gällande tvångsmedelslagen. Denna gäller brott som riktar sig mot automatiska databehandlingssystem och där föreskrivs inte heller om brottets allvarlighetsgrad. Dessutom fästes uppmärksamhet vid att av de principer som styr användningen av tvångsmedel styr särskilt proportionalitetsprincipen användningen av medlen så att de inte används i de allra ringaste fallen.

Den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 6 § 2 mom. 2 punkt fick sin slutliga utformning på grundval av grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 66/2010 rd). Grundlagsutskottet konstaterade att ändringen innebär att teleövervakning kan användas också för undersökning av brott som till sin svårhet inte kan jämföras med de brott som motiverar tele-

övervakning. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan det bestämmas genom lag om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som bl.a. äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden. Grundlagsutskottet hänvisade till att till sådana brott räknas enligt förarbetena till revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna t.ex. narkotikabrott, grova våldsbrott samt lands- och högförräderibrott (RP 309/1993 rd). Dessutom har utskottet ansett att rätten att få identifieringsuppgifter inte behöver bindas till vissa typer av brott, om bestämmelserna i övrigt uppfyller de allmänna kraven på begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 26/2001 rd, 3/II, GrUU 37/2002 rd, s 3/I). Enligt grundlagsutskottet hade ändringarna utvidgat teleövervakning till sådana brott som inte kan anses vara sådana som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden enligt grundlagen. Enligt utskottet krävs det för vanlig lagstiftningsordning att 2 punkten begränsas till att gälla brott av nämnda typ eller som till svårhetsgraden kan jämföras med dem.

Som en följd av grundlagsutskottets utlåtande konstaterade lagutskottet (LaUB 44/2010 rd, s. 24) att det är svårt att i 2 punkten skriva in ett heltäckande urval brott som är straffbara enligt strafflagen och där det i det aktuella sammanhanget har betydelse att en teleadress eller teleterminalutrustning använts. Lagutskottet hänvisade till att enligt grundlagsutskottet kan bedömningen väga in hur grovt brottet är. I utskottets betänkande konstateras att när man stannar för kravet på ett maximistraff på två år avgränsar detta brott som ligger till grund för rätten till teleövervakning och en del brott mot individens och samhällets säkerhet och hemfrid (t.ex. falskt alarm och hemfridsbrott), men på det hela taget kan det anses vara tydligt och motiverat att ställa krav på att det strängaste straffet ska vara fängelse i två år.

Enligt den gällande tvångsmedslagens 5 a kap. 3 § 1 mom. 2 punkt kan alltså teleövervakning användas, när någon är skäligen misstänkt för ett brott som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som har begåtts med hjälp av en teleterminalutrustning. Punkten togs in i lagen i samband

med att kapitlet stiftades (lag 402/1995). I den allmänna motiveringen i regeringens proposition konstaterades (RP 22/1994 rd, s. 14/I) att sådana brott är t.ex. olovligt brukande av en dator (28 kap. 7 § i strafflagen), industrispionage (brottsbenämningen ”företagsspioneri”, 30 kap. 4 § i strafflagen) och datorskadegörelse (35 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen). Enligt den allmänna motiveringen kan dessa brott inbegripa stora ekonomiska värden och vid utredningen av brotten kan ofta teleövervakning ha en avgörande betydelse. I motiveringen till paragrafen (s. 27/II i regeringens proposition) lyfts dessutom fram dataintrång som ingick i regeringsproposition RP 94/1993 rd som behandlades av riksdagen vid den tid regeringens proposition överlämnades till riksdagen. Riksdagens grundlagsutskott konstaterade allmänt i sitt utlåtande (GrUU 8/1994 rd) i fråga om teleövervakning att ett ingripande i föreslagen omfattning i telefonhemligheten enligt utskottets mening på grund av det viktiga och godtagbara betydande samhällsintresse som ligger bakom bemyndigandet att ingripa samt med beaktande av de rättsskyddsarrangemang som är förknippade med förfarandet kan genomföras i vanlig lag.

Avgränsningen som innebär ett maximistraff på två år betyder att t.ex. det vid utredningen av olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet (38 kap. 3 § i strafflagen) och dataintrång (38 kap. 8 §) som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem teleövervakning endast får användas i enlighet med 10 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten i den nya tvångsmedslagen med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning. Avgränsningen i fråga om dessa brott fick stor uppmärksamhet i samband med en samlad brottslighet som hade kränkt datasäkerheten. Att få det samtycke som behövs för användning av teleövervakning sågs i det sammanhanget som problematiskt.

Med målsägandens samtycke kan det genom samtyckesbaserad teleövervakning riktad mot hans eller hennes telefonnummer redas ut från vilket nummer man har ringt till målsägandens telefon. I datanätet är situationen i allmänhet en annan, dvs. skaffandet av identifikationsuppgifter riktade mot

målsägandens apparat som sker med hans eller hennes samtycke räcker inte till för att spåra den misstänkte. Detta har samband med verksamhetsmodellen för det öppna datanätet. I datanätet möjliggör en teleövervakning riktad mot målsägandens teleadress eller teleterminalutrustning och som är baserad på hans eller hennes samtycke endast utredningen av ett steg bakåt. Ofta bryter sig en gärningsman inte in i objektet direkt från sin egen anslutning eller adress, utan spåren täcks genom att utnyttja flera olika apparater genom vars förmedling målapparaten till slut kontaktas. Varje enskild kontakt sker separat, det är inte fråga om att transportera ett och samma meddelande. Som mest kan det finnas tiotals sådana här steg. För att reda ut kedjan måste man få samtycke till teleövervakning av innehavaren av varje apparat. Till den del en eventuell samtyckesgivare nås har han eller hon inte nödvändigtvis intresse eller vilja att ge samtycke vilket för sin del kan hindra utredningen av ett brott som riktar sig mot den egentliga målsäganden. I allmänhet är det fråga om omfattande brottshelheter, varvid möjligheterna samtidigt kan försvagas för att förhindra och reda ut också andra brott.

I grundlagsutskottets utlåtande konstateras att det som föreslås i regeringens proposition utvidgar teleövervakning också till sådana brott som inte kan anses som sådana brott som avses i grundlagen och som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden. Ståndpunkten om att utvidga utsträckningen av teleövervakning är motiverad i fråga om sådana brott som inte enligt den gällande tvångsmedelslagen omfattas av teleövervakning. Dessa är brott som begås med hjälp av en teleadress eller teleterminalutrustning och som inte riktar sig mot ett automatiskt databehandlingssystem. Vid utredningen av olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemligheten och dataintrång som riktar sig mot ett sådant system kan däremot redan för närvarande användas teleövervakning. Med beaktande av motiveringen till grundlagsutskottets utlåtande kan av det inte heller dras en sådan slutsats att det vore skäl att inskränka kretsen av brott som omfattas av teleövervakning t.ex. för att den lagstiftningslösning som man

stannade för vid den tidigare lagberedningen (RP 22/1994 rd och GrUU 8/1994 rd) inte längre kan anses uppfylla kraven i systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Utskottsutlåtandena och -betänkandena om översynen av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen färdigställdes under de sista möjliga dagarna under den senaste valperioden varför det blev mycket kort tid för att tänka över alla omständigheter som inverkar på frågan. Detta gäller också frågan om möjlighet att använda teleövervakning vid utredning av brott som har begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning. Det fanns inte tillräckligt tid att tänka över bl.a. vilka brott som maximistraffkravet på två år enligt den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 6 § 2 mom. 2 punkt lämnar utanför möjligheten att använda teleövervakning.

I sitt utlåtande GrUU 66/2010 rd konstaterar grundlagsutskottet att det är möjligt att erhållandet av identifieringsuppgifter inte binds till vissa typer av brott, om regleringen i övrigt uppfyller de allmänna kraven på begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt grundlagsutskottets praxis är dessa förutsättningar följande:

- 1) begränsningen föreskrivs i lag,
- 2) begränsningen är noggrant avgränsad och exakt fastställd,
- 3) orsaken som ligger till grund för begränsningen ska vara godtagbar med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och krävas av ett vägande samhälleligt behov,
- 4) begränsningen gäller inte kärnområdet för en grundläggande fri- och rättighet,
- 5) begränsningen är nödvändig för att uppnå ett godtagbart syfte samt det skyddsintresse som den grundläggande fri- och rättigheten skyddar och det intresse som ligger till grund för begränsningen står i rätt proportion sinsemellan,
- 6) vid genomförandet av begränsningen har man sört för tillräckliga rättsskyddsarrangemang och
- 7) begränsningen står inte i konflikt med människorättsförpliktelser.

I detta sammanhang behöver man inte särskilt ta ställning till flera av begränsningsförutsättningarna. Frågan om rättsskyddsarran-

gemang har inte tidigare behandlats. Det är också skäl att konstatera att enligt 10 kap. 9 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen beslutar domstolen om teleövervakning som avses i 6 §, inbegripet alltså de situationer där teleövervakning gäller brott som har begåtts med hjälp av en teleadress eller teleterminalutrustning. I och för sig får en anhållningsberättigad tjänsteman i brådskande situationer temporärt besluta om teleövervakning, men om domstolen anser att förutsättningarna för åtgärden saknas, ska i enlighet med 59 § i kapitlet i fråga användningen av tvångsmedlet avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt genast utplånas. För tillsyn över användning av hemliga tvångsmedel finns ett särskilt system i enlighet med 65 § i kapitlet.

Vad gäller punkterna 3 och 5 i förteckningen över de allmänna begränsningsförutsättningarna när det gäller de grundläggande rättigheterna är det skäl att ännu som komplettering till det tidigare anförda betona teleövervakningens nödvändighet vid utredningen av brott som begåtts med hjälp av teleadress eller teleterminalutrustning. Övriga utredningsmetoder och motsvarande metoder som används vid undersökningen av brott som begås utanför datanätet kan i allmänhet inte användas vid undersökningen av dessa brott. I datanätet bevaras bevismaterialet också endast en begränsad tid. Olovligt brukande, skadegörelser och dataintrång som begåtts med hjälp av en teleadress eller teleterminalutrustning förblir sällan enskilda brott utan utgör gärningar i en bredare samlad brottslighet. Detsamma kan gälla också kränkning av kommunikationshemligheten för vars del det särskilt ska konstateras att genom nämnda brott kränks målsägandens rätt till skydd för förtroliga meddelanden. Också i fråga om kränkning av kommunikationshemligheten är ett samtycke som målsäganden lämnat inte nödvändigtvis tillräckligt för att reda ut brottet.

Av de brott som det är fråga om här har att trygga målsägandens kommunikationsrelaterade rättigheter inte heller samband endast med kränkning av kommunikationshemligheten, utan också med olovligt brukande, skadegörelse och dataintrång som har begåtts

med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning. Om föremålet för brottet är ett automatiskt databehandlingssystem, används datatekniken i allmänheten också vid förtrolig kommunikation. I en vidare betraktelse är det alltså fråga om det straffrättsliga skyddet av individens kommunikationsrelaterade rättigheter och förtroliga kommunikation. Som exempel kan nämnas en situation där en tredje person i hemlighet följer med kommunikationen mellan användarna av datorer som kontaminerats med ett skadligt program och där ljud- och bildmaterial lagras i gärningsmannens dator. Dessutom är det fråga om äventyrande av skyddet för förtrolig kommunikation, när kameran och mikrofonen i en dator i ett utrymme eller på en annan plats som är skyddade av hemfrid eller ofentlig frid kapas antingen genom att göra intrång i datorn eller med hjälp av ett skadligt program så att man kan följa med diskussionen mellan personerna i utrymmet eller på platsen.

Det föreskrivna strängaste straffet för olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemligheten och dataintrång är fängelse i ett år. Brotten kan alltså inte karaktäriseras som ringa, fastän de nog är lindrigare än de brott vid vilkas utredning teleövervakning i allmänhet kan användas. Såsom det ovan konstaterades nämns i 10 kap. 6 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen ett brott vars maximistraff är lägre än t.o.m. detta (utnyttjande av person som är föremål för sexhandel). De brott som det är fråga om kan i och för sig variera i fråga om gärningssätten för dem och därför också i fråga om allvarlighet och skadlighet. Denna synpunkt gäller dock alla brott som ligger till grund för användning av hemliga tvångsmedel.

Det ska beaktas att det enligt 10 kap. 6 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen också *kan* beviljas tillstånd för teleövervakning. Frågan är alltid underkastad domstolens prövning, varvid ska beaktas den redan ovan behandlade proportionalitetsprincipen enligt 1 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen. Bestämmelserna som styr användningen av tvångsmedel och beslutande om användning av tvångsmedel kan alltså leda till att domstolen inte beviljar tillstånd för användning av tvångsmedel, fastän brottsrubriceringen

som sådan berättigar till användning. Med beaktande av detta och det ovan konstaterade verkar det vara befogat att till 10 kap. 6 § 2 mom. fogas till de brott vid vilkas utredning teleövervakning kan användas utöver lockande av barn i sexuella syften också olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång som har begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning. Motvarigheten med gällande lagstiftning betonas av att som förutsättning för användning av teleövervakning föreskrivs att brottet riktas mot ett automatiskt databehandlingssystem. Fastän i regeringens proposition RP 222/2010 rd konstaterades (s. 128/II) att uttrycket ”automatiskt databehandlingssystem” är föråldrat, har det dock ett sådant inarbetat innehåll att det veterligen inte förekommit problem vid den praktiska tillämpningen. Fastän uttrycket framför allt täcker datorer, omfattar det också informationsteknologi som lämpar sig för bearbetning, lagring och överföring av andra data.

Användning av överskottsinformation

Enligt 10 kap. 55 § i den nya tvångsmedelslagen avses med överskottsinformation information som fåtts genom teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation, när informationen inte har samband med ett brott eller när den gäller något annat brott än det för vars utredning tillståndet har getts eller beslutet fattats. Fastän det inte uttryckligen nämns i paragrafen kan utgångspunkten anses vara att överskottsinformationen har fåtts genom en laglig användning av ett hemligt tvångsmedel. Detta innebär t.ex. att beslutet om användning har fattats behörigt och att vid användningen av tvångsmedlet har iakttagits de villkor och begränsningar som ställts i beslutet samt de lagbestämmelser som styr användningen. Ändringar i fråga om brottsbenämningen eller den misstänktes ställning som inträffar efter att beslutet om användning av tvångsmedlet fattades innebär inte ännu att det är fråga om överskottsinformation.

Om användning av överskottsinformation föreskrivs i 10 kap. 56 § i den nya tvångsme-

delslagen. Enligt 1 mom. i paragrafen får överskottsinformation användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts. Domstolen ska besluta om användning av överskottsinformation, om överskottsinformationen har fåtts med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar.

Enligt 10 kap. 56 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får överskottsinformation dessutom alltid användas för att förhindra brott, för att rikta in polisens verksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig. I och för sig kan inriktandet av polisens verksamhet, vilket nämns i 2 mom., ha samband med utredning av brott, vilket nämns i 1 mom. Detta stöds också av motiveringen till 2 mom. I den konstateras (RP 222/2010 rd, s. 370/I och 370/II) att när det gäller att rikta in polisens verksamhet kan det t.ex. vara fråga om att informationen inte används som bevis utan för att rikta in förundersökningen. Att rikta in förundersökningen är t.ex. val av linje för utredningen. Enligt motiveringen ska överskottsinformation således kunna användas som hjälp i detta syfte även i fråga om mindre brott.

Den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 1 mom. avviker från det som föreslogs i regeringens proposition RP 222/2010 rd. Enligt 1 mom. i paragrafen i regeringens proposition får överskottsinformation användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts, eller när det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst två år. Enligt förslaget till bestämmelse i regeringens proposition skulle överskottsinformation även ha fått användas för att utreda stöld och häleri. I bestämmelsen föreskrevs inte om domstolens deltagande.

Den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 1 mom. fick sin slutliga utformning vid riksdagsbehandlingen som en följd av grundlagsutskottets utlåtande. Utskottet konstaterade (GrUU 66/2010 rd, s. 10) att den föreslagna bestämmelsen är problematisk för det första för att den enbart utgår från att brottet

ska motivera tvångsmedlet, fast villkoren för tvångsmedlet och de allmänna kriterierna för hemliga tvångsmedel i 10 kap. 2 § ska vägas in i beslutet om tvångsmedel. Dessutom ska tillståndsbeslutet alltid fattas efter prövning. Grundlagsutskottet konstaterade också att den föreslagna regleringen utvidgar användningsområdet för hemliga tvångsmedel enligt 55 § betydligt mer omfattande än vad bestämmelserna i kapitlet i övrigt säger om villkoren för att använda dem. Enligt grundlagsutskottet måste förslaget till bestämmelse ändras så att domstolen beslutar om användning av överskottsinformation, om informationen har fåtts genom ett tvångsmedel som för att få användas kräver ett domstolsbeslut. Dessutom får överskottsinformation användas bara för att utreda brott där man skulle ha kunnat besluta att tvångsmedel får användas för utredningen. Dessa ändringar var villkor för att behandla lagförslaget i vanlig lagstiftningsordning. Lagutskottet beaktade dessa synpunkter i sitt betänkande (LaUB 44/2010 rd).

I den gällande tvångsmedelslagen föreskrivs inte om användning av överskottsinformation. I 5 a kap. 13 § i lagen föreskrivs liksom i 10 kap. 57 § i den nya tvångsmedelslagen om förvaring av överskottsinformation. När den gällande tvångsmedelslagen mera omfattande reviderades, behandlades i den allmänna motiveringen i regeringens proposition också frågan om huruvida användning av överskottsinformationen ska vara tillåten vid förundersökningen (RP 52/2002 rd, s. 29). I det sammanhanget konstaterades att användning av överskottsinformation är tillåten eftersom den inte är förbjuden och att detta är ett medvetet beslut av lagstiftaren.

I den allmänna motiveringen i regeringens proposition RP 52/2002 rd konstateras att det inte är vare sig förnuftigt eller realistiskt att försöka förhindra användningen av överskottsinformation vid förundersökningen. Syftet att skydda personer från en alltför omfattande användning av avlyssning kan dock inte uppnås i efterhand genom att man begränsar användningen av information som fåtts genom avlyssning som redan har ägt rum. I regeringens proposition konstateras också att det inte heller finns någon annan

godtagbar grund för att försvåra förundersökningen och skydda gärningsmän genom att förhindra att informationen används. Enligt regeringens proposition bör man därför förhålla sig på samma sätt till användningen av överskottsinformation som till annan information som av en slump kommit till polisens kännedom, oberoende av om informationen gäller ett brott för vars utredning tillstånd till avlyssning kunde ha erhållits eller inte. Överskottsinformationen har hur som helst kommit till polisens kännedom, och det går inte att ändra på detta sakläge i efterhand.

I regeringens proposition RP 52/2002 rd konstateras om användning av överskottsinformation vid rättegångar att den grundläggande utgångspunkten för bevisrätten är principen om fri bevisföring och bevisprövning, som allmänt anses skapa de bästa förutsättningarna för att få fram sanningen vid rättegången. Enligt regeringens proposition skulle ett förbud mot att använda överskottsinformation innebära ett stort avsteg från denna princip och skulle också annars vara främmande för vårt rättssystem. Enligt propositionen hindrar detta dock inte att domstolen i enskilda fall bestämmer om ett användningsförbud. I praktiken avgörs saken genom att man bedömer och överväger dels de intressen eller värden som ska skyddas genom förbudet och kravet på en rättvis rättegång, dels bevisens betydelse och strävan att få reda på den materiella sanningen.

Vid den tid när regeringens proposition RP 52/2002 rd bereddes fanns det ingen rättspraxis som gällde användning av överskottsinformation som bevis. Högsta domstolen har efter detta meddelat avgörande HD 2007:58, där det ansågs att en ljudupptagning som fåtts genom teknisk avlyssning kunde användas som bevis i ett brottmål trots att tingsrättens avlyssningstillstånd med anledning av klagan senare hade upphävts och upptagningen innehöll sådan överskottsinformation som avses i 5 a kap. 13 § i tvångsmedelslagen. I fråga om överskottsinformation hänvisas för det första till den domstolens övervägning i enskilda fall som konstateras i regeringens proposition RP 52/2002 rd. Enligt avgörandet vore syftet med ett eventuellt vittnesförbud i detta fall att trygga det i 10 § i grundlagen avsedda

skyddet för privatlivet och förtroliga meddelanden samt förebygga kränkningar mot denna grundläggande fri- och rättighet. Intresset av att reda ut allvarliga brott och den därmed sammanhängande trovärdigheten för det straffrättsliga systemet talar enligt högsta domstolen mot ett vittnesförbud.

Högsta domstolen konstaterade dessutom att överskottsinformation i fallet i fråga gällde sådant skyddande av brottsling som avses i 15 kap. 11 § i strafflagen, dvs. ett brott för vars utredning teknisk avlyssning som sådan inte hade kunnat beviljas enligt 5 a kap. 4 § i tvångsmedelslagen. Det är dock fråga om ett brott för vilket kan dömas ut fängelse (det i lagen föreskrivna strängaste straffet är fängelse i ett år) och vid vars utredning den omtalade ljudupptagningen har en central betydelse som bevis. Enligt högsta domstolen äventyrar användningen av ljudupptagningar som bevis i sig inte personens i fråga rätt till en rättvis rättegång, med beaktande av att han eller hon i vilket fall som helst har möjlighet att i domstolen ta ställning till ljudupptagningens bevisvärde samt få vittnen hörda med anledning av detta. Avgörandets slutsats var att det under dessa omständigheter inte är befogat att förhålla sig annorlunda till överskottsinformation som fåtts med hjälp av teknisk avlyssning än till annan sådan information som av en slump kommit fram i samband med en lagenlig förundersökning som utförts av polisen.

I den allmänna motiveringen till den nya tvångsmedelslagen (RP 222/2010 rd, s. 146/I–148/I) behandlas omständigheter som ledde till innehållet enligt propositionen i 10 kap. 56 § i den nya tvångsmedelslagen. Utöver HD:s avgörande HD 2007:58 har också beaktats Europadomstolens avgörandepraxis (Schenk mot Schweiz 12.7.1988, Khan mot Förenade kungariket 12.5.2000, Parris mot Cypern 4.7.2002 och Matheron mot Frankrike 29.3.2005). Dessutom hänvisas till vissa avgöranden av riksdagens biträdande justitieombudsman. Eftersom artikel 6 i den europeiska människorättskonvention (FördrS 19/1990) inte innehåller några bestämmelser om tillåtenheten för bevis är det med stöd av Europadomstolens avgörandepraxis fråga om huruvida rättegången betraktad som en helhet inbegripet sättet att skaffa bevis är rättvis.

Därför är frågan om huruvida bevis är tillåtna i första hand en sak som ska regleras i den nationella rätten. Enligt människorättsdomstolens avgörandepraxis har betydelse särskilt den brottsmisstänktes eller åtalades möjlighet att göra ett bevis tvistigt. Människorättsdomstolen har också fäst uppmärksamhet vid det godtagbara användningsändamålet för överskottsinformation, dvs. att reda ut brottet. Synpunkterna är alltså i hög grad desamma som de synpunkter som beaktades i högsta domstolens avgörande HD 2007:58.

Till den del det i andra stater finns lagstiftning om användning av överskottsinformation varierar innehållet i bestämmelserna. Av lagstiftningen i andra länder kan inte göras långtgående generaliseringar i fråga om lagstiftningslösningarna för användning av överskottsinformation. Som exempel på varierande lagstiftning kan anföras hur man har närmat sig frågan i de övriga nordiska länderna.

I *Sverige* regleras användningen av överskottsinformation för det första i 27 kap. 23 a § i rättegångsbalken. Enligt 1 mom. i paragrafen får, om det vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning, uppgifterna användas för att utreda brottet. Förundersökning eller motsvarande utredning om brottet får dock inledas på grund av dessa uppgifter endast 1) om det är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver för brottet och det kan antas att brottet inte föranleder endast böter, eller 2) det finns särskilda skäl. Med ”särskilda skäl” avses i detta sammanhang närmast situationer där en betydande allmän fördel kräver att brottet utreds och åtal väcks. Om utredningen av ett nytt brott redan pågår eller inleds på grund av annan information, får överskottsinformationen användas vid utredning av det nya brottet.

I Sverige finns för hemlig rumsavlyssningsdel en bestämmelse om användning av överskottsinformation i en speciallag som gäller avlyssningen i fråga. Enligt 12 § 1 mom. i lagen får överskottsinformation användas vid utredning av brott endast om det nya brottet

är sådant att hemlig rumsavlyssning får användas vid förundersökningen av det. Utan begränsning av detta får överskottsinformation användas för att förhindra brott.

I betänkandet om hemliga tvångsmedel och allvarlig brottslighet (SOU 2012:44), som publicerades på sommaren 2012, föreslås det att bestämmelserna om användning av överskottsinformation förenhetligas, inbegripet bestämmelserna i lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Enligt förslaget ska rättegångsbalkens bestämmelser utsträckas att gälla också bestämmelserna om användning av överskottsinformation i två andra lagar.

I *Norge* får polisen använda överskottsinformation som kommit fram i en brottsutredning. I Norges straffprocesslag (straffprocessloven) finns vissa bestämmelser (216 g och 216 i §) som gäller förstöring av inbandningar och minnesanteckningar som uppkommit vid kommunikationskontroll (bl.a. teleavlyssning och teleövervakning) samt sekretessbeläggning av uppgifter som fås vid kontrollen.

I *Danmark* får enligt 789 § 1 mom. i lagen om rättegång (lov om rettens pleje) överskottsinformation som fås genom användning av ett tvångsmedel användas vid utredningen av ett brott som en riktgivande omständighet (led) såsom vilken som helst omständighet som kommit till polisens kännedom. Enligt 2 mom. i paragrafen får överskottsinformationen i regel inte användas som bevis inför rätta, om det inte är fråga om ett brott som hade kunnat leda till användning av tvångsmedlet i fråga. I 3 mom. i paragrafen föreskrivs undantag från den i 2 mom. uttryckta huvudregeln. Enligt dem får domstolen besluta att 2 mom. inte hindrar användning, om 1) ett annat undersökningsled inte är ägnat att säkerställa bevisning i ärendet, 2) ärendet gäller ett brott för vilket man enligt lag kan döma ut fängelse i ett år och sex månader eller mera och 3) domstolen i övrigt finner det befogat.

Av den allmänna motiveringen i regeringens proposition RP 222/2010 rd kan det dras en slutstats att t.ex. europeiska människorättsdomstolens avgörandep Praxis inte förutsätter att en bestämmelse med det föreslagna innehållet stiftas, men att man stannat för

lösningen utifrån en helhetsbedömning. Enligt regeringens proposition har europeiska människorättsdomstolens praxis dock ansetts kräva en tillräckligt heltäckande och exakt reglering i denna fråga. I den allmänna motiveringen har man också fäst uppmärksamhet vid tryggandet av den i grundlagen skyddade hemligheten för förtroliga meddelanden. Enligt propositionen är det konsekvent att överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fås. Dessutom bör enligt regeringens proposition användningsmöjligheten utvidgas till vissa andra brott av en viss allvarlighetsnivå. I motiveringen till paragrafen (s. 370/I i propositionen) motiveras med ändamålsenlighetsskäl som gäller utredning av brott att stöld och häleribrott föreslås bli omfattade av tillämpningsområdet för bestämmelsen.

Det är ingen lätt uppgift att genom lagstiftning fastslå de godtagbara gränserna för användning av överskottsinformation. Olika omständigheter inverkar på var det är skäl att dra gränsen. Med hänsyn till utredningsintresset i fråga om brott och trovärdigheten i det straffrättsliga systemet kan det inte anses vara tillfredsställande att brott av en viss allvarlighetsnivå inte får utredas med användning av överskottsinformation. Den för vart och ett tvångsmedel uppställda avgränsningen i 10 kap. 56 § 1 mom. innebär att utredningen av mycket allvarliga brott kan äventyras. Som exempel kan nämnas att enligt 10 kap. 3 § i den nya tvångsmedelslagen får teleavlyssning inte användas vid utredningen av grov misshandel. Om alltså via teleavlyssning som används vid utredningen av ett annat brott framkommer att någon person har gjort sig skyldig till det allvarliga brottet i fråga för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i tio år, får överskottsinformation som fås på detta sätt enligt momentet inte användas vid utredning av brottet. Å andra sidan kan inte brott i enlighet med momentet i regeringens proposition för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år heller anses som obetydliga. Enligt 10 kap. 56 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får överskottsinfo-

mation användas för att rikta in polisens verksamhet och alltså också vid utredning av brott utan förutsättningen som gäller brottets allvarlighetsnivå. Det är också skäl att konstatera att man inte heller endast kan fästa uppmärksamhet vid den brottsmisstänktes rättigheter. Brister vid utredningen av allvarliga brott kan kränka målsägandens grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter, vilket måste beaktas vid bedömningen av utredningsmöjligheterna i fråga om brotten.

Enligt den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 1 mom. som fanns i regeringens proposition RP 222/2010 rd hade överskottsinformation alltid fått användas, när det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst två år. Med hänsyn till möjligheterna att utreda brott ska man dock fästa uppmärksamhet vid en hurdan ställning överskottsinformationen har i den bevislighet som eventuellt skaffas. Uppmärksamheten fästs då vid samma slags synpunkter som när man bedömer förutsättningarna för användning av hemliga tvångsmedel. Det är dock fråga om överskottsinformation som fås genom vissa hemliga tvångsmedel. Enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får te-leavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av en person och teknisk observation av utrustning användas endast om den kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av ett brott. Också riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande GrUU 66/2010 rd i enlighet med vad som konstaterades ovan fäst uppmärksamhet vid de allmänna förutsättningarna för användning av tvångsmedel som finns i 10 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen. Enligt 10 kap. 55 § i den nya tvångsmedelslagen kan överskottsinformation fås också genom teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk spårning för vars användning inte har ställts en förutsättning enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen, men för vilken förutsättningen för användningen av överskottsinformation av konsekvensskäl borde ställas.

Som ett resultat av riksdagsbehandlingen konstateras alltså i 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen att domstolen ska besluta om användning av överskottsinforma-

tion, om överskottsinformationen har fås med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar. Inte vare sig i grundlagsutskottets utlåtande eller i lagutskottets betänkande behandlas närmare i vilket skede och på vilket sätt domstolens beslut skaffas, om det måste fås för användning av överskottsinformation. Det förblir också oklart om en hurdan ”användning” det är fråga om. Det tas inte heller ställning till enligt vilka grunder domstolen ska avgöra ärendet och hurdan prövningrätt (enligt vilka grunder) domstolen har vid beslutsfattandet. Av dessa orsaker är det nödvändigt att i detta sammanhang dryfta domstolens roll vid behandlingen av överskottsinformation.

Enligt europeiska människorättsdomstolens avgörandepaxis och högsta domstolens avgörande HD 2007:58 är domstolens uppgift att i det enskilda fallet överväga vilken betydelse som ska ges överskottsinformationen, när man beaktar de delvis inbördes motsatta synpunkter som inverkar på saken (t.ex. skyddet för privatlivet och förtroliga meddelanden, intresset av att utreda brottet och betydelsen av överskottsinformation med hänsyn till avgörande av saken). När all på saken inverkan utredning och bevisningen finns tillgängliga vid huvudförhandlingen av ett brottmål, har svaranden om han eller hon så önskar de bästa förutsättningarna att göra användningen av överskottsinformation tvistig och domstolen de bästa förutsättningarna att överväga användningen av överskottsinformation. T.ex. i inledningsskedet av en straffprocess, särskilt när förundersökningen börjar, är förutsättningarna väsentligt sämre fastän den brottsmisstänkte t.ex. i förfarandet när den avslutande utsagan ges kan ingripa i saken varvid frågan om användning av överskottsinformation kan dryftas redan vid åtalsprövningen. Vid behandlingen av huvudsaken är det uttryckligen fråga om användning av överskottsinformation som bevis i saken. Å andra sidan ska domstolen då ta ställning till all användning av överskottsinformation och inte i enlighet med 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen till endast användningen av sådan information som fås med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar.

För att domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken ska ha en faktisk möjlighet att bedöma om användningen av överskottsinformation som bevisning ska tillåtas, ska till domstolen förmedlas uppgifter om att överskottsinformation har använts vid utredning av brottet. För att så ska kunna ske ska informationen förmedlas också till åklagaren. Att upplysa åklagaren om användning av överskottsinformation kan ha betydelse också vid åtalsprövningen när han eller hon bedömer vilka omständigheter som han eller hon har skäl, behov av eller det är befogat att åberopa som bevis vid rättegången och när han eller hon bedömer hurdana bevis till stöd för åtalet som kan läggas fram. Också den brottsmisstänkte måste kunna bereda sig på att överskottsinformation kommer att kunna användas som bevis mot honom eller henne. På grund av dessa synpunkter är det skäl att komplettera den nya förundersökningslagens 9 kap. 6 § om förundersökningsprotokoll så att i protokollet ska antecknas användning av överskottsinformation vid utredningen av brottet. Bestämmelserna i 5 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål ska för sin del kompletteras så att i stämningsansökan ska uppges också avsikten att använda överskottsinformation som bevis och motivering till användningen. Dessutom är det skäl att för tydlighetens skull hänvisa till dessa kompletterade bestämmelser i den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 1 mom. som gäller användning av överskottsinformation.

Underrättelse om användning av hemliga tvångsmedel och frågor som har samband med den och som gäller offentlighet vid rättegång

Enligt 10 kap. 60 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen ska en misstänkt som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning eller när förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock

underrättas om tvångsmedlet senast ett år efter det att användningen av det har avslutats. Enligt 10 kap. 60 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen ska en misstänkt som varit föremål för en täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor utan ogrundat dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning.

Enligt 10 kap. 60 § 3 mom. i den nya tvångsmedelslagen får domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman besluta att underrättelsen enligt 1 och 2 mom. får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående eller framtida inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

En reglering som i stor utsträckning motsvarar 10 kap. 60 § 1—3 mom. i den nya tvångsmedelslagen ingår i 5 kap. 58 § 1—3 mom. i den nya polislagen. Också i 5 kap. 58 § 1 mom. i den nya polislagen ställs en bakre gräns på ett år för underrättelse, dessutom föreskrivs i 2 mom. om möjlighet till att skjuta upp underrättelse med högst två år åt gången. I paragrafens 3 mom. hänvisas det för vissa hemliga tvångsmedels del till 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen, vilket betyder att den i 3 mom. i paragrafen föreskrivna underrättelsen utan dröjsmål kommer i fråga för vissa av polisens metoder för att inhämta information. I samband med revideringen av förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagstiftningen ändrades 20 f § 1 mom. i tullagen att motsvara regleringen i den nya polislagen. I momentet hänvisas bl.a. till 5 kap. 58 § i polislagen vilket innebär att verkningarna av de ändringar som görs i paragrafen i polislagen också utsträcker sig till nämnda moment i tullagen.

I samband med att den nya tvångsmedelslagen och den nya polislagen stiftades ändrades också bestämmelserna i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). Ändringarna (lag 821/2011) gäller tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga, en parts rätt att ta del av en handling och offentligheten för tvångsmedelsärenden. Lagen

om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar har samband med bestämmelserna i 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen och 5 kap. 58 § i den nya polislagen, eftersom i bestämmelserna om offentlighet offentlighetsgörandet av de grundläggande uppgifterna samt avgöranden och övriga rättegångshandlingar är bundet till underrättelsen om användning av tvångsmedel.

Enligt 5 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar blir, i ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i den nya tvångsmedelslagen eller 5 kap. i den nya polislagen eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, de grundläggande uppgifterna offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden eller åtgärder senast ska underrättas om användningen av metoden eller åtgärder, om inte domstolen beslutar att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga före det. I 16 § 4 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar finns en motsvarande bestämmelse om offentlighet för avgöranden i sådana ärenden och övriga rättegångshandlingar, dock med den skillnaden att domstolen av särskilda skäl kan besluta att handlingen ska bli offentlig tidigare.

Ett hemligt tvångsmedel och en hemlig metod för inhämtande av information enligt polislagen får riktas också mot en brottsmisstänkt eller någon annan person vars identitet är okänd, om han eller hon annars kan identifieras på ett tillräckligt sätt. Varken i 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 58 § i den nya polislagen föreskrivs om hur en underrättelseskyldighet i enlighet med paragrafen förhåller sig till dessa situationer. I motiveringen till paragraferna (RP 222/2010 rd, s. 373/I och RP 224/2010 rd, s. 142/II) konstateras det att en misstänkt person som förblivit okänd naturligtvis inte kan underrättas. Om man senare får reda på personens identitet ska denne dock underrättas. I motiveringen konstateras ännu att sådana situationer också kan utgöra undantag när det

gäller de i paragrafen nämnda tidsfristerna, eftersom dessa i vissa fall inte kan iakttas.

I ett avgörande av riksdagens biträdande justitieombudsman av den 30 december 2011 (Dnr 1716/2/09) behandlas situationer där en underrättelse om användning av ett hemligt tvångsmedel till den som varit föremål för tvångsmedlet inte får utelämnas för att den brottsmisstänkte har förblivit okänd. Ett uppskov med underrättelsen eller att helt låta bli att underrätta får inte göras på den grund att den misstänkte är okänd. Riksdagens biträdande justitieombudsman fäste uppmärksamhet vid att i 5 § 2 mom. och 16 § 4 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar är offentligheten kopplad till tidsfristerna för underrättelser till den misstänkte.

När identiteten för den brottsmisstänkte eller den som varit föremål för en metod för att inhämta information är oklar kan det hända att den i 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen eller 5 kap. 58 § 1 mom. i den nya polislagen föreskrivna maximitiden på ett år löper ut utan att någon underrättelse görs. Samma gäller situationer där underrättelsen genom domstolens beslut har skjutits upp för viss tid och där ett nytt uppskov inte längre beviljas. För tydlighetens skull borde det i lagen föreskrivas när underrättelse ska göras när maximitiden eller uppskovet redan har löpt ut. När det från användningen av det hemliga tvångsmedlet eller metoden för att inhämta information i dessa situationer i praktiken redan förflutit en lång tid, borde underrättelsen ske utan ogrundat dröjsmål. En sådan utformning används också i 10 kap. 60 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen.

I 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen är informationen till domstolen om underrättelsen knuten till situationer i enlighet med 1 och 2 mom. Fastän avsikten är att domstolen informeras också när den misstänkte underrättas efter ett uppskov som avses i 3 mom., förblir detta oklart utifrån paragrafens ordalydelse. Samma oklarhet gäller också uppskovssituationer enligt 5 kap. 58 § 2 mom. i den nya polislagen. Paragraferna bör ändras så att det av dem framgår att domstolen ska informeras i alla de situationer där den misstänkte eller den som annars har varit föremål för åtgärder ska underrättas om an-

vändningen av ett tvångsmedel. Ändringarna som gäller underrättelseskyldighet i den nya polislagen föreslås bli gjorda i den regeringsproposition som gäller detta och som överlämnas samtidigt som denna proposition.

Offentliggörandet av de grundläggande uppgifterna samt avgörandet och övriga rättegångshandlingar är enligt 5 § 2 mom. och 16 § 4 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar i regel knutet till den tidpunkt när den brottsmisstänkte eller den som varit föremål för en metod för inhämtande av information eller åtgärder senast ska underrättas om användningen av en hemlig metod för inhämtande av information eller åtgärder. Utifrån dessa bestämmelser blir offentliggörandet oklart i de situationer där den misstänkte inte underrättas inom tiden i fråga eftersom hans eller hennes identitet ännu är okänd. Det är alltså fråga om situationer på grund av vilka 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen och 5 kap. 58 § i den nya polislagen behöver kompletteras, i enlighet med vad som konstaterades ovan.

När det är fråga om ett sådant hemligt tvångsmedel eller en hemlig metod för inhämtande av information i enlighet med polislagen om vars användning domstolen beslutar, ska med stöd av 10 kap. 60 § 1 och 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen samt 5 kap. 58 § 1 och 3 mom. i den nya polislagen den domstol som beviljade tillståndet skriftligen informeras om att den som har varit föremål för det hemliga tvångsmedlet eller den hemliga metoden har underrättats om användningen av tvångsmedlet eller metoden. Detta ska också gälla situationer där en ursprungligen okänd person efter att hans eller hennes identitet blivit känd utan ogrundat dröjsmål har underrättats om användningen av medlet eller metoden efter att tidsfristen redan har gått ut. I dessa situationer kan offentliggörandet kopplas till informationen till domstolen. Ändringarna som rör detta ska göras i 5 § 2 mom. och 16 § 4 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

Överföring av ärenden till en annan domstol

I 4 kap. 8 § i lagen om rättegång i brottmål föreskrivs om överföring av brottmål till en annan behörig domstol. Enligt 1 mom. i paragrafen får en domstol där ett av åklagaren framställt straffyrkande är anhängigt på framställning av åklagaren av särskilda skäl överföra målet till en annan behörig domstol. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i samband med målet är i kraft tills den domstol dit målet har överförts beslutat något annat. Målet får likväl inte överföras tillbaka, om inte särskilda skäl förutsätter det. I 2 mom. i paragrafen konstateras att ett beslut genom vilket ett mål har överförts eller en framställning om överföring har avslagits inte får överklagas.

Bestämmelser som motsvarar regleringen i 4 kap. 8 § i lagen om rättegång i brottmål fanns innan lagen stiftades i 10 kap. 22 c 1 och 3 mom. (708/1991) i rättegångsbalken. I motiveringen till sistnämnda paragraf (RP 40/1990 rd) konstateras att flera domstolar kan vara behöriga att behandla samma brott. Därför kan det hända att den domstol som behandlar brottmålet under rättegången visar sig vara olämplig. I motiveringen lyfts fram fall där det under behandlingen framgår att det mot den åtalade har väckts eller kommer att väckas åtal för något annat brott i en annan domstol. Enligt motiveringen kan det i målet kanske också behövas sådan utredning som det är billigare, snabbare och säkrare att lägga fram i någon annan behörig domstol.

Varken i den gällande eller den nya tvångsmedelslagen finns bestämmelser om överföring av ett tvångsmedelsärende till en annan domstol. Också vid behandlingen av dessa ärenden kan det dock komma emot likadana situationer som vid behandlingen av huvudsaken. Enligt den nya tvångsmedelslagen är ett flertal domstolar behöriga att behandla ett tvångsmedelsärende. Huvudregeln konstateras i 3 kap. 1 § 1 mom. om häktningsärenden i den nya tvångsmedelslagen. Enligt momentet beslutar den domstol som är behörig att behandla åtal i saken om häktning. I behörighetsbestämmelserna för andra tvångsmedel hänvisas till nämnda paragraf. Enligt 4 kap. i lagen om rättegång i brottmål

kan ett åtal som rör samma brottmål för sin del behandlas i flera alternativa domstolar. Dessutom kan ett ärende enligt den nya tvångsmedelslagen på det sätt som närmare regleras i bestämmelserna för olika tvångsmedel behandlas vid också andra domstolar än de som är behöriga att behandla åtalet.

Ändamålsenlighetssynpunkter talar för att det också i fråga om behandlingen av tvångsmedelsärenden ska vara möjlig att överföra ett tvångsmedelsärende till en behörig domstol. T.ex. kan det tänkas att vid utredningen av samma misstänkta brott används mot olika misstänkta riktade tvångsmedel inom olika tingsrätters domkretsar eller olika tvångsmedel mot samma misstänkta. När det t.ex. är fråga om huruvida det finns en brottsmisstanke, vilket enligt lagen är en förutsättning för användning av ett tvångsmedel, kan en koncentrerad av ärendena till samma domstol vara befogad. Fastän det inte riktas flera tvångsmedel mot den misstänkte eller mot misstänkta, kan dock ärendet ha en fastare anknytning till någon annan ort. Det har också framkommit ett praktiskt behov av att komplettera regleringen. Fastän det utan bestämmelser uppenbarligen har utvecklats förfarandesätt i praktiken för att sköta överföringssituationer, vore det av tydlighetsorsaker skäl att föreskriva om överföring i lag.

Enligt 4 kap. 8 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål sker en överföring av huvudsaken på framställning av åklagaren. Detta är en naturlig utgångspunkt i brottsrättegång där åklagarens straffyrkande ligger till grund för behandlingen. I fråga om tvångsmedel är det inte fråga om en så enkel sak. För det första beslutar domstolen om användning av vissa tvångsmedel. Den andra gruppen av de tvångsmedelsärenden som domstolen behandlar utgörs av de där den som är föremål för ett tvångsmedel för tvångsmedlets giltighet till domstolsbehandling och yrkar att tvångsmedlet ska hävas. Också de sistnämnda situationerna kan vara förknippade med ändamålsenlighetssynpunkter som talar för att ärendet överförs till en annan domstol. Därför ska också en annan person som fört ärendet till domstol än en häktningsberättigad tjänsteman kunna framställa en begäran om överföring av ärendet.

Ersättning av skada som orsakats av husrannsakan

I 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen föreskrivs om att föra husrannsakan till domstolsbehandling. Enligt 1 mom. i paragrafen prövar domstolen om det har funnits förutsättningar för husrannsakan eller om man vid husrannsakan har förfarit på det sätt som avses i 5 eller 6 §. Motsvarande bestämmelse har temporärt tagits in i 5 kap. 7 a § i den gällande tvångsmedelslagen, som är i kraft tills den nya tvångsmedelslagen träder i kraft vid ingången av 2014.

Varken i 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen eller någon annanstans föreskrivs om skadestånd i fråga om fall där det inte konstateras att förutsättningar för husrannsakan har funnits eller där det vid husrannsakan har förfarits i strid med bestämmelserna. Detta innebär att ett eventuellt skadeståndsansvar i stor utsträckning bestäms i enlighet med skadeståndslagen (412/1974). I 8 kap. 1 § 1 mom. i den nya polislagen föreskrivs att sådana person- och saksador som orsakats utomstående genom tvångsåtgärder som polisen vidtagit ersätts av statens medel. I rättslitteraturen konstateras att fastän om frågan inte föreskrivits i tvångsmedelslagen hindrar detta inte att samtidigt, dvs. när husrannsakan förts domstolsprövning, behandlas också något annat yrkande som grundar sig på lag. Om tidsfristen möjliggör en behandling, kan det andra yrkandet vara t.ex. ett skadeståndsyrkande.

Paragrafen om att föra husrannsakan till domstolsprövning fogades till den nya tvångsmedelslagen under riksdagsbehandlingen på grund av två avgöranden som den europeiska människorättsdomstolen meddelade i februari 2011 och som rörde Finland. Riksdagens lagutskott hänvisade i sitt betänkande LaUB 44/2010 rd (s. 19/II) till grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 66/2011 rd) till vilket hade fogats ett förslag till bestämmelse som till slut togs in i lagen. Lagutskottet konstaterade att enligt grundlagsutskottet uppfyller förslaget till bestämmelse de lägsta krav som för närvarande ställs i europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna och tolkningspraxis i europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Lagutskottet

konstaterade litet längre fram (s. 22/I) att avgörandet från domstolen för de mänskliga rättigheterna enligt utskottets uppfattning inte visar på någon tydlig ståndpunkt till accessoriska påföljder, t.ex. skadeståndsansvar. Lagutskottet ansåg att skadeståndsfrågorna bör undersökas särskilt, t.ex. när skadeståndsansvaret för offentligrättsliga sammanslutningar ses över.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i ett avgörande av den 30 augusti 2012 (Dnr 3236/2/11) behandlat frågan om huruvida möjligheten att föra husrannsakan till domstolsprövning i enlighet med 5 kap. 7 a i den gällande tvångsmedelslagen och alltså 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen är ett effektivt rättsmedel i enlighet med artikel 13 i den europeiska människorättskonventionen och med anknytning till detta skadeståndsfrågor som gäller husrannsakan.

Av avgörandet från riksdagens biträdande justitieombudsman framgår att i fall där husrannsakan förts till domstol har det nästan alltid varit frågan om att innehavaren av bostaden inte hade getts tillfälle att vara närvarande vid husrannsakan och/eller tillkalla ett vittne och alltså inte om att förutsättningarna för husrannsakan har saknats. I praktiken har det när ärenden som gäller husrannsakan behandlats vid domstol framställts ersättningsyrkanden för saksador och lidande. I avgörandet konstateras att det offentliga samfundets ersättningsansvar är begränsat genom den s.k. standardregeln i 3 kap. 2 § i skadeståndslagen. På samma sätt har för ersättning för lidande i 5 kap. 4 a och 6 § i den lagen ställts specialvillkor vars uppfyllande i fall med husrannsakan kan vara svårt.

Enligt riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande verkar tingsrätterna inte ha dryftat om gottgörelse av immateriell skada (t.ex. lidande) är möjlig utan en uttrycklig nationell författning. En sådan gottgörelse skulle grunda sig på den europeiska människorättskonventionen på samma sätt som i högsta domstolens avgörande HD 2011:38.

I avgörandet från riksdagens biträdande justitieombudsman konstateras det att oberoende av vilka möjligheter för att behandla accessoriska yrkanden som kan tänkas så har i vart fall i de mål som avgjorts under granskningsperioden den enda påföljden för en för-

undersökningsmyndighets förfarande i strid med tvångsmedelslagen varit att tingsrätten har konstaterat felet. Enligt biträdande justitieombudsmannens åsikt kan man med gott skäl fråga sig om rättsmedlet då i praktiken är effektivt på det sätt som den europeiska människorättskonventionen kräver.

Riksdagens biträdande justitieombudsman konstaterar också att frågan om ersättning för skada som orsakats av användning av tvångsmedel eller gottgörelse för kränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna givetvis är mera omfattande än endast frågan om husrannsakan. Rättsläget är i detta avseende också bristfälligt mera allmänt. Biträdande justitieombudsmannen konstaterar att resultat inte kan väntas väldigt snabbt när man beaktar omfattningen av de frågor som ska regleras.

I avgörandet från riksdagens biträdande justitieombudsman hänvisas det till att i förundersöknings- och tvångsmedelskommissionens betänkande (kommittébetänkande 2009:2) föreslogs det att i den nya tvångsmedelslagen tas in bestämmelser som i princip bygger på strikt ansvar för ersättning av skada som orsakats av användning av tvångsmedel, vilket t.ex. skulle ha breddat användningsområdet för ersättning för lidande. Å andra sidan fanns i kommissionens bestämmelser också grunder för begränsning av skadeståndsansvaret som väsentligt hade avgränsat den ersättningskyldiges ansvar. I regeringens proposition RP 222/2010 rd togs dock inte in skadeståndsbestämmelser. I propositionen konstateras det (s. 166/II) att de förslag av kommissionen som fick motstridiga kommentarer inte har tagits med i propositionen. För skadeståndsregleringens del konstaterades det särskilt i propositionen att avsikten är att under de närmaste åren genomföra en översyn av lagstiftningen om offentliga samfunds skadeståndsansvar. I samband med den är det ändamålsenligt att granska också ersättningsfrågorna som har samband med förundersökning och användning av tvångsmedel.

Såsom det också framgår av avgörandet från riksdagens biträdande justitieombudsman är frågan om den behöriga omfattningen av statens skadeståndsansvar i fråga om

tvångsmedel inte begränsad till enbart husrannsakan. Det är inte heller enbart fråga om sådan ersättning för skada som orsakats av användning av tvångsmedel, vilket förundersöknings- och tvångsmedelskommissionen granskade, utan mera allmänt om gottgörelse för kränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Detta har samband med att om hemliga metoder för inhämtande av information, som i stor utsträckning motsvarar hemliga tvångsmedel i enlighet med 10 kap. i den nya tvångsmedelslagen, föreskrivs i 5 kap. i den nya polislagen. Förundersöknings- och tvångsmedelskommissionen föreslog att det i den nya polislagen ska intas skadeståndsbestämmelser som gäller utövande av polisens befogenheter och som i hög grad skulle ha motsvarat de bestämmelser som föreslogs i den nya tvångsmedelslagen. Inte heller dessa föreslogs längre i regeringens proposition RP 224/2010 rd, som var ett resultat av den fortsatta beredningen.

Det är inte möjligt att tillräckligt heltäckande bedöma de skadeståndslagstiftningsrelaterade behoven vid beredningen av den nu aktuella regeringens propositionen, som avfattas med brådskande tidtabell. När propositionen skrivs finns det inte information om när projektet för en översyn av bestämmelserna om offentliga samfunds skadeståndsansvar kommer att inledas. Om det inte sker tillräckligt snabbt, måste skadeståndsbestämmelserna om användning av tvångsmedel eller åtminstone om husrannsakan eventuellt beredas särskilt. Behovet av bestämmelser gäller särskilt situationer där de lagstadgade förutsättningarna för husrannsakan har saknats. Dessa fall har dock enligt riksdagens biträdande justitieombudsmans uppföljning inte just förts till domstolsbehandling.

2.3 Övrig lagstiftning

Vissa registeranteckningsbestämmelser

Enligt 15 § 1 mom. i lagen om inteckning i bil (810/1972) ska, om en bil som införts i registret utmäts, bilen beläggas med kvarstad eller om det utfärdas försäljnings- eller skingringsförbud för den eller om ägarens egendom överläts till konkurs, åtgärden samt

dagen då utmätningen eller beläggandet med kvarstad ägt rum, skingringsförbud utfärdats eller konkurs inletts, antecknas i registret. Enligt 2 mom. i paragrafen ska den som verkställer utmätning och beslag, den som meddelar skingringsförbud eller boförvaltaren utan dröjsmål till Trafiksäkerhetsverket sända uppgifter för att de anteckningar som avses i 1 mom. ska kunna göras i registret. Om en utredning om att utmätning, kvarstad, skingringsförbud eller konkurs har återgått, förfallit eller annars upphört att gälla visas upp för Trafiksäkerhetsverket ska även detta antecknas i registret.

I 25 § i företagsinteckningslagen (634/1984) föreskrivs om anteckningar i företagsinteckningsregistret. Enligt 1 mom. 4 punkten i paragrafen antecknas i företagsinteckningsregistret utmätning, kvarstad eller försäljnings- eller skingringsförbud som gäller inteknad egendom, ansökan om och avträdande av näringsidkarens egendom till konkurs samt avslutande av bolagets verksamhet.

Enligt 9 § 3 mom. i fartygsregisterlagen (512/1993) antecknas i fartygsregistret de inteckningar som har fastställts i fartyget samt uppgifter om utmätning, kvarstad och skingringsförbud som gäller fartyget, ägarens konkurs samt ändringar som gäller dessa uppgifter. I 10 § 3 mom. finns en motsvarande bestämmelse gällande ett fartyg som är under byggnad.

I 6 kap. i den nya tvångsmedelslagen föreskrivs om straffprocessuella säkringsåtgärder vid vilka på det sätt som i den gällande lagen inte längre särskiljs skingringsförbud och kvarstad. Endast kvarstad är en säkringsåtgärd i enlighet med den nya lagen. Beroende på de verkställighetsåtgärder som ska vidtas kan kvarstad dock omfatta åtgärder som motsvarar skingringsförbud i enlighet med den gällande lagen. Efter revideringen av utskökningslagstiftningen känner inte heller utskökningsbalken (705/2007) eller annan lagstiftning längre till skingringsförbud.

Enligt 6 kap 10 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen gäller i fråga om verkställighet av kvarstad och tillfällig kvarstad i tillämpliga delar vad som i 8 kap. i utskökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. De centrala bestämmel-

serna som har samband med verkställigheten av kvarstad och tillfällig kvarstad finns i 8 kap. 7 § 1 mom. i utsökningsbalken och, utifrån hänvisningen i momentet till 4 kap. i utsökningsbalken, i 31 § 1 mom. i det sistnämnda kapitlet. Bestämmelserna om utmätning iakttas i tillämpliga delar. Beroende på fallet kan verkställigheten i enlighet med vad som konstaterades ovan innehålla drag av skingringsförbud. Hänvisningen till 4 kap. i utsökningsbalken innebär också att bestämmelserna i kapitlets 33 § om de registeranmälningar som utmätningssmannen ska göra i kapitlet blir tillämpliga. Enligt 1 mom. i nämnda paragraf ska utmätningssmannen anmäla om t.ex. utmätning av in-teckningsgill egendom till vederbörande registermyndighet och om utmätning för indrivning av en for-dran till säkerhet för vilken en företagsinteckning har fastställts till den som för företags-inteckningsregistret. Enligt 6 kap. 3 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen ska dessutom en anhållningsberättigad tjänsteman göra en registeranmälan enligt 4 kap. 33 § i utsökningsbalken om att tillfällig kvarstad har upphört att gälla och hävts samt om ett beslut genom vilket domstolen har avslagit ett yrkande på att egendom som omfattas av tillfällig kvarstad ska beläggas med kvarstad.

Ändringar som motsvarar de straffprocessuella säkringsåtgärderna och den ändrade utsökningslagstiftningen bör göras i de aktuella registerbestämmelserna så att nämnda skingringsförbud eller försäljnings- och skingringsförbud ersätts med kvarstad. I fråga om 7 kap. 2 § 2 mom. i utsökningslagen (37/1895), som föregick utsökningsbalken, kan konstateras att enligt utsökningsbalken kan utmätning omfatta åtgärder som enligt den tidigare lagen ingick i skingringsförbud och att utmätning redan nämns i registerbestämmelserna i fråga som en omständighet som ska anmälas till registermyndigheten. Om verkställighet av kvarstad ska utifrån det som konstaterades ovan i en situation i enlighet med 15 § 2 mom. i lagen om in-teckning i bil anmälan göras av den utsökningsmyndighet som sörjer för verkställigheten av kvarstad. Fastän man ska anmäla redan om tillfällig kvarstad till registermyndigheten, är det inte nödvändigt att i bestämmelserna särskil-

ja tillfällig kvarstad och kvarstad eftersom den senare också täcker den tidigare. I praktiken görs en registeranmälan redan i samband med verkställigheten av tillfällig kvarstad.

I lagstiftningen om luftfartyg finns inte motsvarande bestämmelser om uppgifter som ska antecknas i registret vilka bestämmelser gäller straffprocessuella säkringsåtgärder och vars ändrande i detta sammanhang bör övervägas. Till denna del kan det särskilt hänvisas till 12 § i luftfartslagen (1194/2009) samt till lagen om in-teckning i luftfartyg (211/1928) och till lagen om frihet från kvarstad och skingringsförbud för vissa luftfartyg (257/1949).

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Genom regeringens proposition kompletteras och preciseras den nya förundersökningslagen och den nya tvångsmedelslagen som träder i kraft vid ingången av 2014. Efter att lagarna stiftades har man observerat behov av att komplettera och ändra dem.

3.2 De viktigaste förslagen

Den nya förundersökningslagens 4 kap. 10 § 1 mom. (rätt att anlita biträde vid förundersökningen) kompletteras så att förundersökningsmyndigheten också ska beakta garantierna för en rättvis rättegång. Till 2 mom. i samma paragraf fogas en mening enligt vilken förundersökningsmyndigheten, när brotets beskaffenhet förutsätter det, ska fråga målsäganden om målsäganden samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller stöd-tjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till en sådan organisation utan ogrundat dröjsmål.

Den nya förundersökningslagens 6 kap. 1 § 1 mom. (skyldighet att infinna sig till förundersökning) föreslås bli ändrad så att det utöver polisen gäller också andra förundersökningsmyndigheter. Om det finns anledning

att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet. En motsvarande ändring föreslås av bestämmelsen om omedelbart hörande i 6 kap 3 § 1 mom.

Den nya tvångsmedelslagens 8 kap. 5 § 2 mom. och 6 § 1 mom. föreslås bli kompletterade så att den som är föremål för genomsökningen ska underrättas om rätten att underkasta husrannsakan domstolsprövning. En persons rätt att röra sig på förrättningsplatsen får begränsas för att förhindra att han eller hon får kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda med stöd av lag, eller för att säkerställa avspärningen av utredningsplatser och utredningsobjekt (8 kap. 6 § 3 mom. i den nya förundersökningslagen). Ett villkor för begränsningen är att begränsningen är nödvändig för att uppnå syftet med åtgärden. Utifrån det tillägg som görs till 8 kap. 18 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får ett ärende om att underkasta husrannsakan domstolsprövning avgöras i kansliet, utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt.

Det föreslås en ändring av den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 3 § 2 mom. om förutsättningarna att utföra teleavlyssning så att nämnda hemliga tvångsmedel får användas också vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn. Enligt 10 kap. 6 § 2 mom. får tillstånd att utföra teleövervakning beviljas också när det finns skäl att misstänka olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som har begåtts med användning av en teledress eller teleterminalutrustning eller om det finns skäl att misstänka lockande av barn i sexuella syften.

Enligt den 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen får s.k. överskottsinformation som fåtts genom teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation också använ-

das när det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Domstolen beslutar i samband med behandlingen av huvudsaken om användning av överskottsinformation som bevisning. I förundersökningsprotokollet ska antecknas uppgifter om användning av överskottsinformation vid utredningen av brottet och i stämningsansökan ska uppges den överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis samt motivering till att överskottsinformation används. Ändringarna om skyldigheten att anteckna och uppge uppgifterna görs i 9 kap. 6 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen och i 5 kap 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål.

Den nya tvångsmedelslagens bestämmelser i 10 kap. 60 § om underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel kompletteras att gälla situationer där identiteten för den som är föremål för tvångsmedel inte ännu är känd vid utgången av den utsatta tiden eller uppskovet för underrättelsen. I dessa situationer ska personen utan ogrundat dröjsmål underrättas om tvångsmedlen skriftligen när identiteten har utretts. I vissa bestämmelser i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar görs också en komplettering som har samband med detta. Dessutom föreslås det att i den nya tvångsmedelslagen tas in bestämmelser om överföring av ett ärende till en annan domstol (ny 11 kap. 1 a §).

4 Propositionens konsekvenser

Regeringens proposition har inte nämnvärda konsekvenser för den offentliga ekonomin eller för myndigheternas verksamhet. Det samma gäller i hög grad de samhälleliga konsekvenserna. Förslagen i propositionen inverkar inte i betydande grad på myndigheternas uppgifter och förfaranden så att deras arbetsmängd skulle ökas.

5 Beredningen av propositionen

Utkastet till regeringsproposition bereddes tillsammans med utkastet till regeringsproposition med förslag till ändring av den nya

polislagen i en grupp bestående av representanter för justitieministeriet och inrikesministeriet. Utkastet publicerades i juni 2012 i justitieministeriets publikationsserie (utredningar och anvisningar 42/2012).

Justitieministeriet begärde ett utlåtande om utkastet till regeringsproposition av 36 olika myndigheter, organisationer och sakkunniga. Det kom in 22 utlåtanden. Dessutom meddelade fyra remissinstanser att de inte har något att yttra sig om. Ett remissammandrag med anledning av utlåtandena publicerades i justitieministeriets publikationsserie i oktober 2012 (betänkanden och utlåtanden 61/2012).

Allmänt taget ansågs förslagen i propositionsutkastet vara värda understöd. Man yttrade sig inte om alla förslag till bestämmelser. Av remissinstanserna meddelade fyra att de understödde de föreslagna ändringarna som sådana och tog i sitt yttrande inte in någon respons.

Utifrån remissvaren visade sig förslaget till ändring av 6 kap. 1 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen inte vara lyckat. Bestämmelsen om skyldighet att infinna sig till förundersökning har omarbetats utifrån remissvaren och de kommentarer som fåtts av representanter för förundersökningsmyndigheterna vid den fortsatta beredningen. Utifrån remissvaren fästes uppmärksamhet vid behovet av att göra motsvarande ändringar i 6 kap. 3 § om omedelbart hörande i den nya förundersökningslagen.

I utkastet till regeringsproposition föreslogs det att 3 kap. 15 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen upphävs som onödigt. Vid den fortsatta beredningen ansågs det dock dels på grundval av remissvaren att det är befogat att bevara momentet ändrat på ett sådant sätt att det tryggar en häktads rättigheter att snabbt få ett häktningsärende behandlat på nytt när omständigheterna väsentligt ändras.

Vid remissen understöddes att sexuellt utnyttjande av barn fogas till den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 3 § 2 mom. till den skara brott vid vars utredning kan användas teleavlyssning.

Mest respons gavs om utvidgningen av användningsområdet för teleövervakning till att gälla olovligt brukande, skadestånd, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som har begåtts med hjälp av en tele-

adress eller teleterminalutrusning (10 kap. 6 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen) samt utvidgningen av användningsområdet för användning av överskottsinformation på ett sådant sätt att överskottsinformation får användas också när det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet (10 kap. 56 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen). Av remissinstanserna ansåg riksdagens biträdande justitieombudsman att det förstnämnda förslaget inte var övertygande motiverat, och Finlands Advokatförbund rf konstaterade i detta sammanhang att det anser att utvidgningen av hemliga tvångsmedel allmänt taget är en problematisk utvecklingsriktning. I vissa av förundersökningsmyndigheternas uttalanden ansågs det att användningsområdet för användning av överskottsinformation borde utvidgas till att gälla stöld- och häleribrott i grundformen. Å andra sidan fästes också uppmärksamhet vid de synpunkter som riksdagens grundlagsutskott har anfört i sitt utlåtande GrUU 66/2010 rd och som har inverkat på det nuvarande innehållet i 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen.

I utlåtandena lyftes fram vissa frågor som det inte fanns förslag om i utkastet till regeringsproposition. Också dessa frågor har behandlats och bedömts vid den fortsatta beredningen. Därför ingår det i den slutliga propositionen förslag till bestämmelser som inte ännu fanns i utkastet.

Efter remissen har regeringens proposition färdigställts vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag. Också den fortsatta beredningen har gjorts i samarbete med den fortsatta beredningen av utkastet till proposition om ändring av den nya polislagen.

6 Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Samtidigt med denna proposition överlämnas en regeringsproposition med förslag till ändring av den nya polislagen. Propositionerna har samband med varandra i fråga om regleringen om hemligt inhämtande av in-

formation, dvs. 10 kap. i den nya tvångsmedslagen och 5 kap. i den nya polislagen. Behandlingen av propositionerna måste sammanjämkas i riksdagen.

Riksdagen behandlar också andra regeringspropositioner som har samband med denna proposition. I regeringens proposition RP 61/2012 rd föreslås att det stiftas en lag om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism. Enligt 1 § 3 mom. i lagen tillämpas lagen inte på tillgångar medan de är tagna i beslag, ställda under skingringsförbud eller belagda med kvarstad med stöd av tvångsmedslagen (450/1987) eller utifrån en internationell begäran om rättshjälp. Numret i författningssamlingen på den nya tvångsmedslagen som träder i kraft vid ingången av

2014 är 806/2011, dessutom är det enda straffprocessuella tvångsmedlet i enlighet med nämnda lag kvarstad. På grund av behandlingssituationen för nämnda regeringsproposition kan inte i denna regeringsproposition göras ett förslag till ändring av momentet.

Regeringens proposition RP 141/2012 rd gäller förberedelse till vissa grova brott. På samma sätt som i den proposition som nu överlämnas, ändras även i den propositionen 10 kap. 3 § (teleavlyssning och dess förutsättningar) och 10 kap. 6 § (teleövervakning och dess förutsättningar) i den nya tvångsmedslagen. Ändringsförslagen i propositionerna bör samordnas vid riksdagsbehandlingen av dem.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Förundersökningslagen

4 kap. **Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning**

10 §. Rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Det föreslås att den sista mening- en i 1 mom. kompletteras så att förundersök- ningsmyndigheten ska beakta garantierna för en rättvis rättegång vid tillgodoseendet av rätten att anlita biträde. I sin helhet lyder me- ningen som följer: Förundersökningsmyn- digheten ska också annars se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det eller när garantierna för en rättvis rättegång kräver det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

I allmänna motiveringen redogörs det för bakgrunden till kompletteringen. Med stöd av Europadomstolens avgörandepraxis har högsta domstolen meddelat två avgöranden (HD 2012:32 och HD 2012:45) där den fäster uppmärksamhet vid tillgodoseendet av rätten att anlita biträde i ljuset av en rättvis rättegång. På basis av avgörandena ska förunder- sökningsmyndigheten när den fullgör sin skyldighet att ombesörja rätten att anlita bi- träde beakta om den som är misstänkt för brott förstår att han eller hon har rätt att anli- ta ett biträde, och förundersökningsmyndig- heten ska vid behov även försäkra sig om detta. Detta hänför sig till 2 kap. 1 § 3 mom. i lagen om rättegång i brottmål. Enligt det momentets 1 punkt ska en försvarare förord- nas på tjänstens vägnar för den misstänkte, om han eller hon inte klarar av att försvara sig själv. Den nu aktuella paragrafens 2 mom. ålägger undersökningsledaren eller åklagaren att i en sådan situation vidta åtgär- der för att förordna en försvarare. Utifrån högsta domstolens avgörande HD 2012:45 är det dessutom av betydelse på vilka kriterier man kan avstå från rätten att anlita ett biträ- de. En misstänkt som avstår från sin rätt ska

göra det frivilligt och vara medveten om vad det innebär.

För att de omständigheter som är av bety- delse med tanke på tillgodoseendet av rätten att anlita biträde ska kunna konstateras i ef- terhand, ska de vid behov dokumenteras till- räckligt exakt, i första hand i förundersök- ningsprotokollet. Detta gäller särskilt situa- tioner där en misstänkt avstår från sin rätt att anlita biträde. Det kan meddelas närmare an- visningar om dokumenteringen, och vid be- hov kan det utfärdas bestämmelser om denna fråga genom förordning av statsrådet med stöd av 11 kap. 10 § 3 punkten. Om ett förhör spelas in som en ljud- och bildupptagning, ska frågan om att anlita biträde också be- handlas på upptagningen, om det behövs för att kunna bedöma om rätten att anlita biträde har tillgodosetts på behörigt sätt.

I 2 mom. konstateras det att undersök- ningsledaren eller åklagaren ska göra fram- ställning till domstolen om att ett rättegångs- biträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, om det finns orsak till det en- ligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rätte- gång i brottmål, och framställning om att en försvarare ska förordnas för den som är miss- tänkt för brott, om det finns orsak till det en- ligt 1 § 3 mom. i det nämnda kapitlet. Det fö- reslås att till momentet fogas en mening där det sägs att när brottets beskaffenhet förutsät- ter det, ska förundersökningsmyndigheten fråga målsäganden om målsäganden sam- tycker till att hans eller hennes kontaktupp- gifter ges till en organisation som tillhanda- håller stödtjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till en sådan organisation utan ogrundat dröjsmål. I allmänna motiveringen behandlas bakgrunden till kompletteringen.

Skyldigheten enligt den nya meningen i momentet kompletterar den i den första me- ningen nämnda skyldigheten att vidta åtgär- der för att skaffa ett förordnande för en stöd- person. Åtgärder som gäller kontaktuppgif- terna ska vidtas t.ex. när det visserligen handlar om ett brott som nämns i 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål men det ännu inte är klart om målsäganden har några an-

språk i saken, eller om utredningen av ärendet annars först nyligen har inletts. Om det efter att de skyldigheter som gäller kontaktuppgifterna har fullgjorts framgår att det finns förutsättningar för att förordna en stödperson enligt momentets första mening, ska man dessutom vidta åtgärder för att förordna en stödperson. Å andra sidan kopplas frågeskyldigheten och skyldigheten att förmedla kontaktuppgifterna inte till de brott som avses i paragrafen, utan det är brottets beskaffenhet som är det avgörande. Trots att det huvudsakligen är de brott som kriminaliseras i 20, 21 eller 25 kap. i strafflagen som omfattas av tillämpningsområdet för den nya meningen, kan även något annat brott, t.ex. ett brott som riktar sig mot hemfriden, vara av den beskaffenhet att det förutsätter åtgärder som gäller kontaktuppgifterna. Förutom brottets allvarlighet är det att brottet har märkbara konsekvenser för målsäganden i dessa fall av väsentlig betydelse vid bedömningen av saken.

I praktiken behöver man inte använda förfarandet enligt den nya meningen i summariska förfaranden som gäller ringa brott och där det föreläggs ordningsbot eller bötesstraff i strafforderförfarande för gärningen. Eftersom det krävs målsägandens samtycke för att förmedla kontaktuppgifterna, kan uppgifterna inte ges vidare mot målsägandens vilja. Även detta begränsar på ett ändamålsenligt sätt de situationer där organisationer som tillhandahåller stödtjänster bör kontaktas. De situationer där man ska be om målsägandens samtycke kan preciseras genom anvisningar till förundersökningsmyndigheterna. Polisstyrelsen utfärdade den 3 maj 2012 med stöd av 4 § i polisförvaltningslagen (110/1992) en anvisning om styrning av brottsoffer till stödtjänster (Nr 2020/2012/1916). Anvisningen gäller tills vidare.

Skyldigheten att fråga målsäganden om han eller hon samtycker till att förmedla kontaktuppgifterna ska i mån av möjlighet fullgöras när en företrädare för förundersökningsmyndigheten första gången är i kontakt med målsäganden. Detta sker vanligtvis när polisanmälan görs. Om målsäganden då ännu inte förhörts, kan det uppstå behov av att be om samtycke senare. Å andra sidan kan det

framgå redan av uppgifterna i polisanmälan att det finns behov av att be om samtycke.

Organisationer som erbjuder stödtjänster för målsägande är exempelvis de organisationer som tillhandahåller brottsoffertjänster samt de myndigheter som ordnar stödtjänster. Det kan t.ex. vara fråga om en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i en situation där brottsoffret fortfarande är i ett chocktillstånd på grund av brottet. I lagens 7 kap. 12 § bestäms det att också någon annan person som stöder målsäganden än en stödperson som förordnats för honom eller henne har rätt att delta i ett förhör. En person som stöder målsäganden kan senare särskilt förordnas till sådan stödperson som avses i 2 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål. Dessutom kan en målsägande under straffprocessen biträdas av någon annan person som avses i 7 kap. 12 § även efter det att en stödperson har förordnats.

6 kap. Närvaro vid förundersökning

1 §. Skyldighet att infinna sig till förundersökning. Av de orsaker som anges i allmänna motiveringen föreslås det att paragrafens 1 mom. ändras. I bestämmelsen sägs det att om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig till förundersökning inom det distrikt för en polisinrättning där han eller hon vistas. Det föreslås att momentet skrivs i en allmännare form så att det gäller alla förundersökningsmyndigheterna, dvs. förutom polisen även tull-, gränsbevaknings- och militärmyndigheterna. Enligt den ändrade senare delen av momentet är en person skyldig att på kallelse infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet.

Utgångspunkten är fortfarande, enligt principen om minsta olägenhet, att personen ska infinna sig hos förundersökningsmyndigheten på det verksamhetsställe som ligger närmast hans eller hennes vistelseort. Med vistelseort avses den ort där den som ska infinna

sig till förundersökning är bosatt eller annars vistas en längre tid. Verksamhetsstället är i allmänhet också den förundersökningsmyndighets verksamhetsställe som genomför förundersökningen och som kallar personen till förundersökningen. Med ”lämpliga” avses att det närmaste verksamhetsstället i vissa situationer inte är ändamålsenligt t.ex. med tanke på möjligheterna att hålla förhör. Alla förundersökningsmyndigheternas alla verksamhetsställen har inte nödvändigtvis sådana lokaler som lämpar sig för förhör eller den utrustning som behövs, t.ex. för att spela in förhöret. Vid förhöret kan det även behövas åtgärder som inte går att utföra på alla verksamhetsställen (t.ex. gripande och upptagande av signalement). I vissa fall kan det närmaste lämpliga verksamhetsstället vara ett verksamhetsställe för någon annan förundersökningsmyndighet än den som gör förundersökningen och sänder kallelsen. Även verksamhetsstället för en förundersökningsmyndighet inom något annat förvaltningsområde kan komma i fråga i dessa fall. Momentet ändras därför så att det också är möjligt att ålägga en person att infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos någon annan förundersökningsmyndighet.

Genom ändringen av momentet ingriper man inte i de befogenheter för förundersökningsmyndigheterna utifrån vilka det bestäms vilken förundersökningsmyndighet som är behörig att utreda ett brott. Vilket det närmaste verksamhetsstället är beror på hur förundersökningsmyndighetens verksamhet har ordnats regionalt. Momentet medför inte heller rätt att använda ett verksamhetsställe för en förundersökningsmyndighet inom något annat förvaltningsområde, utan man bör alltid komma överens om detta särskilt, om det blir nödvändigt.

När förundersökningsmyndigheten förbereder kallelsen ska den överväga vilket det i momentet avsedda lämpliga verksamhetsstället är och kalla personen till det stället. Den som är skyldig att infinna sig till förundersökning kan, om han eller hon vill det, be om att få bli hörd på något annat verksamhetsställe än det som ligger närmast hans eller hennes vistelseort. Ibland kan en person t.ex. tillfälligt vistas på eller någon viss dag besöka en ort där förundersökningsmyndigheten

har ett verksamhetsställe som kunde användas. I en sådan situation kan även det verksamhetsstället vara ”det närmaste lämpliga verksamhetsstället”. Vid prövningen av om begäran ska bifallas ska principen om minsta olägenhet beaktas. Å andra sidan påverkar enligt vad som sägs ovan även andra omständigheter ett verksamhetsställes lämplighet än det att verksamhetsstället är det närmaste verksamhetsstället för den som är skyldig att infinna sig till förundersökning vid den tidpunkt när han eller hon ska infinna sig.

3 §. Omedelbart hörande. I 1 mom. föreslås ändringar som i så hög grad som möjligt motsvarar den ändring som görs i 1 § 1 mom. Enligt momentet, sådant det lyder i den form som redan godkänts av riksdagen, ska den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet på uppmaning av en polisman stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på någon annan plats inom distriktet för samma polisinrättning, om det för utredningen av saken är behövligt att personen genast hörs. Om han eller hon utan godtagbar orsak vägrar att iaktta uppmaningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iaktta en uppmaning, får polisen enligt momentet hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras. På samma sätt som kapitlets 1 § 1 mom. har momentet således, i avvikelse från den allmänna linje som följts i förundersökningslagen, skrivits så att det endast gäller poliser.

Det föreslås att momentet ändras så att det i dess första mening sägs att den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet på uppmaning av en förundersöknings-tjänsteman som utför förundersökning av brott ska stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som tjänstemannen företräder eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet. I momentets ändrade andra mening konstateras det för sin del att om personen utan godtagbar orsak vägrar att iaktta uppmaningen eller om det på grund av personens upp-

trädande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iaktta en uppmaning, får tjänstemannen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras. I stället för polisman nämns i momentet således en förundersökningstjänsteman som utför förundersökning av brott. Det verksamhetsställe som personen ska infinna sig på regleras dessutom så långt som möjligt på samma sätt som i 1 § 1 mom. Med ”tjänstemannen” i momentets andra mening avses den redan i den första meningen nämnda ”förundersökningstjänsteman som utför förundersökning av brott”.

Genom uttrycket ”förundersökningstjänsteman som utför förundersökning av brott” utesluts de förundersökningstjänstemän som inte fungerar som brottsutredare eller undersökningsledare. T.ex. de sekreterare som deltar i handläggningen av ärendet i förundersökningsmyndighetens kansli är sådana tjänstemän. De tjänstemän som kommer i fråga är förutom poliserna för det första tullmännen, som enligt 43 § 2 mom. i tullagen vid förundersökning som görs av en tullmyndighet har samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning. För gränsbevakningsväsendets del handlar det om gränsbevakningsmännen, vars befogenheter när det gäller utredning av brott i 41 § 2 mom. i gränsbevakningslagen i hög grad jämföras med polisens befogenheter. Enligt 4 § 1 mom. i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995) har en tjänsteman som avses i lagens 2 § med vissa begränsningar sådana befogenheter som i förundersökningslagen och polislagen föreskrivs för polismän. Genom ändringen av momentet kommer momentet direkt att gälla även andra tjänstemän som utför förundersökning än polismän.

I fråga om tillämpningen av ändringen av den del av momentet som gäller verksamhetsställe gäller i tillämpliga delar vad som sägs ovan i samband med 1 § 1 mom.

9 kap. **Förundersökningsmaterial**

6 §. Förundersökningsprotokoll. Det föreslås att 2 mom. kompletteras så att i förun-

dersökningsprotokollet ska det göras en anteckning om vilken överskottsinformation som har använts vid utredningen av brottet. På det sätt som sägs i allmänna motiveringen hänför sig detta i sista hand till att domstolen enligt den föreslagna ändringen i 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen i samband med behandlingen av huvudsaken ska besluta om användning av överskottsinformation som bevisning. Till åklagarens uppgifter hör för sin del att bedöma vilken bevisning som ska läggas fram för domstolen. Den som är misstänkt för brott måste dessutom kunna förbereda sig på att överskottsinformation kan komma att användas som bevis mot honom eller henne. Förundersökningsmyndigheten och åklagaren bör vid behov redan innan förundersökningsprotokollet färdigställs, inom ramen för förundersökningssamarbetet enligt lagens 5 kap., behandla frågan om det är motiverat att använda överskottsinformation vid utredningen av ett brott.

Såsom det sägs i regeringens proposition RP 222/2010 rd (s. 241/II) kan det i lagen bara anges allmänna riktlinjer för hur förundersökningsprotokollet ska upprättas och vad som ska fogas till det. Bestämmelser om förundersökningsprotokollets innehåll, struktur och bilagor kommer liksom för närvarande att utfärdas genom förordning. En bestämmelse om detta finns i 11 kap. 10 § 3 punkten. Enligt regeringens proposition ska det dessutom kunna meddelas anvisningar om hur förundersökningsprotokollet ska upprättas. Dessa synpunkter gäller även dokumenteringen av användningen av överskottsinformation.

1.2 **Tvångsmedelslagen**

2 kap. **Gripande, anhållande och häktning**

9 §. Anhållningsberättigade tjänstemän. Det föreslås att 1 mom. ändras så att i 3 punkten, som gäller gränsbevakningsväsendet, som anhållningsberättigade tjänstemän nämns även enhetschefen vid enheten för brottsbekämpning och överinspektörerna för gränsbevakningsfrågor på juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsvä-

sendet. Kompletteringarna hänför sig till de organisationsförändringar som genomförts och till nya tjänstebenämningar.

3 kap. **Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden**

15 §. *Ny behandling av ett häktningsärende.* Det föreslås att 2 mom. ändras för det första så att ett ärende ska tas upp till ny behandling med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen, om den häktade begär det. Att bestämmelsen begränsas så att den anhållningsberättigade tjänstemannen inte får framställa begäran om ny behandling beror på att den tjänstemannen enligt 17 § 3 mom. ska förordna om omedelbar frigivning av den häktade, om det inte längre finns förutsättningar för häktning. I anslutning till detta konstateras det i momentets ändrade andra mening att en anhållningsberättigad tjänsteman omedelbart ska underrätta den häktade och hans eller hennes biträde om sådana väsentliga förändringar i omständigheterna som ger anledning till ny behandling, om inte tjänstemannen med stöd av 17 § 3 mom. förordnar om omedelbar frigivning av den häktade. På basis av den underrättelsen är det möjligt att hos domstolen framställa en sådan begäran som avses i den första meningen för den häktades del.

Huvudregeln för ny behandling av ett häktningsärende på initiativ av den häktade finns fortfarande i 1 mom., där det sägs att ett häktningsärende inte behöver tas upp till ny behandling tidigare än två veckor efter den föregående behandlingen. Om det emellertid framkommer att det har skett en väsentlig förändring i de omständigheter som är en förutsättning för häktning, på det sätt som avses i det nu aktuella momentet, får den häktade föra ärendet till domstol trots den tid som anges i 1 mom. Om den häktade begär att bli frigiven innan tiden på två veckor har gått ut, ska domstolen pröva om det finns anledning till ny behandling redan tidigare. Som det konstateras i allmänna motiveringen kommer momentet sannolikt att tillämpas bara sällan, på grund av den anhållningsberättigade tjänstemannens skyldighet att förordna om frigivning. Bestämmelser om fri-

givning av en häktad med anledning av omständigheter som framkommit under domstolens sammanträde eller på framställning som en anhållningsberättigad tjänsteman gjort vid sammanträdet finns i 17 § 1 och 2 mom.

6 kap. **Kvarstad**

3 §. *Tillfällig kvarstad.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att uttrycket ”meddela tillfällig kvarstad” ersätts med ”besluta om tillfällig kvarstad”. Uttrycket gäller den anhållningsberättigade tjänstemannens befogenheter. Ändringen motsvarar den allmänna linje som följts i den nya tvångsmedelslagen där ordet besluta också annars används i stället för det ålderdomliga meddela, som dåligt beskriver sättet att fatta beslut. Den föreslagna ändringen är dessutom konsekvent med att det i denna proposition föreslås att förteckningen över utsökningsgrunder i 2 kap. 2 § i utsökningsbalken kompletteras genom att i den nämns en anhållningsberättigad tjänstemans beslut om tillfällig kvarstad.

10 §. *Verkställighet av åtgärd.* Enligt den första meningen i 1 mom. gäller i fråga om verkställighet av kvarstad och tillfällig kvarstad i tillämpliga delar av vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Utsökningsmyndigheterna sköter också verkställigheten av åtgärderna i fråga. För att klargöra detta föreslås det att meningen ändras så att det i den sägs att utsökningsmyndigheterna sköter verkställigheten av kvarstad och tillfällig kvarstad, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder.

8 kap. **Genomsökning**

2 §. *Förutsättningar för husrannsakan.* Det föreslås att 2 mom. ändras så att husrannsakan på de villkor som anges i 1 mom. 1 punkten får företas på platser som inte innehåller av den misstänkte endast om brottet har begåtts eller den misstänkte har gripits där eller om det annars på synnerligen giltiga skäl kan antas att det vid genomsökningen påträffas föremål, egendom, handlingar, in-

formation eller omständigheter som avses i 1 mom. 2 punkten.

Till momentet fogas ”på de villkor som anges i 1 mom. 1 punkten”. Genom det betonas att även i de fall när husrannsakan företas någon annanstans än på en plats som innehas av den som är misstänkt för ett brott är det en förutsättning för husrannsakan att det finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader eller att omständigheter som anknyter till utdömande av samfundsbot utreds. Den gällande tvångsmedslagens 5 kap. 1 § 2 mom., som motsvarar momentet, har tolkats på detta sätt. Det handlar således endast om en klargörande komplettering, som dock är motiverad, eftersom husrannsakan riktar sig mot ett skyddsintresse som värdesätts högt.

5 §. Närvaro vid husrannsakan. Det föreslås att den tredje meningen i 2 mom. kompletteras så att den hos vilken husrannsakan har företagits utan dröjsmål ska underrättas även om rätten enligt 18 § att underkasta husrannsakan domstolsprövning. I allmänna motiveringen redogörs det för bakgrunden till denna ändring och till den ändring som föreslås i 6 §.

6 §. Förfarandet vid husrannsakan. Det föreslås att 1 mom. kompletteras så att den person som är närvarande dessutom ska underrättas om rätten enligt 18 § att underkasta husrannsakan domstolsprövning och om rätten enligt 19 § att få en kopia av protokollet.

I det 3 mom. som har godkänts av riksdagen konstateras det att en person som finns på förrättningsplatsen får avlägsnas, om det är nödvändigt på grund av att han eller hon genom sitt uppträdande försvårar förrättningen eller äventyrar möjligheterna att uppnå syftet med den. Momentet föreslås bli kompletterat. Enligt kompletteringen får man också begränsa en persons rätt att röra sig på förrättningsplatsen för att förhindra att han eller hon får kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda med stöd av lag, eller för att säkerställa avspärrningen av utredningsplatser och utredningsobjekt enligt 9 kap. 1 §. En förutsättning också för att begränsa en persons rätt att röra sig är att det är nödvändigt för att uppnå syftet med åtgärden.

Vid husrannsakan kan det enligt 5 § på förrättningsplatsen finnas förutom de tjänstemän som förrättar genomsökningen också flera andra personer som i princip har rätt att vara på platsen och att röra sig där samt göra iakttagelser om åtgärderna för genomsökning. Såsom det framgår av allmänna motiveringen, kan en person i samband med husrannsakan få kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda enligt lagen eller för vars del man åtminstone i enskilda fall kan besluta om sekretess med stöd av lag. Det kan t.ex. handla om omständigheter som om de kommer i dagen försvårar utredningen av ärendet, uppgifter som hänför sig till användning av hemliga tvångsmedel eller förundersökningsmyndigheternas taktiska och tekniska metoder. Avspärrningen av utredningsplatser och utredningsobjekt grundar sig för sin del på att det inte är tillåtet att röra sig på en avspärrad plats eller i närheten av ett avspärrat objekt.

Man ska sträva efter att företa husrannsakan så att en person som befinner sig på platsen inte får kännedom om sekretessbelagd information och hans eller hennes rätt att röra sig där således inte behöver begränsas. Av principen om minsta olägenhet följer att man bör begränsa rätten att röra sig med stöd av den nu föreslagna kompletteringen så litet som möjligt. För det första ska man tillräckligt noga och på behörigt sätt bedöma om någon som lagligen befinner sig på platsen vid genomsökningen kan få se eller höra något som omfattas av tystnadsplikten eller tystnadsrätten. Om man bedömer att så är fallet och om det är nödvändigt att begränsa någons rätt att röra sig på det sätt som sägs i slutet av momentet, ska man begränsa denna rätt så litet som möjligt. När det gäller avspärrningen av utredningsplatser och utredningsobjekt ska principen om minsta olägenhet beaktas redan i beslutet om avspärrningen och om den plats eller det objekt som ska omfattas av åtgärden.

Kriteriet att åtgärden ska vara nödvändig i slutet av momentet gäller således efter kompletteringen även begränsning av en persons rätt att röra sig. Här handlar det om att det inte går att säkerställa genomsökningen eller avspärrningen eller förhindra att sekretessbelagda uppgifter avslöjas på något annat sätt

som skulle innebära ett mindre ingrepp i den berörda personens rättsliga ställning.

Enligt kapitlets 19 § 1 mom. ska i det protokoll som upprättas över husrannsakan med tillräcklig noggrannhet redogöras för förfarandet vid genomsökningen. Detta betyder att även eventuella begränsningar i en persons rätt att röra sig och grunderna för dem ska dokumenteras.

18 §. Domstolsprövning av husrannsakan. Det föreslås att till 2 mom. fogas en mening där det sägs att ett ärende får avgöras i kansliet, utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt. I momentets början görs en ändring som beror på den finska texten.

I det avgörande av riksdagens biträdande justitieombudsman den 30 augusti 2012 (DNr 3236/2/11) som det hänvisades till tidigare konstateras det att det har visat sig vara oklart om ett ärende som gäller husrannsakan kan avgöras i ett skriftligt förfarande. Detta har skett åtminstone i de fall när ett yrkande har avvisats för att det har framställts för sent.

Varken av det moment som riksdagen redan har godkänt eller av motiveringen till momentet framgår det om ett ärende som gäller husrannsakan kan behandlas utan att sammanträde hålls. En sådan möjlighet bör finnas att tillgå åtminstone i vissa situationer, och för att undvika oklarheter bör den framgå direkt av lagen. Det kan t.ex. vara fråga om en sådan situation som nämns i riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande, där saken förts till domstol för sent. Å andra sidan kan det även förekomma situationer där fakta i ärendet är så ostridiga att parterna kan höras skriftligt. Situationen ska dock bedömas från fall till fall och utgående från om det finns stridiga fakta och, om så är fallet, hurdana de är och vilket slags bevisning som behöver läggas fram i saken.

20 §. Definition av genomsökning av utrustning. För att klarlägga lagstiftningen föreslås det att 2 mom. ändras så att ordet ”sådana” fogas till momentet, före ordet ”förtroliga”. I momentet konstateras det således efter ändringen att genomsökning av utrustning inte får gälla sådana förtroliga meddelanden som omfattas av bestämmelserna om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk obser-

vation i 10 kap. Genom ändringen betonas det att momentet i förhållande till hemliga tvångsmedel begränsar möjligheterna att använda genomsökning av utrustning när det gäller förtroliga meddelanden. Motiveringen till ändringen och momentets förhållande till bestämmelserna om beslag samt kopiering av handlingar i 7 kap. i den nya tvångsmedelslagen behandlades redan i allmänna motiveringen.

24 §. Föreläggande att säkra data. Det föreslås att 2 och 3 mom. ändras så att de motsvarar den gällande tvångsmedelslagens 4 kap. 4 b § 2 och 3 mom. De uppgifter som anges i 2 mom. definieras liksom i bestämmelsen i den gällande lagen som trafikuppgifter. Denna definition beaktas på motsvarande sätt i 3 mom., så att uttrycket ”uppgifter som avses i 2 mom.” ersätts med ”trafikuppgifter” och ordet ”uppgifter” i slutet av momentet med ”trafikuppgifter”.

Momentens tillämpningsområde blir oklart om man slopar definitionen av trafikuppgifter i 2 mom. och inte använder definitionen i 3 mom. Meningen med den förenkling av lagstiftningen som eftersträvades genom dessa bestämmelser, vilka redan godkänts av riksdagen, var inte att ändra bestämmelsernas tillämpningsområde. Det är också viktigt att försäkra sig om att bestämmelserna motsvarar bestämmelserna i Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet, som de grundar sig på, vilket den nu föreslagna ändringen främjar.

10 kap. Hemliga tvångsmedel

3 §. Teleavlyssning och dess förutsättningar. Det föreslås att 2 mom. ändras för det första så att ordningsföljden för vissa ord byts ut i den finska texten. Enligt momentets början kan förundersökningsmyndigheten beviljas tillstånd att utföra teleavlyssning av en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om personen är skäligen misstänkt för vissa brott. Det finska momentet ändras så att ordningsföljden för orden ”muuten oletettava” byts ut. Momentet är skrivet på detta sätt i den gällande tvångsmedelslagens 5 a kap. 2 § 1 mom., och det var inte meningen att ändra detta sakläge när den nya tvångs-

medelslagen stiftades. Till dessa delar handlar det således om en klagörande ändring i den finska texten. Å andra sidan är det skäl att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningens konsekvens. En formulering som motsvarar den nu föreslagna ändringen används i bestämmelsen om teleavlyssning i 31 d § 1 mom. i den gällande polislagen och kommer att användas i 5 kap. 5 § 2 mom. i den nya polislagen, enligt en regeringsproposition som ska överlämnas samtidigt som denna proposition.

I momentet föreslås även en ändring i sak. Enligt momentets 5 punkt får teleavlyssning användas, om en person är skäligen misstänkt för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Det föreslås att punkten kompletteras så att även sexuellt utnyttjande av barn nämns i den. Bakgrunden till ändringen behandlas i allmänna motiveringen, liksom även betydelsen av proportionalitetsprincipen enligt 1 kap. 2 § vid bedömningen av om tillstånd till teleavlyssning ska beviljas vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn. När domstolen överväger om tillstånd till teleavlyssning ska beviljas, ska den även bedöma om teleavlyssningen är av synnerlig vikt för utredning av ett brott i enlighet med 2 § 2 mom. Innehållet i det kriteriet behandlas mer ingående nedan i motiveringen till 56 §, som gäller användning av överskottsinformation.

En särskilt viktig omständighet med tanke på proportionalitetsprincipen är hur grovt det brott som utreds är, dvs. en hur allvarlig form av brottet det handlar om. Sexuellt utnyttjande av barn, som kriminaliseras i 20 kap. 6 § i strafflagen, och den grova gärningsformen av brottet, som kriminaliseras i det kapitlets 7 §, kan ta sig många olika uttryck och kan anses skilja sig från varandra också när det gäller allvarligheten. Förutom om beröringar kan det t.ex. handla om att locka ett barn att titta på masturbering, samlag eller pornografiska filmer, att berätta om sexuellt laddade händelser för ett barn, att skicka textmeddelanden, e-post eller brev som är sexuellt färgade till ett barn, att förmå ett barn att handla på ett sexuellt färgat sätt medan förövaren tittar på, att förövaren visar sina könsorgan för ett barn, att visa pornografiska bilder för ett barn eller göra gester som visar onani. På basis av de nämnda paragraferna är samlag med ett

barn under 16 år (och i vissa fall ett barn som är 16 eller 17 år) som utgångspunkt grovt sexuellt utnyttjande av barn. Om en handling som har samband med samlag dock inte bedömd som en helhet är grov, betraktas den som sexuellt utnyttjande av barn. Det är gärningssättet och gärningsomständigheterna som avgör om det vid utredningen av sexuellt utnyttjande av barn är motiverat att använda teleavlyssning på basis av brottets allvarlighet. Som utgångspunkt kan handlingar på verbal nivå (t.ex. att berätta om händelser eller skicka meddelanden) anses vara lindrigare än handlingar där förövaren har fysisk kontakt, ibland t.o.m. samlag, med barnet.

5 §. Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information. I paragrafen föreslås preciseringar som hänför sig till att det i paragrafen bestäms om beslut om två olika medel för att inhämta information, varav teleavlyssning avser framtiden och inhämtande av information i stället för teleavlyssning antingen kan vara retroaktivt eller avse framtiden.

Enligt 2 mom. kan tillstånd beviljas för högst en månad åt gången. I momentet beaktas inte att teleavlyssning samt inhämtande av information i stället för teleavlyssning enligt 4 § 2 mom. är hemliga tvångsmedel som avser framtiden och att åtgärdens varaktighet har betydelse för deras del. I de fall som avses i 4 § 1 mom. gäller beslutet däremot tiden innan beslutet fattades. Det föreslås därför att momentet preciseras så att den maximilängd för åtgärden som nämns där gäller teleavlyssning och inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.

Enligt 3 punkten i 3 mom. ska i ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning nämnas de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleavlyssningen grundar sig på. Det föreslås att punkten kompletteras så att även förutsättningarna för inhämtandet av information i stället för teleavlyssning ska framgå av yrkandet och beslutet, om det är fråga om detta medel för inhämtande av information.

I 4 punkten sägs det att av ett yrkande och ett beslut ska framgå giltighetstiden för tillståndet, med angivande av klockslag. Punkten föreslås bli ändrad så att det i den sägs att

detta gäller uttryckligen inhämtande av information som avser framtiden, dvs. teleavlyssning och inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.

Momentets 6 punkt, som gäller den anställningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar åtgärderna, föreslås bli kompletterad så att i den förutom teleavlyssning nämns även inhämtande av information i stället för teleavlyssning. Ett likadant tillägg görs i momentets 7 punkt, som gäller begränsningar och villkor.

6 §. Teleövervakning och dess förutsättningar. Det föreslås att 2 mom. ändras för det första så att till momentet fogas en ny 3 punkt, som gäller olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning. När punkten fogas till momentet blir de gällande 3—7 punkterna 4—8 punkter. Dessutom föreslås det att 4 punkten ändras så att till punkten fogas även lockande av barn i sexuella syften, utöver utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, och koppleri.

I allmänna motiveringen redogörs det för bakgrunden till de ändringar som föreslås i momentet och för proportionalitetsprincipens betydelse vid bedömningen av om tillstånd till teleövervakning ska beviljas för utredning av olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning. Proportionalitetsprincipen har även betydelse vid prövningen av om tillstånd ska beviljas vid utredning av lockande av barn i sexuella syften, men det att barn ska skyddas i sexuella förhållanden talar i allmänhet för att tillstånd ska beviljas i dessa fall. Liksom när det gäller de övriga brott som nämns i momentet beslutar domstolen efter prövning om tillstånd till teleövervakning ska beviljas för de brott som avses här.

I punkten används uttrycket "som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem" på samma sätt som i 5 a kap. 3 § 1 mom. 2 punkten i den gällande tvångsmedelslagen. Uttryckets räckvidd har veterligen inte orsa-

kat några tolkningsproblem. Uttrycket innefattar främst datorer men även annan informationsteknologi som lämpar sig för att bearbeta, lagra och överföra information.

Enligt proportionalitetsprincipen i 1 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen ska domstolen när den prövar om tillstånd ska beviljas beakta särskilt hur grovt brottet är (en hur allvarlig form av brottet det handlar om) och hur viktigt det är att brottet utreds. Den senare aspekten accentueras särskilt i situationer där ett brott som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning är ett av flera brott som har begåtts i samband med varandra, antingen så att det har begåtts ett stort antal motsvarande brott eller så att brottet i fråga är en förutsättning för att något annat brott ska kunna begås. I dessa situationer kan teleövervakningen samtidigt främja utredningen av andra motsvarande brott som samma förövare har begått, och i vissa fall kan utredningen av brottet förhindra att andra brott begås. Kränkningen av kommunikationshemligheten kränker i varje fall målsägandens rätt till skydd av förtroliga meddelanden, vilket i enlighet med tvångsmedelslagens 1 kap. 2 § ska beaktas som en sådan omständighet som inverkar på saken när man prövar om tillstånd ska beviljas. Också de övriga brott som det är fråga om här riktar sig mot datateknik, som i allmänhet används vid förtrolig kommunikation.

Som en annan omständighet som inverkar på saken kan beaktas vilka möjligheter det finns att utreda brottet genom teleövervakning med samtycke av den som innehar en teaddress eller teleterminalutrustning, som det bestäms om i 7 §, dvs. om saken utan större svårigheter kunde utredas med samtycke av en eller flera målsägande. Behovet av att skyndsamt utreda ett brott eller skyndsamt förhindra att nya brott begås kan dock leda till att det inte är något tänkbart alternativ att utföra teleövervakning med en persons samtycke eller att utreda alla de potentiella personer som ska ge sitt samtycke.

9 §. Beslut om teleövervakning och om inhämtande av lägesuppgifter. Det föreslås att 1 mom. ändras så att uttrycket "teleövervakning enligt...8 §" ersätts med "inhämtande av lägesuppgifter enligt 8 §". Dessutom sägs det i momentet att en anställningsberättigad

tjänsteman i brådskande situationer också ska få besluta om inhämtande av lägesuppgifter. Enligt regeringens proposition RP 222/2010 rd skulle 8 § ha gällt teleövervakning för att nå misstänkta och dömda, men vid behandlingen i riksdagen begränsades paragrafen till att gälla inhämtande av lägesuppgifter. I det sammanhanget observerade man inte att ändringen förutsätter ändringar i momentet. Inhämtande av lägesuppgifter föreslås också bli fogat till paragrafens rubrik.

I 3 mom. konstateras det att tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången, och det kan beviljas så att det gäller även en viss tid före beslutet vilken kan vara längre än en månad. I detta sammanhang hänvisar ”tillstånd” till situationer där domstolen beslutar om att teleövervakning ska användas. I enlighet med 2 mom. har även en anhållningsberättigad tjänsteman befogenhet att fatta beslutet i vissa fall. I de övriga bestämmelser i kapitlet som gäller motsvarande situationer där befogenheterna är delade (18 § 3 mom. och 20 § 3 mom.) används uttrycket ”tillstånd kan ges och beslut fattas”. Det föreslås att momentet ändras så att det lyder på samma sätt, så att både tillstånd och beslut nämns.

27 §. Täckoperationer och förutsättningar för sådana. Enligt den första meningen i paragrafens 2 mom. får polisen rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt tullredovisningsbrott eller för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. I den 3 § som det hänvisas till bestäms det om de brott för vars utredning teleavlyssning kan användas och i den punkt som det hänvisas till om spridning av pornografiska bilder i situationer där föremålet är ett barn. Det är inte möjligt att använda teleavlyssning vid utredningen av det brottet.

Momentets första mening är oklart formulerad. I meningen är avsikten att säga att täckoperation får användas mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt tullredovisningsbrott, eller om denne är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen.

Momentet är dessutom bristfälligt. Bestämmelser om förutsättningarna för att använda täckoperation finns i 31 a § i den gällande polislagen. Enligt den paragrafens 2 mom. (483/2010) har en polisman dock inte rätt att företa en täckoperation för att förhindra, avslöja eller utreda grovt ordnande av olaglig inresa som nämns i 5 a kap. 2 § i den gällande tvångsmedelslagen (”teleavlyssningsbrott”) och som avses i 17 kap. 8 a § i strafflagen eller ett straffbart försök till ett sådant brott. Bestämmelsen i 31 a § 2 mom. i den gällande polislagen fogades till lagen i samband med att lagstiftningen om gränsbevakningen reviderades. I motiveringen till momentet (RP 219/2008 rd, s. 50/II) konstateras det att enligt 41 § i gränsbevakningslagen har gränsbevakningsväsendet inte rätt att företa täckoperationer och att man i samband med den propositionen inte har bedömt polisens behov av täckoperation när det gäller utredning av grovt ordnande av olaglig inresa. Inte heller när den nya tvångsmedelslagen stiftades gjordes någon sådan bedömning som avses i motiveringen. Den gällande polislagens 31 a § 2 mom. och den omständighet som framgår av det momentet, att grovt ordnande av olaglig inresa inte omfattas av användningsområdet för täckoperation, har av misstag inte beaktats i det nu aktuella momentet. Av de olika användningsändamålen för täckoperation enligt den gällande polislagens 31 a § 2 mom. omfattas utredning av tvångsmedelslagen.

Med anledning av det som sägs ovan föreslås det att momentets första mening förtydligas och kompletteras så att polisen får rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt tullredovisningsbrott, eller om denne är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen.

37 §. Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp. Enligt 2 mom. 1 punkten ska i ett beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp nämnas den polisman och domstol som beslutat om bevisprovokationen samt beslutens datum och innehåll. Domstolen deltar inte i beslutet om bevisprovokation genom köp, och det före-

slås därför att domstolen stryks i punkten. Samtidigt föreslås det att ordet ”beslutets”, som utan anledning är i pluralis, ändras till ”beslutets”.

40 §. *Beslut om styrd användning av informationskällor.* Det föreslås att 2 mom. ändras så att beslut om styrd användning av informationskällor får meddelas för högst sex månader åt gången. Enligt den bestämmelse som riksdagen redan har godkänt kan beslut meddelas för högst två månader åt gången. Denna tid kan anses vara alltför kort med tanke på de praktiska behoven. Styrd användning av informationskällor påminner i viss mån om täckoperation, för vars del ett beslut enligt 31 § 2 mom. kan meddelas för högst sex månader åt gången. Även styrd användning av informationskällor kan innefatta en fas där man ska vinna någons förtroende. Den tid som anges i momentet är en maximitid som inte automatiskt ska tillämpas i ett beslut. Dessutom omfattas även styrd användning av informationskällor av 2 § 3 mom., enligt vilket användningen av ett hemligt tvångsmedel ska avslutas innan den tid som anges i beslutet har gått ut, om syftet med användningen har nåtts eller om det inte längre finns förutsättningar för att använda metoden.

56 §. *Användning av överskottsinformation.* I 1 mom. sägs det att överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts. Enligt momentet ska domstolen besluta om användning av överskottsinformation, om överskottsinformation har fåtts med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar.

Det föreslås att momentet ändras för det första så att till momentet fogas en ny andra mening, enligt vilken överskottsinformation också får användas om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Momentets andra mening ändras och blir tredje mening. Enligt den beslutar domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken om användningen av överskottsinformation som bevisning. I

momentets nya fjärde mening finns dessutom en hänvisning där det sägs att bestämmelser om anteckning i förundersökningsprotokollet av den överskottsinformation som har använts finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och bestämmelser om att användningen av överskottsinformation ska uppges i stämningsansökan i 5 kap. 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om rättegång i brottmål. I allmänna motiveringen redogörs det för bakgrunden till ändringarna.

Uttrycket ”av synnerlig vikt” utgör enligt 2 § 2 mom. en förutsättning för att använda vissa hemliga tvångsmedel. Innehållet i uttrycket behandlas närmare i regeringens proposition RP 222/2010 rd (s. 126/I), och motiveringen kan i tillämpliga delar användas även här. Det handlar inte om att ett brott skulle bli outrett om överskottsinformation inte skulle användas. Å andra sidan kan överskottsinformation inte användas enbart på den grunden att användningen skulle underlätta utredningen och inte heller i en sådan situation när bevisen lika enkelt kunde fås på något annat sätt. Uttrycket ”av synnerlig vikt” betyder att brottsutredningen skulle bli oskäligt dyr eller annars mycket arbetskrävande om överskottsinformation inte används. Hänsyn kan också tas till exempelvis att en fördröjning av utredningen skulle medföra särskild fara. Om man vid förundersökningen redan har skaffat tillräckliga bevis för att väcka åtal, är det inte av synnerlig vikt för utredningen av brottet att överskottsinformation används.

Vid bedömningen av om överskottsinformation ska användas i situationer där det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år, ska även proportionalitetsprincipen i 1 kap. 2 § beaktas. Av betydelse är särskilt brottets grovhet (en hur allvarlig form av brottet det är fråga om) samt vikten av att brottet utreds.

I momentet föreslås det inte några bestämmelser om hur beslutet ska fattas i de situationer där man bedömer om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott. Vid behov kan undersökningsledaren avgöra saken. De frågor som hänför sig till användningen av överskottsinformation är sådana att det också kan vara behövligt att vara i kon-

takt med åklagaren inom ramen för förundersökningssamarbetet. Detta gäller även frågan om överskottsinformation ska användas vid utredningen av ett brott. Åklagaren tvingas hur som helst senast vid åtalsprövningen att ta ställning till om någon enskild uppgift kan användas. Till denna senare fråga hänför sig hänvisningen i momentets sista mening till den nya 8 punkten i 5 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål, där det sägs att överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevisning samt motiveringen till att överskottsinformationen används ska uppges i stämningsansökan. Åklagaren får hur som helst genom förundersökningsprotokollet kännedom om att överskottsinformation har använts vid utredningen av ett brott. Redan åklagaren kan komma till att överskottsinformationen inte ska användas som bevisning. I sista hand beslutar domstolen om användningen av överskottsinformationen som bevisning.

Domstolen behöver inte träffa något uttryckligt separat avgörande om att använda överskottsinformation som bevisning utan kan överväga frågan i domen, vid sidan av den övriga bedömningen av bevisningen, i anslutning till uppgifterna i stämningsansökan och de synpunkter som parterna lyft fram under behandlingen samt övriga omständigheter. Ett separat beslut om att använda överskottsinformation som bevisning kunde bli aktuellt t.ex. i ett sådant fall när beslutet är av betydelse med tanke på förutsättningarna för att behandla ärendet. Om muntlig förberedelse i undantagsfall hålls före huvudförhandlingen, kan avgörandet om att använda överskottsinformation som bevisning även fattas där.

Domstolens bedömning ska för det första gälla de förutsättningar för att använda överskottsinformation vid utredning av brott som anges i momentets två första meningar, även det att användningen är av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Det handlar dock inte bara om att granska dessa förutsättningar. Vid bedömningen accentueras dels de intressen och värden (t.ex. skyddet för privatlivet och skyddet av förtroliga meddelanden, som är skyddade som grundläggande rättigheter) som man har ingripit i genom det tvångsmedel genom vars använd-

ning överskottsinformationen har fått, dels kraven på en rättvis rättegång. I detta sammanhang ska man beakta de synpunkter som framgår av Europadomstolens avgörandepraxis och av högsta domstolens avgörande HD 2007:58 och som redan behandlades i allmänna motiveringen ovan. I enlighet med proportionalitetsprincipen har brottets allvarlighet betydelse. En omständighet som kan vara av betydelse är att brottets allvarlighetsgrad ändras under straffprocessens gång genom att brottsbeteckningen ändras.

58 §. Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning. I paragrafen bestäms det att användningen av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning ska avbrytas under vissa förutsättningar och att de upptagningar och anteckningar som fås genom tvångsmedlet i fråga ska utplånas i en sådan situation där användningen av ett tvångsmedel avbryts.

I motiveringen till paragrafen (RP 222/2010 rd, s. 371/II) konstateras det att de uppgifter som fås fram till avbrytande också kan vara sådan överskottsinformation som avses i 55 §. Enligt motiveringen ska den kunna utnyttjas i enlighet med 56 §. Detta sägs dock inte i paragrafen. Till dessa delar avviker regleringen utan grundad anledning från 59 §. Den paragrafen gäller utplåning av information som har fått med hjälp av ett tvångsmedel i ett sådant fall när en anhållningsberättigad tjänsteman i en brådskande situation har beslutat att ett tvångsmedel ska användas, men domstolen efter att användningen av tvångsmedlet har inletts har ansett att det inte har funnits förutsättningar för att använda det. I paragrafen i fråga sägs det uttryckligen att det är möjligt att använda informationen som överskottsinformation enligt 56 § i stället för att utplåna den. Eftersom frågan är viktig är det orsak att föreskriva i lagen om den. Även för konsekvensens skull föreslås det att paragrafen kompletteras så, att möjligheten att använda informationen som överskottsinformation enligt 56 § nämns i paragrafen.

60 §. Underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel. Det föreslås att i 1 mom. stryks den sista meningen, där det sägs att den domstol som beviljat tillståndet

samtidigt skriftligen ska informeras om underrättelsen till den misstänkte. Att meningen stryks beror på att det i paragrafens nya 5 mom. bestäms heltäckande om informering av domstolen. Av samma orsak stryks i 2 mom. den senare meningen, som gäller informering av den domstol som avses i 32 §.

Paragrafen ändras också så att ett nytt 4 mom. fogas till den. I och med de nya momenten blir de gällande 4 och 5 mom. 6 och 7 mom. I det nya momentet sägs det att om den misstänktes identitet inte är känd vid utgången av den utsatta tid som avses i 1 mom. eller det uppskov som avses i 3 mom. ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål underrättas om tvångsmedlet skriftligen när identiteten har utretts. Uttrycket ”utan ogrundat dröjsmål” betyder att underrättelsen ska göras genast efter att man har utrett den misstänktes identitet och de kontaktuppgifter som möjliggör underrättelse.

I det nya 5 mom. sägs det att den domstol som beviljat tillståndet och, i fråga om täckoperationer, den domstol som avses i 32 § samtidigt ska informeras skriftligen om underrättelsen. Bestämmelserna om informering av domstolen samlas i momentet, enligt vad som sägs ovan. Orsaken till detta är att eftersom det bestäms särskilt om informering av domstolen i 1 och 2 mom. men inte i 3 mom., som gäller situationer när underrättelsen har skjutits upp, kan det vara oklart att även domstolen samtidigt ska informeras när en misstänkt underrättas efter uppskovet. För den misstänktes del är 3 mom. inte oklart, eftersom det i momentet framgår av sammanhanget att det gäller uppskov av underrättelsen till den misstänkte.

Till 6 och 7 mom. fogas de gällande bestämmelserna i 4 och 5 mom., enligt vad som sägs ovan.

11 kap. Särskilda bestämmelser

1 a §. *Överföring av ett ärende till en annan domstol.* Av de orsaker som anges i allmänna motiveringen föreslås i den nya paragrafen bestämmelser om överföring av ett tvångsmedelsärende till en annan domstol. Bestämmelserna motsvarar i stor utsträckning bestämmelserna om överföring av hu-

vudsaken i 4 kap. 8 § i lagen om rättegång i brottmål.

Enligt det föreslagna *1 mom.* får den domstol där ett tvångsmedelsärende är anhängigt på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan person som fört tvångsmedelsärendet till domstol överföra ärendet till en annan behörig domstol, om särskilda skäl kräver det. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts beslutar något annat. Ärendet får likväl inte överföras tillbaka, om inte nya särskilda skäl förutsätter det. Även åklagaren är i egenskap av anhållningsberättigad tjänsteman behörig att göra en framställning, om åklagaren framställer ett yrkande om användning av tvångsmedel i saken.

Bestämmelserna i 4 kap. 8 § i lagen om rättegång i brottmål grundar sig på de bestämmelser (lag 708/1991) som fanns i 10 kap. 22 c § i rättegångsbalken innan den lagen stiftades. Motiveringen till den paragrafen (RP 40/1990 rd, s. 53 och 54) är av betydelse också i detta sammanhang. Enligt motiveringen är det inte ändamålsenligt att överföra ett mål om olägenheterna blir större än de eventuella fördelarna. Även om det finns särskilda skäl till överföring bör målet överföras endast i fall där det kan anses vara ändamålsenligt. Vid behandlingen av tvångsmedelsärenden kan en överföring bli aktuell särskilt när tvångsmedelsärenden som gäller samma misstänkta person eller olika misstänkta personer i samma brottmål är anhängiga vid olika domstolar. Även om detta inte är fallet, kan ärendet dock ha en sådan nära anknytning till en annan ort att det är motiverat att behandla ärendet i den domstol till vars domkrets orten hör. Å andra sidan betyder kravet på särskilda skäl att tröskeln för överföring är rätt hög. Dessutom bör man beakta att beslut om tvångsmedel i allmänhet ska kunna fattas förhållandevis snabbt.

Domstolen beslutar om överföringen även i ett tvångsmedelsärende. Momentet skiljer sig dock från 4 kap. 8 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål genom att framställningen om överföring förutom av en tjänsteman, i detta fall en anhållningsberättigad tjänsteman, också kan göras av någon annan person som fört tvångsmedelsärendet till domstol.

Denna person är i allmänhet en person som tvångsmedlet i fråga riktar sig mot och som har fört frågan om tvångsmedlet ska bestå till domstol för behandling. Om en anhållningsberättigad tjänsteman yrkar på att ett visst tvångsmedel ska användas, är han eller hon den enda som är behörig att göra framställningen. Enligt motiveringen till den upphävda 22 c § i rättegångsbalkens 10 kap. ska åklagaren innan han eller hon framställer om överföring av ett mål kontakta åklagaren vid den domstol som målet föreslås bli överfört till. För att utreda ändamålsenlighetssynpunkterna är det på samma sätt motiverat att de anhållningsberättigade tjänstemännen i tvångsmedelsärenden är i kontakt med varandra. Om en person som tvångsmedlet gäller har fört ärendet till domstol, bör förutsättningarna för överföringen även för hans eller hennes del utredas i tillräcklig utsträckning och utredningen föreläggas den domstol som beslutar om överföringen. Den överförande domstolen ska innan den beslutar om överföringen utreda om den andra domstolen är behörig att behandla ärendet.

Det är också möjligt att den domstol som beslutar om överföringen i ett tvångsmedelsärende redan har hunnit fatta beslut i ärendet. Därför föreslås det på samma sätt som i 4 kap. 8 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål en bestämmelse om giltighet för sådana beslut och även för andra åtgärder. Domstolen kan t.ex. tidigare ha beslutat om häktning, men när den häktade fört saken till domstol för ny behandling kan det ha framkommit omständigheter som talar för att ärendet framöver ska behandlas i någon annan domstol.

Framställning om överföring till en annan domstol kan göras antingen före behandlingen av tvångsmedelsärendet vid sammanträde eller vid själva sammanträdet. Om framställningen görs före sammanträdet, ska beslutet om överföring i mån av möjlighet fattas så att ärendet om användning av ett tvångsmedel eller om att ett tvångsmedel ska bestå hinner tas till behandling i den mottagande domstolen inom den tid som anges i den nya tvångsmedelslagen, om det föreskrivs om en sådan utsatt tid. Om beslutet om överföring inte kan fattas före sammanträdet, ska det fattas vid själva sammanträdet, och behandlingen ska

efter det fortsätta i den mottagande domstolen på det sätt som ärendet förutsätter.

Enligt 2 mom. får ett beslut genom vilket ett ärende har överförts eller en framställning om överföring har avslagits inte överklagas. En motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 8 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål. Till dessa delar kan det hänvisas till motiveringen till 3 mom. i den upphävda 22 c § i 10 kap. i rättegångsbalken. Där sägs det att när ett mål överförs till en annan domstol är det inte fråga om något avgörande i sak utan om en åtgärd av processledningskaraktär. Ändring får i regel inte sökas i processledningsavgöranden.

1.3 Lagen om rättegång i brottmål

5 kap. Om väckande av åtal

3 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så att till momentet fogas en ny 8 punkt, varvid momentets gällande 8 och 9 punkter blir 9 och 10 punkter. Enligt den nya punkten ska i stämningsansökan även uppges överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis, samt motivering till att överskottsinformationen används.

I allmänna motiveringen har det redan redogjorts för bakgrunden till att momentet kompletteras och i motiveringen till 10 kap. 56 § i den nya tvångsmedelslagen för åklagarens roll i samband med användningen av överskottsinformation. Genom den nya punkten säkerställs det att domstolen i enlighet med den paragrafens 1 mom. har en faktisk möjlighet att bedöma om användningen av överskottsinformation som bevisning ska tillåtas. Samtidigt ska åklagaren redan före rättegången bedöma om det är motiverat att använda överskottsinformationen som bevisning i saken. Genom att överskottsinformationen ska uppges i stämningsansökan kan den som är misstänkt för brott också förbereda sig på att överskottsinformation kan komma att användas som bevis mot honom eller henne.

Momentets nya 8 punkt har en nära anknytning till 7 punkten, enligt vilken i stämningsansökan ska uppges de bevis som åkla-

garen tänker lägga fram samt vad som ska styrkas med varje bevis. Om meningen är att använda överskottsinformation som bevisning, ingår den i praktiken i den bevisning som åklagaren lägger fram. På basis av den nya 8 punkten ska överskottsinformationen lyftas fram särskilt bland bevisen.

Motiveringen till att använda överskottsinformation som bevisning gäller för det första förutsättningarna för att använda överskottsinformation i samband med utredning av brott enligt de två första meningarna i 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen. I den första meningen sägs det att överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fått. Enligt den föreslagna nya andra meningen i momentet får överskottsinformation också användas om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Av dessa förutsättningar kan framför allt den att användningen kan antas vara av synnerlig vikt behöva motiveras.

Såsom det konstateras i motiveringen till 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen ovan, ska domstolen när den bedömer om överskottsinformation ska användas som bevisning lägga vikt vid också andra synpunkter än de förutsättningar enligt momentet som gäller utredning av brott. Brottutredningsintresset ska vägas mot de intressen och värden som användningen av tvångsmedlet ingriper i samt kraven på en rättvis rättegång. Även åklagaren ska granska dessa omständigheter i stämningsansökan, på det sätt och i den omfattning som fallet i fråga förutsätter.

1.4 Kärnenergilagen

68 §. Handräckning och beslag. Det föreslås att tvångsmedelslagens författningssamlingsnummer i 3 mom. stryks.

1.5 Lagen om försvarstillstånd

9 §. Det föreslås att tvångsmedelslagens författningssamlingsnummer i 3 mom. ändras.

1.6 Tullagen

23 a §. Det föreslås att förundersökningslagens författningssamlingsnummer i 2 mom. ändras.

43 §. Paragrafens 4 mom. föreslås bli upphävt. I momentet, som ändrades i samband med totalreformen av förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagstiftningen och träder i kraft vid ingången av 2014, konstateras det att var och en som antas kunna ge upplysningar om ett tullbrott är skyldig att på kallelse infinna sig på närmaste tullanstalt för att höras vid förundersökningen. I fråga om närvaro i övrigt föreskrivs i förundersökningslagen.

Som det redan konstaterades tidigare, föreslås det att den nya förundersökningslagens 6 kap. 1 § 1 mom., som gäller skyldighet att infinna sig till förundersökning, ändras så att momentet täcker förundersökningar som görs av alla förundersökningsmyndigheterna (polisen, tullväsendet, gränsbevakningsväsendet och militärmyndigheterna). I de fall som inte omfattas av momentets tillämpningsområde blir de övriga bestämmelserna om närvaro vid förundersökning i den nya förundersökningslagens 6 kap. tillämpliga i enlighet med 43 § 1 mom. i tullagen.

1.7 Gränsbevakningslagen

47 a §. Verkställighet av en förverkandepåföljd samt återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag. I paragrafen hänvisas det i fråga om återlämnande av föremål som har tagits i beslag till 4 kap. 17 § i den gällande tvångsmedelslagen. I den nya tvångsmedelslagen finns motsvarande bestämmelser om återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag i 7 kap. 23 § 3 och 4 mom. Dessutom ingår i den sistnämnda paragrafens 2 mom. ny reglering, som inte finns i den gällande lagen, om väckande av talan i situationer när åtal inte väcks och om följderna av

att talan inte väcks. Det finns inga grunder för att begränsa denna bestämmelse så att den inte omfattas av hänvisningen när det gäller förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet.

Med anledning av det som sägs ovan föreslås det i paragrafen att vad som i 38 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) beskrivs om polisens uppgifter vid verkställigheten av en förverkandepåföljd och i 7 kap. 23 § 2—4 mom. i tvångsmedelslagen om återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag tillämpas på gränsbevakningsväsendet i brottmål som utreds av gränsbevakningsväsendet. Dessutom föreslås det att paragrafens rubrik ändras så att i den nämns återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag.

1.8 Punktskattelagen

103 §. Omhändertagande. Det föreslås att 3 mom. ändras så att det i fråga om beslag hänvisas till 7 kap. i den nya tvångsmedelslagen.

1.9 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

6 §. Syftet med fullgöranderapporter. Det föreslås att 1 mom. ändras så att det i dess 12 punkt hänvisas till 1 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i den nya förundersökningslagen, i stället för till 5 § i den gällande förundersökningslagen. Hänvisningen och punkten gäller utredning i fråga om en förverkandepåföljd som döms ut med anledning av ett brott.

1.10 Lagen om övervakningsstraff

6 §. Övervakning. Enligt 1 mom. övervakas den som dömts till övervakningsstraff med hjälp av tekniska anordningar som installeras i hans eller hennes bostad, ges till den dömda eller fästs på den dömda vid handleden, vristen eller midjan eller med en kombination av sådana anordningar. De tekniska anordningarna får inte möjliggöra teknisk avlyssning eller optisk övervakning enligt 5 a kap. 1 § i tvångsmedelslagen (450/1987) inom ett område som omfattas av hemfriden.

I momentet hänvisas det således i fråga om teknisk avlyssning och optisk övervakning till paragrafen i den gällande tvångsmedelslagen, i vars 3 a och 3 b punkt dessa tvångsmedel definieras. I den nya tvångsmedelslagen definieras teknisk avlyssning i 10 kap. 16 § 1 mom. och optisk observation i 10 kap. 19 § 1 mom. Det föreslås att momentet ändras så att i det hänvisas till de momenten när det gäller teknisk avlyssning och optisk observation. Termen optisk observation har ersatt optisk övervakning på svenska i den nya tvångsmedelslagen.

35 §. Handräckning. Det föreslås att paragrafen ändras så att numret på polislagen i författningssamlingen ändras till numret för den nya polislagen.

1.11 Lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland

3 §. Innehållet i beslagsförbud. I 1 punkten hänvisas det till den gällande tvångsmedelslagen när det gäller omhändertagande och beslag. Det föreslås att hänvisningen ändras till 7 kap. i den nya tvångsmedelslagen. Dessutom föreslås en komplettering i den svenska texten så att termen kvarstad används i hänvisningen till rättegångsbalken.

1.12 Lagen om in-teckning i bil

15 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så att i momentet nämns kvarstad (vakuustakavarikko) i stället för försäljnings- eller skingringsförbud. Begreppet kvarstad i paragrafen avser således framöver även kvarstad enligt tvångsmedelslagen. Ändringen hänför sig till ändringen av tvångsmedels- och utskökningslagstiftningen, på det sätt som konstateras i allmänna motiveringen. Varken i detta moment eller i de övriga registerbestämmelser som ändras i detta sammanhang nämns särskilt både kvarstad och tillfällig kvarstad. Om kvarstad meddelas tillfälligt, ska redan den tillfälliga kvarstaden antecknas i registret. Dessutom föreslås det att den del i momentet som gäller meddelande av skingringsförbud ersätts med beläggande av kvarstad, som också avser beläggande med tillfäl-

lig kvarstad i situationer där sådan blir aktuell.

Verkställigheten av tillfällig kvarstad och kvarstad sköts av utsökningsmyndigheterna, och i denna proposition föreslås en precisering som gäller detta i 6 kap. 10 § 1 mom. i tvångsmedelslagen. I anslutning till det föreslås i 2 mom. att den utsökningsmyndighet som verkställer kvarstad utan dröjsmål ska sända uppgifter till Trafiksäkerhetsverket för att de anteckningar som avses i 1 mom. ska kunna göras i registret. Enligt det gällande momentet ska uppgifterna sändas av den som meddelar skingringsförbud, men på det sätt som sägs i allmänna motiveringen är det den verkställande myndigheten som har anmälningsplikt. Också när det gäller utmätning är det enligt momentet den som verkställer utmätningen som är skyldig att sända uppgifterna.

I 3 mom. föreslås det att skingringsförbudet ersätts med kvarstad (vakuustakavarikko). Begreppet kvarstad i momentet avser således framöver även kvarstad enligt tvångsmedelslagen.

1.13 Företagsinteckningslagen

25 §. *Anteckningar i företagsinteckningsregistret.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att försäljnings- eller skingringsförbudet i 4 punkten ersätts med kvarstad (vakuustakavarikko). Begreppet kvarstad i momentet avser således framöver även kvarstad enligt tvångsmedelslagen. Till dessa delar kan det hänvisas till vad som sägs i allmänna motiveringen i fråga om vissa bestämmelser om registeranteckningar och vad som sägs ovan i motiveringen till 15 § 1 mom. i lagen om in-teckning i bil.

1.14 Fartygsregisterlagen

9 §. *Anteckningar som skall införas i fartygsregistret.* I 3 mom. föreslås det att skingringsförbudet ersätts med kvarstad (vakuustakavarikko). Begreppet kvarstad i momentet avser således framöver även kvarstad enligt tvångsmedelslagen. Även till dessa delar kan det hänvisas till vad som sägs i allmänna motiveringen i fråga om vissa bestämmelser om registeranteckningar och vad som sägs ovan i

motiveringen till 15 § 1 mom. i lagen om in-teckning i bil.

10 §. *Anteckningar som skall införas i fartygbyggnadsregistret.* I 3 mom. föreslås en motsvarande ändring som i 9 § 3 mom.

1.15 Lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar

5 §. *Tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga.* I 2 mom. bestäms det om när grundläggande uppgifter om hemliga metoder för inhämtande av information och tullåtgärder enligt 10 kap. i den nya tvångsmedelslagen, 5 kap. i den nya polislagen och 20 f § i tullagen blir offentliga. Enligt momentet blir de grundläggande uppgifterna offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden eller åtgärder senast ska underrättas om användningen av metoden eller åtgärder, om inte domstolen beslutar att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga före det. Det föreslås att till momentet fogas en mening där det sägs att om personen i fråga underrättas om användningen av metoden eller åtgärder senare när hans eller hennes identitet är utredd, blir de grundläggande uppgifterna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen.

Kompletteringen av momentet gäller således situationer där identiteten för den som är föremål för metoden eller åtgärder inte är känd när tiden för underrättelse till personen i fråga eller för uppskov av underrättelsen går ut. Det föreslås att de kompletteringar som gäller dessa situationer görs i 10 kap. 60 § i den nya tvångsmedelslagen och i 5 kap. 58 § i den nya polislagen. Ändringarna i paragrafen i polislagen återspeglas för sin del på 20 f § i tullagen. Domstolen ska informeras om att personen i fråga har blivit underrättad och får då kännedom om saken.

16 §. *Offentligheten i tvångsmedelsärenden.* I 4 mom. bestäms det om när en rättegångshandling som innehåller avgöranden om en metod för inhämtande av information eller tullåtgärder enligt 10 kap. i den nya tvångsmedelslagen, 5 kap. i den nya polislagen eller 20 f § i tullagen samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir offentliga. Det

föreslås att en likadan mening fogas till denna paragraf som till 5 § 2 mom.

1.16 Lagen om växtskyddsmedel

32 §. Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter. I paragrafens 1 punkt bestäms det om utlämnande av vissa sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott som avses i 5 kap. 1 § i tvångsmedelslagen (450/1987). I den paragrafen bestäms det om husrannsakan för att söka efter föremål. I den nya tvångsmedelslagen finns bestämmelser om förutsättningarna för sådan husrannsakan i 8 kap. 2 §, och i den tidigare lagen om växtskyddsmedel (1259/2006) ändrades 36 § 1 punkten redan så att där hänvisades till denna paragraf. Den nu föreslagna ändringen gäller den nya lagen om växtskyddsmedel (1563/2011).

1.17 Utsökningsbalken

2 kap. Utsökningsgrunder

2 §. Förteckning över utsökningsgrunder. Enligt 6 kap. 10 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen, sådant momentet lyder preciserat på det sätt som föreslås i denna proposition, sköter utsökningsmyndigheterna verkställigheten av kvarstad och tillfällig kvarstad, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Enligt 6 kap. 3 § 1 mom. i samma lag kan en anhållningsberättigad tjänsteman meddela tillfällig kvarstad. Enligt 2 kap. 1 § 1 mom. i utsökningsbalken förutsätts det för att ett utsökningsärende ska bli anhängigt och verkställt att sökanden har en utsökningsgrund enligt 2 §, i vilken svaranden har ålagts en i 1 kap. 1 § avsedd skyldighet eller en säkringsåtgärd förordnats. I 2 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i utsökningsbalken nämns endast en domstols beslut om säkringsåtgärder. Inte heller de övriga punkterna i momentet täcker en anhållningsberättigad tjänstemans beslut om tillfällig kvarstad. Eftersom meningen är att uttömmande räkna upp utsökningsgrunderna i momentet, föreslås det att 2 punkten kompletteras så att i punkten nämns förutom en domstols beslut om säk-

ringsåtgärder också en anhållningsberättigad tjänstemans beslut om tillfällig kvarstad.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft vid ingången av 2014, då den nya förundersökningslagen och den nya tvångsmedelslagen samt de lagändringar som hänför sig till dem träder i kraft.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

3.1 Genomsökning av utrustning

Enligt 8 kap. 20 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen får genomsökning av utrustning inte gälla förtroliga meddelanden. Bestämmelser om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation i fråga om förtroliga meddelanden finns enligt momentet i 10 kap. I denna proposition föreslås det att momentet ändras så att ordet ”sådana” fogas till momentet, före ordet ”förtroliga”. Det gällande momentet i lagen fick sitt slutliga innehåll vid behandlingen i riksdagen med anledning av grundlagsutskottets utlåtande. I utskottets utlåtande (GrUU 66/2010 rd, s. 6/II) hänvisas det till en mening i motiveringen till regeringens proposition. Förslaget till bestämmelse i regeringens proposition RP 222/2010 rd hade karaktären av hänvisning, eftersom det i förslaget konstaterades att bestämmelser om användning av teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation finns i 10 kap.

Såsom det framgår av allmänna motiveringen, har det visat sig att den finska texten i 8 kap. 20 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen lämnar rum för tolkning. Syftet med bestämmelsen är inte att förbjuda sådan genomsökning av utrustning som gäller förtroliga meddelanden utan att begränsa användningsområdet för denna genomsökning i förhållande till inhämtande av information med hjälp av hemliga tvångsmedel. Med hjälp av genomsökning av utrustning försöker man hitta en handling som ska tas i beslag eller kopieras, som även kan vara ett förtroligt meddelande. Bestämmelsen i 7 kap. 3 § i den nya tvångsmedelslagen begränsar

för sin del beslag samt kopiering av handlingar. Genomsökning av utrustning är inte ett hemligt tvångsmedel, utan vid den ska man iakttä formföreskrifterna för husrannsakan. Rättsskyddet för den som är föremål för åtgärden tillgodoses av den nya tvångsmedelslagens 7 kap. 15 §, enligt vilken han eller hon kan föra frågan om ett beslag ska bestå eller kopian av en handling förvaras till domstol.

3.2 Teleavlyssning

I propositionen föreslås det att 10 kap. 3 § 2 mom. 5 punkten i den nya tvångsmedelslagen kompletteras så att teleavlyssning också får användas vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn. Enligt punktens nuvarande innehåll kan teleavlyssning användas bara vid utredning av grovt sexuellt utnyttjande av barn.

De synpunkter gällande de grundläggande rättigheterna som hänför sig till förslaget behandlades delvis redan i allmänna motiveringen, eftersom de är av betydelse redan när man bedömer behovet av att komplettera lagstiftningen och förutsättningarna för kompletteringen. Sexuellt utnyttjande av barn, som kriminaliseras i 20 kap. 6 § i strafflagen, är ett allvarligt brott (det föreskrivna maximistraffet är fängelse i fyra år) som kränker barnets grundlagsskyddade rättigheter och ett brott som äventyrar individens säkerhet. I och med att gärningssätten för utnyttjandebrott har förändrats har informationsteknologin fått allt större betydelse inte bara vid begåendet utan också vid utredningen av dessa brott, så att kontakterna mellan förövare och målsägande i allt högre grad sker med användning av denna teknologi. Också förövarna kan vara i kontakt med varandra. Också när det gäller det nu aktuella brottet förutsätts det enligt den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 2 § 2 mom. dock att teleavlyssningen är av synnerlig vikt för utredningen av brottet för att teleavlyssning ska kunna användas. Trots att sexuellt utnyttjande av barn som utgångspunkt är ett allvarligt brott på basis av maximistraffet för brottet, varierar gärningssätten när det gäller allvarligheten och straffbarheten. Till dessa delar är det skäl att betona att man när man fattar beslut om teleav-

lyssning ska beakta proportionalitetsprincipen i den nya tvångsmedelslagens 1 kap. 2 §, vilket bl.a. innebär att man ska fästa uppmärksamhet vid en hur allvarlig form av brottet det handlar om. Beslut om teleavlyssning ska fattas av domstolen.

3.3 Teleövervakning

I propositionen föreslås det att 10 kap. 6 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen kompletteras så att förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att utföra teleövervakning också när en person är skäligen misstänkt för olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning eller när en person är skäligen misstänkt för lockande av barn i sexuella syften. De synpunkter gällande de grundläggande rättigheterna som hänför sig till förslaget behandlades i allmänna motiveringen, eftersom dessa synpunkter i synnerhet när det gäller de av brotten som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning är av betydelse redan när man bedömer behoven av att komplettera lagstiftningen och om det finns förutsättningar för en komplettering med beaktande av riksdagens grundlagsutskotts uttalanden (GrUU 66/2010 rd). I detta sammanhang refereras ännu kort de synpunkter som behandlades mer ingående i allmänna motiveringen.

Att olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning fogas till de brott som berättigar till teleövervakning utvidgar inte kretsen av brott för vilka teleövervakning får användas jämfört med 5 a kap. 3 § 1 mom. i den gällande tvångsmedelslagen. Enligt momentets 2 punkt får teleövervakning användas, när någon är skäligen misstänkt för ett brott som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som har begåtts med hjälp av en teleterminalutrustning. Jämfört med det gällande lagrummet är kretsen av

brott som kan komma i fråga således noga avgränsat i förslaget.

Vid utredningen av de brott som det är fråga om här är teleövervakning i många fall en avgörande utredningsmetod, och den riktar sig inte mot kärnan i skyddet av förtroliga meddelanden. I de fall när det har begåtts ett stort antal brott som kränker datasäkerheten vilka har samband med varandra är den samtyckesbaserade teleövervakningen enligt 10 kap. 7 § i den nya tvångsmedelslagen ofta inte något användbart alternativ på grund av det stora antalet målsägande. I dessa situationer kan teleövervakningen vara av betydelse för utredningen av andra brott som har begåtts samtidigt och för att förhindra att nya brott begås i samband med dem. Av de nu aktuella brotten innebär kränkning av kommunikationshemlighet en kränkning av målsägandens rätt till skydd av förtroliga meddelanden. Också när det gäller olovligt brukande, skadegörelse och dataintrång bör det understrykas att datatekniken i fråga i allmänhet används för förtrolig kommunikation i de fall när brottet riktar sig mot ett automatiskt databehandlingssystem, och att det således även i ett vidare perspektiv handlar om att trygga rätten till förtrolig kommunikation.

Olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång är inte ringa brott, utan det föreskrivna strängaste straffet för dessa brott är fängelse i ett år. Enligt förslaget ska domstolen besluta om teleövervakning ska användas vid utredning av brotten i fråga. Domstolen ska pröva från fall till fall om tillstånd att utföra teleövervakning ska beviljas. Prövningen styrs bl.a. av proportionalitetsprincipen i 1 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen, enligt vilken man bl.a. ska beakta hur grovt brottet är (en hur allvarlig form av brottet det handlar om) och hur viktigt det är att brottet utreds, vilket t.ex. kan hänföra sig till betydelsen av att ett brott utreds vid utredningen av flera brott som har samband med varandra.

Genom straffbestämmelserna om lockande av barn i sexuella syften (20 kap. 8 b § 1 och 2 mom. i strafflagen) försöker man skydda barn mot brott som äventyrar deras utveckling och, när det handlar om tillräckligt utvecklade barn, kränker deras sexuella själv-

bestämmanderätt. Genom bestämmelserna i fråga kriminaliseras ett förfarande där förövarens syfte är att tillverka barnpornografi eller mot ett barn begå ett utnyttjandebrott som kriminaliseras i 20 kap. 6 eller 7 § i strafflagen, eller där ett barn mot ersättning lockas till samlag eller någon annan sexuell handling eller till att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning. Bakgrunden till regleringen är att skydda barnets i grundlagen tryggade rättigheter. Teleövervakning är ett både viktigt och effektivt medel vid utredningen av dessa brott, eftersom kontakterna mellan förövaren och barnet i synnerhet när det gäller gärningar enligt 20 kap. 8 b § 1 mom. i strafflagen (s.k. grooming) i regel kan antas ske genom att använda teleadresser eller teleterminalutrustning.

3.4 Användning av överskottsinformation

Enligt 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen får överskottsinformation användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fått. Enligt momentets andra mening ska domstolen besluta om användning av överskottsinformation, om överskottsinformation har fått med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar.

I denna proposition föreslås det att till 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen fogas en andra mening enligt vilken överskottsinformation också får användas om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Innehållet i momentets andra mening ändras i samband med att den överförs och blir tredje mening. Enligt den ändrade meningen beslutar domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken om användningen av överskottsinformation som bevisning.

Också när det gäller användningen av överskottsinformation är de aspekter som hänför sig till de grundläggande och mänsk-

liga rättigheterna av väsentlig betydelse vid bedömningen av behoven av att ändra lagstiftningen och av om det över huvud taget finns förutsättningar för ändringar. Även de frågor gällande de grundläggande och mänskliga rättigheterna som hänför sig till ändringarna i 10 kap. 56 § 1 mom. i den nya tvångsmedelslagen behandlades därför redan ingående i allmänna motiveringen. Momentet fick sin slutliga form vid behandlingen i riksdagen, med anledning av grundlagsutskottets utlåtande. Den mening som nu föreslås i momentet och som gäller brott med ett maximistraff på två års fängelse avviker från den mening som föreslogs i detta moment i regeringens proposition RP 222/2010 rd, och som ströks på grund av grundlagsutskottets utlåtande, på det sättet att det föreslås som ett ytterligare kriterium för att överskottsinformation ska få användas att användningen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Dessutom föreslås det att den mening som gäller domstolens beslutsfattande preciseras så att domstolen ska besluta om användningen av informationen som bevisning, beslutet om detta ska fattas i samband med behandlingen av huvudsaken och domstolens beslut ska gälla alla de situationer när överskottsinformation används och således även dem där överskottsinformationen har fått genom användning av något annat hemligt tvångsmedel än ett sådant som domstolen beslutar om.

Sammanfattningsvis kan man beträffande de synpunkter som framförs i allmänna motiveringen konstatera att bestämmelser om förutsättningarna för att använda överskottsinformation enligt Europadomstolens avgörandepraxis får utfärdas i nationell lagstiftning. Enligt Europadomstolens avgörandepraxis är det väsentliga när det gäller användning av överskottsinformation att rättegången är rättvis bedömd som en helhet. En misstänkt eller åtalad ska ha möjlighet att bestrida bevisen. Högsta domstolen fäste i sitt avgörande HD 2007:58 uppmärksamhet vid samma synpunkter. Man kan således inte ur Europadomstolens avgörandepraxis härleda någon skyldighet att föreskriva om begränsningar i användningen av överskottsinformation på något visst sätt.

Det finns flera sinsemellan delvis också motstridiga synpunkter som inverkar på regleringen av användningen av överskottsinformation. Till dem hör bl.a. skyddet för privatlivet och för förtroliga meddelanden, i fråga om vilket man dock bör konstatera att överskottsinformation som fått genom ett tvångsmedel som ingriper i skyddet för ett förtroligt meddelande i vilket fall som helst redan har kommit till förundersökningsmyndighetens kännedom. Som motvikt till att betona den misstänktes och den åtalades rättigheter bör det konstateras att brister vid utredningen av allvarliga brott kan kränka målsägandenas grundläggande och mänskliga rättigheter, vilket bör beaktas vid bedömningen av möjligheterna att utreda brotten.

Med tanke på intresset av att utreda brott och det straffrättsliga systemets trovärdighet kan det inte anses tillfredsställande att överskottsinformation inte får användas för att utreda brott av en viss allvarlighetsgrad. Brotten för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år kan inte anses som ringa. Den nya tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 1 mom. kan möjliggöra att också allvarligare brott blir outhärliga. Vid bedömningen av om överskottsinformation ska användas i situationer där det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år, ska även proportionalitetsprincipen i 1 kap. 2 § i den nya tvångsmedelslagen beaktas. Av betydelse är särskilt brottets grovhet (en hur allvarlig form av brottet det är fråga om) samt vikten av att brottet utreds. Den tröskel som det föreskrivs om nu, ”av synnerlig vikt för utredningen av brottet”, innebär att tröskeln sätts så att användningen av överskottsinformation binds till förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel (10 kap. 2 § 2 mom. i den nya tvångsmedelslagen), vilket även riksdagens grundlagsutskott betonade i sitt utlåtande GrUU 66/2010 rd.

Varken i grundlagsutskottets utlåtande GrUU 66/2010 rd eller i lagutskottets betänkande LaUB 44/2010 rd, som till dessa delar grundar sig på det, behandlas närmare domstolens beslutsfattande när det gäller användning av överskottsinformation. I praktiken är det vid behandlingen av huvudsaken som domstolen har möjlighet att bedöma betydelse

sen av överskottsinformation och dess användning. Då finns alla de uppgifter och bevis som inverkar på saken att tillgå, och svarenden har därmed de bästa förutsättningarna att bestrida användningen av överskottsinformation och domstolen de bästa förutsättningarna att ta ställning till om informationen ska användas.

För att domstolen ska kunna utföra sin kontrolluppgift när det gäller användningen av överskottsinformation ska, enligt de kompletteringar som föreslås i 9 kap. 6 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen och 5 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål, i förundersökningsprotokollet antecknas om överskottsinformation har använts vid utredningen av ett brott och i stämningsansökan uppges överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis samt motivering till att överskottsinformationen används. I den nya sista meningen i 10 kap. 56 §

1 mom. i den nya tvångsmedelslagen hänvisas det till dessa lagrum. Användningen av överskottsinformation vid utredningen av brott kunde förhindras redan genom förundersökningssamarbete mellan förundersökningsmyndigheten och åklagaren och användningen av överskottsinformation i domstolen redan utifrån en bedömning som åklagaren gör under åtalsprövningen.

3.5 Bedömning av lagstiftningsordningen

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det är dock behövt att begära grundlagsutskottets utlåtande om regeringspropositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

1.

Lag**om ändring av förundersökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 10 § 1 och 2 mom., 6 kap. 1 § 1 mom.
och 3 § 1 mom. samt 9 kap. 6 § 2 mom. som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

10 §

Rätt att anlita biträde vid förundersökningen

Vid förundersökningen har en part rätt att anlita ett biträde som parten väljer själv. Innan parten hörs ska han eller hon skriftligen underrättas om denna rätt, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning. När den som är misstänkt för brott har berövats sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål skriftligen underrättas om denna rätt. Förundersökningsmyndigheten ska också annars se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det eller när garantierna för en rättvis rättegång kräver det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

Undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att ett rättegångsbiträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, om det finns orsak till det enligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål, och framställning om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, om det finns orsak till det enligt 1 § 3 mom. i det nämnda kapitlet. När brottets beskaffenhet förutsätter det, ska förundersökningsmyndigheten fråga

målsäganden om målsäganden samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller stödtjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till en sådan organisation utan ogrundat dröjsmål.

6 kap.

Närvaro vid förundersökning

1 §

Skyldighet att infinna sig till förundersökning

Om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet.

3 §

Omedelbart hörande

Den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet ska på uppmaning av en förundersökningstjänsteman som utför förundersökning av brott stanna kvar på plat-

sen eller omedelbart infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som tjänstemannen företräder eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet. Om personen utan godtagbar orsak vägrar att iakttä uppmeningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iakttä en uppmaning, får tjänstemannen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

9 kap.

Förundersökningsmaterial

6 §

Förundersökningsprotokoll

I förundersökningsprotokollet ska det ingå förhörprotokoll samt redogörelser för undersökningsåtgärderna och för de iakttagelser som gjorts i samband med åtgärderna om sådant som ska utredas vid förundersökning. De handlingar, inspelningar och fotografier som kommit till vid undersökningen ska bifogas förundersökningsprotokollet, om de kan antas ha betydelse i saken och om inte något annat föreskrivs i lag. I förundersökningsprotokollet ska det göras en anteckning om vilken överskottsinformation som har använts vid utredningen av brottet och vilket språk som har använts av dem som hörts under förundersökningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 2 kap. 9 § 1 mom., 3 kap. 15 § 2 mom., 6 kap. 3 § 1 mom. och 10 § 1 mom., 8 kap. 2 § 2 mom., 5 § 2 mom., 6 § 1 och 3 mom., 18 § 2 mom., 20 § 2 mom. och 24 § 2 och 3 mom., samt 10 kap. 3 § 2 mom., 5 § 2 och 3 mom., 6 § 2 mom., rubriken för 9 § och 9 § 1 och 3 mom., 27 § 2 mom., 37 § 2 mom., 40 § 2 mom., 56 § 1 mom. och 58 och 60 §, av dem 10 kap. 3 § 2 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 1468/2011, samt

fogas till 11 kap. en ny 1 a § som följer:

2 kap.

Gripande, anhållande och häktning

9 §

Anhållningsberättigade tjänstemän

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om anhållande. Anhållningsberättigade tjänstemän är

1) polisöverdirektören, vid Polisstyrelsen polisdirektör, polisöverinspektör och polisinspektör, polischef, biträdande polischef, vid centralkriminalpolisen chefen för centralkriminalpolisen och biträdande chef, vid skyddspolisen chefen för skyddspolisen, biträdande chef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, avdelningschef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, överinspektör och inspektör som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, vid rörliga polisen chefen för rörliga polisen, biträdande chef och trafikpolisinspektör, kriminalöverinspektör, kriminalinspektör, kriminalöverkommissarie, överkommissarie, kriminalkommissarie och kommissarie,

2) chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning och cheferna för enheter för tullbrottsbekämpning samt cheferna för tulldistriktet och tulldistriktens chefer inom brottsbekämpningen samt sådan tullöverinspektör som av chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning eller av chefen för en enhet som svarar för brottsbekämpning

eller av chefen för ett tulldistrikt har förordnats till undersökningsledare,

3) chefen och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen, biträdande avdelningschefen, enhetschefen vid enheten för brottsbekämpning, överinspektörerna för gränsbevakningsfrågor, överinspektörerna, kriminalöverinspektörerna och kriminalinspektörerna på juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, kommandörerna och biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion, chefen och biträdande chefen för Helsingfors gränskontrollavdelning vid Finska vikens sjöbevakningssektion och en sådan gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som genomgått den utbildning som föreskrivs för undersökningsledare inom gränsbevakningsväsendet och som av chefen för gränsbevakningsväsendet eller chefen för någon av dess förvaltningsenheter har förordnats till undersökningsledare,

4) åklagaren.

3 kap.

**Domstolsförfarande i samband med häkt-
ningsärenden**

15 §

Ny behandling av ett häktningsärende

På begäran av den häktade ska domstolen ta upp ärendet till ny behandling också tidigare än vad som anges i 1 mom., om det finns skäl till det med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen. En anhållningsberättigad tjänsteman ska omedelbart underrätta den häktade och hans eller hennes biträde om sådana väsentliga förändringar i omständigheterna som ger anledning till ny behandling, om inte tjänstemannen med stöd av 17 § 3 mom. förordnar om omedelbar frigivning av den häktade.

6 kap.

Kvarstad

3 §

Tillfällig kvarstad

En anhållningsberättigad tjänsteman får besluta om tillfällig kvarstad, om saken inte tål uppskov och om det är uppenbart att förutsättningarna enligt 1 § finns. Innan den tillfälliga kvarstaden verkställs får egendomen i fråga enligt den nämnda tjänstemannens beslut omhändertas av en förundersökningsmyndighet, om det behövs för att säkerställa verkställigheten.

10 §

Verkställighet av åtgärd

Utsökningsmyndigheterna sköter verkställigheten av kvarstad och tillfällig kvarstad, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om

verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Säkerhet enligt 2 § i det kapitlet behöver dock inte ställas för den skada som kvarstaden eller den tillfälliga kvarstaden kan orsaka svaranden, om inte domstolen, när den meddelar kvarstad för säkerställande av framtida betalning av skadestånd eller gottgörelse, av särskilda skäl ålägger målsäganden att ställa säkerhet.

8 kap.

Genomsökning

2 §

Förutsättningar för husrannsakan

På platser som inte innehas av den misstänkte får husrannsakan företas under i 1 mom. 1 punkten angivna förutsättningar endast, om brottet har begåtts eller den misstänkte har gripits där eller om det annars på synnerligen giltiga skäl kan antas att det vid genomsökningen påträffas föremål, egendom, handlingar, information eller omständigheter som avses i 1 mom. 2 punkten.

5 §

Närvaro vid husrannsakan

Den hos vilken husrannsakan företas eller, om denne inte är närvarande, någon som bor, arbetar eller annars lovligt vistas på platsen ska ges tillfälle att vara närvarande vid genomsökningen och att tillkalla vittne. Tillfälle att vara närvarande behöver inte ges, om detta avsevärt fördröjer förrättningen. Om ingen av de nämnda personerna eller ett av dem tillkallat vittne har varit närvarande vid förrättningen, ska den hos vilken genomsökningen företogs utan dröjsmål underrättas om förrättningen samt om sin rätt enligt 6 § att på begäran få en kopia av beslutet om genomsökning, sin rätt enligt 18 § att få husrannsakan prövad av domstol och sin rätt enligt 19 § att få en kopia av protokollet.

6 §

Förfarandet vid husrannsakan

När husrannsakan inleds ska den i 5 § 2 mom. avsedda person som är närvarande informeras om syftet med genomsökningen och ges en kopia av beslutet om genomsökning. Om det ännu inte finns något skriftligt beslut om husrannsakan, ska personen underättas om rätten att på begäran få en kopia av beslutet. Dessutom ska personen i fråga underättas om rätten enligt 18 § att få husrannsakan prövad av domstol och om rätten enligt 19 § att få en kopia av protokollet.

En person som finns på förrättningsplatsen får avlägsnas, om han eller hon genom sitt uppträdande försvårar förrättningen eller äventyrar möjligheterna att uppnå syftet med den. Också personens rätt att röra sig på förrättningsplatsen får begränsas för att förhindra att han eller hon får kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda med stöd av lag, eller för att säkerställa avspärningen av utredningsplatser och utredningsobjekt enligt 9 kap. 1 §. En förutsättning för att avlägsna en person eller begränsa hans eller hennes rätt att röra sig är dessutom att det är nödvändigt för att uppnå syftet med dessa åtgärder.

18 §

Domstolsprövning av husrannsakan

Vid handläggning av yrkanden som gäller husrannsakan tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 1 och 3 § om handläggning av häktningssyrkanden. Den som framställer yrkandet och den anhållningsberättigade tjänstemannen ska ges tillfälle att bli hörda. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt.

20 §

Definition av genomsökning av utrustning

Genomsökning av utrustning får inte gälla sådana förtroliga meddelanden som omfattas av bestämmelserna om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation i 10 kap.

24 §

Föreläggande att säkra data

Bestämmelserna i 1 mom. gäller även sådana uppgifter i anslutning till ett meddelande förmedlat med hjälp av ett informationssystem vilka anger meddelandets ursprung, destination, färdväg och storlek samt tidpunkten för kommunikationen, dess längd och art och andra motsvarande omständigheter (*trafikuppgifter*).

Förundersökningsmyndigheten har inte med stöd av ett sådant föreläggande att säkra data som avses i 1 mom. rätt att ta del av innehållet i ett meddelande, i trafikuppgifterna eller i andra lagrade uppgifter. Om flera tjänsteleverantörer har deltagit i förmedlingen av ett sådant meddelande som avses i 2 mom., har förundersökningsmyndigheten rätt att ta del av de trafikuppgifter som behövs för att identifiera tjänsteleverantörerna.

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att utföra teleavlyssning av en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om personen är skäligen misstänkt för

- 1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot

mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet, olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan,

8) grovt rån, grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning,

11) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism,

12) grov skadegörelse,

13) grovt bedrägeri, grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grov miljöförstöring, eller

16) grovt narkotikabrott.

5 §

Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information

Tillstånd till teleavlyssning och till inhämtande av information enligt 4 § 2 mom. kan ges för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska följande nämnas:

1) det misstänkta brottet och brottstidpunkten,

2) den misstänkte,

3) de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleavlyssningen eller för inhämtandet av information i stället för teleavlyssning grundar sig på,

4) giltighetstiden med angivande av klockslag för tillståndet till teleavlyssning eller inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.,

5) den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning.

6 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att utföra teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller annars sannolikt används av någon som är skäligen misstänkt för

1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett brott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,

3) olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning,

4) utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, lockande av barn i sexuella syften eller koppleri,

5) narkotikabrott,

6) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,

- 7) grovt tullredovisningsbrott, eller
8) grovt döljande av olagligt byte.

9 §

Beslut om teleövervakning och om inhämtande av lägesuppgifter

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 6 §, 7 § 1 mom. 1, 4 och 5 punkten och 2 mom. samt om inhämtande av lägesuppgifter enligt 8 §. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning och inhämtande av lägesuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att tvångsmedlet började användas.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången. Tillståndet eller beslutet får även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod får vara längre än en månad.

27 §

Täckoperationer och förutsättningar för sådana

Polisen får rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt tullredovisningsbrott, eller om denne är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. En förutsättning för en täckoperation är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas.

37 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den polisman som beslutat om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll,
- 2) den polisenhet som genomför bevisprovokationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de polismän som genomför bevisprovokationen,
- 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,
- 5) eventuella begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor får meddelas för högst sex månader åt gången.

56 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, om informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts. Överskottsinformation får också användas, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Domstolen beslutar i samband med behandlingen av huvudsaken om användningen av överskottsinformation som bevisning. Bestämmelser om anteckning i förundersökningsprotokollet av den

överskottsinformation som har använts finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och bestämmelser om att användningen av överskottsinformation ska uppges i stämningens ansökan i 5 kap. 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

58 §

Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att teleavlyssningen riktas mot något annat än i tillståndet avsett meddelande från eller till den som är misstänkt för brott eller att den brottsmisstänkte som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av tvångsmedlet avbrytas så snart som möjligt. De upptagningar som har fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den ska genast utplånas. Skyldigheten att avbryta åtgärden och skyldigheten att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter som avses i 6 § eller det framgår att den misstänkte inte använder den anordning som är föremål för observationen. Information som fåtts innan användningen av tvångsmedlet avbryts får dock användas på samma villkor som överskottsinformation får användas enligt 56 §.

60 §

Underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel

En misstänkt som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning eller förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock underrättas om ett

tvångsmedel senast ett år efter det att användningen av det har avslutats.

En misstänkt som varit föremål för en täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor ska utan ogrundat dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning.

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 och 2 mom. till den misstänkte får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående eller framtida inhämtning av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. På beslut av domstolen får underrättelsen underlåtas, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den misstänktes identitet inte är känd vid utgången av den utsatta tid som avses i 1 mom. eller det uppskov som avses i 3 mom., ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål underrättas om tvångsmedlet skriftligen omedelbart när hans eller hennes identitet har utretts.

Samtidigt ska den domstol som beviljat tillståndet och, i fråga om täckoperationer, den domstol som avses i 32 § informeras skriftligen om underrättelsen.

Vid prövning av frågan om att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 3 mom. ska hänsyn också tas till en parts rätt att på behörigt sätt försvara sig eller annars på behörigt sätt bevaka sin rätt i en rättegång.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 43 § iakttas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller underrättelse om bevisprovokation genom köp eller styrd användning av informationskällor ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt med iakttagande i tillämpliga delar av 6 mom. i den paragrafen.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

1 a §

Överföring av ett ärende till en annan domstol

Den domstol där ett tvångsmedelsärende är anhängigt får på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan person som fört tvångsmedelsärendet till

domstol överföra ärendet till en annan behörig domstol, om särskilda skäl kräver det. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts beslutar något annat. Ärendet får likväl inte överföras tillbaka, om inte nya särskilda skäl förutsätter det.

Ett beslut genom vilket ett ärende har överförts eller en framställning om överföring har avslagits får inte överklagas.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

3.**Lag****om ändring av 5 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 5 kap. 3 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 894/2001, som följer:

5 kap.

Om väckande av åtal

3 §

I stämningsansökan ska uppges

- 1) svaranden,
- 2) målsäganden,
- 3) den gärning som åtalet gäller, tid och plats för gärningen samt övriga omständigheter som behövs för beskrivningen av den,
- 4) det brott som åklagaren anser att svaranden har gjort sig skyldig till,
- 5) yrkandet på straff och förverkande samt övriga yrkanden och de lagrum som ligger till grund för dessa,

6) målsägandens anspråk, om åklagaren för målsägandens talan enligt 3 kap. 9 §,

7) de bevis som åklagaren tänker lägga fram samt vad som ska styrkas med varje bevis,

8) överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis, samt motivering till att överskottsinformationen används,

9) den begäran som är en förutsättning för åtalet eller vilket förordnande eller samtycke som åtalet grundar sig på samt

10) på vilka grunder domstolen är behörig, om behörigheten inte annars framgår av stämningsansökan.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 68 § i kärnenergilagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kärnenergilagen (990/1987) 68 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1271/1988, som följer:

68 §

Handräckning och beslag

I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation
och beslag tillämpas i övrigt tvångsmedelsla-
gen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 9 § i lagen om försvarstillstånd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) 9 § 3 mom. som följer:

9 §

Vid behandlingen av ett ärende som avses i
1 och 2 mom. iakttas i tillämpliga delar

tvångsmedelslagens (806/2011) bestämmel-
ser om behandling av häktningsärenden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i tullagen (1466/1994) 43 § 4 mom., sådant det lyder i lag 879/2011, och
ändras lagens 23 a § 2 mom., sådant det lyder i lag 961/2012, som följer:

23 a §

För utförande och registrering av undersökningar och handräckningsuppdrag får följande uppgifter som erhållits vid förundersökning enligt förundersökningslagen (805/2011), i samband med Tullens åtgärder eller vid utförandet av ett handräckningsuppdrag eller i samband med tillämpning av tvångsmedelslagen registreras i det undersöknings- och handräckningssystem som utgör en teknisk del av informationssystemet för polisärenden enligt följande:

1) uppgifter om personer som misstänks för brott samt uppgifter om personer som gjort

anmälan, uppträder som vittnen eller målsägande eller som har något annat samband med anmälan,

2) uppgifter om rubriceringar i brottanmälningar och övriga anmälningar, tvångsmedel, Tullens åtgärder samt olika faser i förundersökningen,

3) uppgifter om andra behövliga beskrivningar, omständigheter och specificeringar som hänför sig till Tullens uppgifter eller åtgärder eller till en händelse.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 47 a § i gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 47 a §, sådan den lyder i lag 478/2010, som följer:

47 a §

Verkställighet av en förverkandepåföljd samt återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag

Vad som i 38 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) föreskrivs om polisens

uppgifter vid verkställigheten av en förverkandepåföljd och i 7 kap. 23 § 2—4 mom. i tvångsmedelslagen om återlämnande av föremål, egendom eller handlingar som tagits i beslag ska tillämpas på gränsbevakningsväsendet i brottmål som det utreder.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 103 § i punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i punktskattelagen (182/2010) 103 § 3 mom. som följer:

103 § <i>Omhändertagande</i>	ningsmyndigheten inte beslagtar produkterna i enlighet med 7 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) och produkterna inte heller döms förverkade till staten.
-------------------------------------	---

Omhändertagna produkter ska återlämnas när skatterna är betalda eller skattefordringarna annars är tryggade, om förundersök-

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. som följer:

6 § <i>Syftet med fullgöranderapporter</i>	<p>4) den övervakning av verkställigheten av uppbördsförfarandet i fråga om arbetslöshetsförsäkringspremier som avses i 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998),</p> <p>5) de uppgifter som anges i 41 och 42 § i alkohollagen (1143/1994),</p> <p>6) beviljandet av och tillsynen över finansiering som med stöd av statsunderstödslagen (688/2001) beviljas för en organisations verksamhet,</p> <p>7) de uppgifter som avses i 28 § i strukturfondslagen (1401/2006),</p> <p>8) verkställighet som avses i utsökningsbalken (705/2007),</p> <p>9) den övervakning av förvaltningen av konkursbon som avses i lagen om övervak-</p>
---	---

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

- 1) de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. i lagen om Skatteförvaltningen,
- 2) tullåtgärder som avses i 3 § 1 mom. 4 punkten i tullagen (1466/1994) samt till stöd för beskattning, skattekontroll och in- drivning av skatter som tullen verkställer,
- 3) den övervakning av arbetspensionsförsäkringsskyldigheten som avses i 2 § 2 mom. 1 punkten i lagen om Pensionsskyddscentra- len (397/2006),

ning av förvaltningen av konkursbon (109/1995),

10) den utredning av förutsättningarna för näringsförbud som avses i 19 a § i lagen om näringsförbud och den tillsyn över näringsförbud som avses i 21 a § i samma lag,

11) polisens och gränsbevakningsväsendets verksamhet vid förebyggande och utredning av brott eller för tullens verksamhet vid förundersökningar, om det maximistraff som förskrivs för brottet är fängelse i minst ett år och brottet misstänks ha begåtts inom organisationens verksamhet eller genom att organisationen har utnyttjats,

12) utredning i fråga om en förverkandepåföljd som avses i 1 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i förundersökningslagen (805/2011) och som döms ut med anledning av ett brott samt utdömande av en förverkandepåföljd som avses i 10 kap. i strafflagen (39/1889),

13) sådant förhindrande och sådan utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism som avses i 35 § 1 mom. 1 punkten i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 6 och 35 § i lagen om övervakningsstraff

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om övervakningsstraff (330/2011) 6 § 1 mom. och 35 § som följer:

6 §

Övervakning

Den som dömts till övervakningsstraff övervakas med hjälp av tekniska anordningar som installeras i hans eller hennes bostad, ges till den dömda eller fästs på den dömda vid handleden, vristen eller midjan eller med en kombination av sådana anordningar. De tekniska anordningarna får inte möjliggöra teknisk avlyssning enligt 10 kap. 16 § 1 mom. i tvångsmedelslagen (806/2011) eller optisk observation enligt 10 kap. 19 §

1 mom. i samma lag inom ett område som omfattas av hemfriden.

35 §

Handräckning

För att utföra ett tjänsteuppdrag har en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten rätt att av polisen få handräckning enligt polislagen (872/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.**Lag****om ändring av 3 § i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland (697/2011) 3 § som följer:

3 §

Innehållet i beslagsförbud

Till följd av ett beslagsförbud får ett utställningsföremål inte

1) omhändertas eller beläggas med kvarstad med stöd av 7 kap. i rättegångsbalken eller omhändertas eller tas i beslag med stöd av 7 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011),

2) beläggas med någon annan säkringsåtgärd eller något annat tvångsmedel som kan förhindra att föremålet återlämnas,

3) utmätas för en fordran,
4) göras till föremål för verkställighet som avser överlåtelseskyldighet,
5) göras till föremål för annan verkställighet som kan förhindra att föremålet återlämnas, om verkställandet gäller ett avgörande som har blivit verkställbart på ankomstdagen för den i 2 § 1 mom. avsedda ansökan eller därefter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.**Lag****om ändring av 15 § i lagen om inteckning i bil**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om inteckning i bil (810/1972) 15 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1338/2009, som följer:

15 §

Om en bil som är införd i registret utmäts eller beläggs med kvarstad eller om ägarens egendom upplåts till konkurs, ska åtgärden samt dagen då utmätning skedde, bilen belades med kvarstad eller konkurs inleddes antecknas i registret.

Den som verkställer utmätning och beslag eller den utredningsmyndighet som verkställer kvarstad eller boförvaltaren ska utan

dröjsmål till Trafiksäkerhetsverket sända uppgifter för att de anteckningar som avses i 1 mom. ska kunna göras i registret.

Om en utredning om att utmätning, kvarstad eller konkurs har återgått, förfallit eller annars upphört att gälla visas upp för Trafiksäkerhetsverket, ska även detta antecknas i registret.

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag**om ändring av 25 § i företagsinteckningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i företagsinteckningslagen (634/1984) 25 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 966/1998, som följer:

25 §

Anteckningar i företagsinteckningsregistret

I företagsinteckningsregistret antecknas

1) näringsidkarens namn, dagen då pant-
skuldebrevet utfärdades, kapitalet och räntan
samt uppgift om den till vilken skuldebrevet
utfärdats,

2) dagen för ansökan om inteckning samt
sökanden,

3) fastställande, utvidgning, sammanföring,
delning, omräkning och dödande av inteck-
ning samt ändring av förmånsrättsordningen,

4) sådan utmätning eller kvarstad som gäll-
er intecknad egendom samt ansökan om och
avträdande av näringsidkarens egendom till
konkurs och avslutande av bolags verksam-
het,

5) uppgifter om sådant i 18 § 3 mom. avsett
beslut i vilket ändring har sökts,

6) till registermyndigheten meddelad upp-
gift om pantskuldebrevs innehavare och in-
nehavarens adress.

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag**om ändring av 9 och 10 § i fartygsregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fartygsregisterlagen (512/1993) 9 § 3 mom. och 10 § 3 mom. som följer:

9 §

Anteckningar som skall införas i fartygsregisteret

I fartygsregistret antecknas även in-teckningar som har fastställts i fartyget samt uppgifter om sådan utmätning eller kvarstad som gäller fartyget, uppgifter om ägarens konkurs samt ändringar i dessa uppgifter.

10 §

Anteckningar som skall införas i fartygsbyggnadsregistret

I fartygsbyggnadsregistret antecknas in-teckningar som har fastställts i fartygsbygget samt uppgifter om sådan utmätning eller kvarstad som gäller fartyget uppgifter om ägarens konkurs samt ändringar i dessa uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag**om ändring av 5 och 16 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 5 § 2 mom. och 16 § 4 mom., sådana de lyder i lag 821/2011, som följer:

5 §

Tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga

I ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) eller enligt 5 kap. i polislagen (872/2011) eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen (1466/1994) och i vilket den som är föremål för metoden för in-

hämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, blir de grundläggande uppgifterna offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden eller åtgärder senast ska underrättas om att sådana använts. Om personen i fråga underrättas om användningen av metoden eller åtgärderna senare därför att hans eller hennes identitet inte har varit känd, blir de grundläggande uppgifterna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen.

Domstolen får besluta att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga tidigare.

16 §

Offentligheten i tvångsmedelsärenden

 Ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen eller enligt 5 kap. i polislagen eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, handläggs och avgörandet avkunnas utan att all-

mänheten är närvarande. Den rättegångshandling som innehåller avgörandet samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir offentliga när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder senast ska underrättas om att sådana använts. Om personen i fråga underrättas om användningen av metoden eller åtgärder senare när hans eller hennes identitet är utredd, blir rättegångshandlingarna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen. Domstolen får av särskilda skäl besluta att en rättegångshandling ska bli offentlig tidigare.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag**om ändring av 32 § i lagen om växtskyddsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras i lagen om växtskyddsmedel (1563/2011) 32 § som följer:

32 §

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

Den som vid utförandet av uppdrag enligt denna lag har tagit del av uppgifter om en enskilds eller en sammanslutnings affärs- eller yrkeshemlighet eller ekonomiska ställning får trots bestämmelserna om sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) lämna ut uppgifterna till

1) åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott som avses i 8 kap. 2 § i tvångsmedelslagen (806/2011),
 2) de myndigheter som avses i 23 och 24 § i denna lag för utförandet av uppgifter enligt denna lag,

3) utländska organ och inspektörer som avses i Europeiska unionens lagstiftning eller i ett internationellt avtal som är bindande för Finland, i de fall då detta förutsätts i unionens lagstiftning eller avtalet i fråga.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag**om ändring av 2 kap. 2 § i utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 2 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1417/2009,
som följer:

2 kap.
Utsökningsgrunder

2 §

Förteckning över utsökningsgrunder

Följande handlingar utgör utsökningsgrunder:

- 1) en domstols dom i tvistemål eller brottmål,
- 2) en domstols beslut om säkringsåtgärder och en anhållningsberättigad tjänstemans beslut om tillfällig kvarstad,
- 3) en skiljedom som har meddelats vid skiljeförfarande enligt lagen om skiljeförfarande (967/1992) eller någon annan lag, och en förlikning som fastställts genom sådan skiljedom,

4) utmätningmannens uppgörelseprotokoll över avbetalningsköp, fastställda avtal om underhållsbidrag samt sådana förbindelser eller fordringsbevis om vilkas verkställighet i den ordning som anges i denna lag det finns bestämmelser i någon annan lag,

5) beslut av en förvaltningsdomstol och beslut av annan myndighet i förvaltningsprocessärenden,

6) beslut av statsrådet, ett ministerium, ett ämbetsverk som hör till statens centralförvaltning eller ett regionförvaltningsverk samt andra förvaltningsbeslut, om beslutet i fråga enligt någon annan lag skall verkställas i den ordning som anges i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 14 mars 2013

Vid förhinder för statsministern, utrikesminister

ERKKI TUOMIOJA

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

1.

Lag**om ändring av förundersökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 10 § 1 och 2 mom., 6 kap. 1 § 1 mom. och 3 § 1 mom. samt 9 kap. 6 § 2 mom. som följer:

*Den lag som träder i kraft vid ingången av Föreslagen lydelse
år 2014*

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

10 §

10 §

Rätt att anlita biträde vid förundersökningen

Rätt att anlita biträde vid förundersökningen

Vid förundersökningen har en part rätt att anlita ett biträde som parten väljer själv. Innan parten hörs ska han eller hon skriftligen underrättas om denna rätt, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning. När den som är misstänkt för brott har berövats sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål skriftligen underrättas om denna rätt. Förundersökningsmyndigheten ska också annars se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

Undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att ett rättegångsbiträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, när det finns orsak till det enligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål, och likaså om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, när det finns orsak till det enligt 1 § 3 mom. i det nämnda kapitlet.

Vid förundersökningen har en part rätt att anlita ett biträde som parten väljer själv. Innan parten hörs ska han eller hon skriftligen underrättas om denna rätt, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning. När den som är misstänkt för brott har berövats sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål skriftligen underrättas om denna rätt. Förundersökningsmyndigheten ska också annars se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det *eller när garantierna för en rättvis rättegång kräver det*, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

Undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att ett rättegångsbiträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, *om* det finns orsak till det enligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål, och *framställning* om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, *om* det finns orsak till det enligt 1 § 3 mom. i det nämnda kapit-

let. När brottets beskaffenhet förutsätter det, ska förundersökningsmyndigheten fråga målsäganden om målsäganden samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter ges till en organisation som tillhandahåller stöd-tjänster för målsägande och, om målsäganden ger sitt samtycke, förmedla uppgifterna till en sådan organisation utan ogrundat dröjsmål.

6 kap.

Närvaro vid förundersökning

1 §

Skyldighet att infinna sig till förundersökning

Om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig till förundersökning inom det distrikt för en polisinsättning där han eller hon vistas.

1 §

Skyldighet att infinna sig till förundersökning

Om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som sänt kallelsen eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet.

3 §

Omedelbart hörande

Den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet ska på uppmaning av en polisman stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på någon annan plats inom distriktet för samma polisinsättning, om det för utredningen av saken är behövt att personen genast hörs. Om han eller hon utan godtagbar orsak vägrar att iaktta uppmaningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iaktta en uppmaning, får polisen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

3 §

Omedelbart hörande

Den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet ska på uppmaning av en förundersökningstjänsteman som utför förundersökning av brott stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på det närmaste lämpliga verksamhetsstället hos den förundersökningsmyndighet som tjänstemannen företräder eller på motsvarande verksamhetsställe hos någon annan förundersökningsmyndighet. Om personen utan godtagbar orsak vägrar att iaktta uppmaningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iaktta en uppmaning, får tjänstemannen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

ra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

9 kap.

Förundersökningsmaterial

6 §

Förundersökningsprotokoll

I förundersökningsprotokollet ska tas in förhörprotokollen och redogörelser för undersökningsåtgärderna och för de iakttagelser i samband med åtgärderna som gjorts om sådant som ska utredas vid förundersökning samt infogas de handlingar, inspelningar och fotografier som kommit till vid undersökningen, om de kan antas ha betydelse i saken och om inte något annat föreskrivs i lag. Det språk som använts av dem som hörts under förundersökningen ska antecknas i förundersökningsprotokollet.

6 §

Förundersökningsprotokoll

I förundersökningsprotokollet ska det *ingå* förhörprotokoll samt redogörelser för undersökningsåtgärderna och för de iakttagelser *som gjorts* i samband med åtgärderna om sådant som ska utredas vid förundersökning. De handlingar, inspelningar och fotografier som kommit till vid undersökningen ska *bifogas* förundersökningsprotokollet, om de kan antas ha betydelse i saken och om inte något annat föreskrivs i lag. I förundersökningsprotokollet *ska det göras en anteckning om vilken överskottsinformation som har använts vid utredningen av brottet och vilket språk som har använts av dem som hörts under förundersökningen.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 2 kap. 9 § 1 mom., 3 kap. 15 § 2 mom., 6 kap. 3 § 1 mom. och 10 § 1 mom., 8 kap. 2 § 2 mom., 5 § 2 mom., 6 § 1 och 3 mom., 18 § 2 mom., 20 § 2 mom. och 24 § 2 och 3 mom., samt 10 kap. 3 § 2 mom., 5 § 2 och 3 mom., 6 § 2 mom., rubriken för 9 § och 9 § 1 och 3 mom., 27 § 2 mom., 37 § 2 mom., 40 § 2 mom., 56 § 1 mom. och 58 och 60 §, av dem 10 kap. 3 § 2 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 1468/2011, samt

fogas till 11 kap. en ny 1 a § som följer:

Den lag som träder i kraft vid ingången av *Föreslagen lydelse*
år 2014

2 kap.

Gripande, anhållande och häktning

9 §

Anhållningsberättigade tjänstemän

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om anhållande. Anhållningsberättigade tjänstemän är

1) polisöverdirektören, vid Polisstyrelsen polisdirektör, polisöverinspektör och polisinspektör, polischef, biträdande polischef, vid centralkriminalpolisen chefen för centralkriminalpolisen och biträdande chef, vid skyddspolisen chefen för skyddspolisen, biträdande chef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, avdelningschef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, överinspektör och inspektör som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, vid rörliga polisen chefen för rörliga polisen, biträdande chef och trafikpolisinspektör, kriminalöverinspektör, kriminalinspektör, kriminalöverkommissarie, överkommissarie, kriminalkommissarie och kommissarie,

2) chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning och cheferna för enheter för tullbrottsbekämpning samt cheferna för tull-distrikten och tulldistriktens chefer inom brottsbekämpningen samt sådan tullöverin-

9 §

Anhållningsberättigade tjänstemän

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om anhållande. Anhållningsberättigade tjänstemän är

1) polisöverdirektören, vid Polisstyrelsen polisdirektör, polisöverinspektör och polisinspektör, polischef, biträdande polischef, vid centralkriminalpolisen chefen för centralkriminalpolisen och biträdande chef, vid skyddspolisen chefen för skyddspolisen, biträdande chef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, avdelningschef som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, överinspektör och inspektör som förordnats att sköta förundersökningsuppgifter, vid rörliga polisen chefen för rörliga polisen, biträdande chef och trafikpolisinspektör, kriminalöverinspektör, kriminalinspektör, kriminalöverkommissarie, överkommissarie, kriminalkommissarie och kommissarie,

2) chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning och cheferna för enheter för tullbrottsbekämpning samt cheferna för tull-distrikten och tulldistriktens chefer inom brottsbekämpningen samt sådan tullöverin-

Den lag som träder i kraft vid ingången av *Föreslagen lydelse*
år 2014

spektör som av chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning eller av chefen för en enhet som svarar för brottsbekämpning eller av chefen för ett tulldistrikt har förordnats till undersökningsledare,

3) chefen och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen, biträdande avdelningschefen, överinspektörerna, kriminalöverinspektörerna och kriminalinspektörerna på juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, kommandörerna och biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion, chefen och biträdande chefen för Helsingfors gränskontrollavdelning vid Finska vikens sjöbevakningssektion och en sådan gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som genomgått den utbildning som föreskrivs för undersökningsledare inom gränsbevakningsväsendet och som av chefen för gränsbevakningsväsendet eller chefen för någon av dess förvaltningsenheter har förordnats till undersökningsledare,

4) åklagaren.

spektör som av chefen för Tullstyrelsens brottsbekämpningsavdelning eller av chefen för en enhet som svarar för brottsbekämpning eller av chefen för ett tulldistrikt har förordnats till undersökningsledare,

3) chefen och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen, biträdande avdelningschefen, *enhetschefen vid enheten för brottsbekämpning, överinspektörerna för gränsbevakningsfrågor*, överinspektörerna, kriminalöverinspektörerna och kriminalinspektörerna på juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, kommandörerna och biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion, chefen och biträdande chefen för Helsingfors gränskontrollavdelning vid Finska vikens sjöbevakningssektion och en sådan gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som genomgått den utbildning som föreskrivs för undersökningsledare inom gränsbevakningsväsendet och som av chefen för gränsbevakningsväsendet eller chefen för någon av dess förvaltningsenheter har förordnats till undersökningsledare,

4) åklagaren.

3 kap.

Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden

15 §

Ny behandling av ett häktningsärende

Domstolen ska ta upp ärendet till ny behandling också tidigare än vad som anges i 1 mom., om det finns skäl till det med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen. En anhållningsberättigad tjänsteman ska omedelbart underrätta domstolen och den häktade om sådana väsentliga förändringar i omständigheterna som ger anledning till ny behand-

15 §

Ny behandling av ett häktningsärende

På begäran av den häktade ska domstolen ta upp ärendet till ny behandling också tidigare än vad som anges i 1 mom., om det finns skäl till det med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen. En anhållningsberättigad tjänsteman ska omedelbart underrätta den häktade *och hans eller hennes biträde* om sådana väsentliga förändringar i omständighe-

ling.

terna som ger anledning till ny behandling, om inte tjänstemannen med stöd av 17 § 3 mom. förordnar om omedelbar frigivning av den häktade.

6 kap.

Kvarstad

3 §

Tillfällig kvarstad

En anhållningsberättigad tjänsteman kan meddela tillfällig kvarstad, om saken inte tål uppskov och om det är uppenbart att förutsättningarna enligt 1 § finns. Innan den tillfälliga kvarstaden verkställs får egendomen i fråga enligt den nämnda tjänstemannens beslut omhändertas av en förundersökningsmyndighet, om det behövs för att säkerställa verkställigheten.

10 §

Verkställighet av åtgärd

I fråga om verkställighet av kvarstad och tillfällig kvarstad gäller i tillämpliga delar vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Säkerhet enligt 2 § i det nämnda kapitlet behöver dock inte ställas för den skada som kvarstaden eller den tillfälliga kvarstaden kan orsaka svaranden, om inte domstolen, när den meddelar kvarstad för säkerställande av framtida betalning av skadestånd eller gottgörelse, av särskilda skäl ålägger målsäganden att ställa säkerhet.

3 §

Tillfällig kvarstad

En anhållningsberättigad tjänsteman får besluta om tillfällig kvarstad, om saken inte tål uppskov och om det är uppenbart att förutsättningarna enligt 1 § finns. Innan den tillfälliga kvarstaden verkställs får egendomen i fråga enligt den nämnda tjänstemannens beslut omhändertas av en förundersökningsmyndighet, om det behövs för att säkerställa verkställigheten.

10 §

Verkställighet av åtgärd

Utsökningsmyndigheterna sköter verkställigheten av kvarstad och tillfällig kvarstad, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i 8 kap. i utsökningsbalken bestäms om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Säkerhet enligt 2 § i det kapitlet behöver dock inte ställas för den skada som kvarstaden eller den tillfälliga kvarstaden kan orsaka svaranden, om inte domstolen, när den meddelar kvarstad för säkerställande av framtida betalning av skadestånd eller gottgörelse, av särskilda skäl ålägger målsäganden att ställa säkerhet.

8 kap.

Genomsökning

2 §

Förutsättningar för husrannsakan

På platser som inte innehas av den misstänkte får husrannsakan företas endast om brottet har begåtts eller den misstänkte har gripits där eller om det annars på synnerligen giltiga skäl kan antas att vid genomsökningen påträffas föremål, egendom, handlingar, information eller omständigheter som avses i 1 mom. 2 punkten.

2 §

Förutsättningar för husrannsakan

På platser som inte innehas av den misstänkte får husrannsakan företas *under i 1 mom. 1 punkten angivna förutsättningar* endast, om brottet har begåtts eller den misstänkte har gripits där eller om det annars på synnerligen giltiga skäl kan antas att det vid genomsökningen påträffas föremål, egendom, handlingar, information eller omständigheter som avses i 1 mom. 2 punkten.

5 §

Närvaro vid husrannsakan

Den hos vilken husrannsakan företas eller, om denne inte är närvarande, någon som bor, arbetar eller annars lovligen vistas på platsen ska ges tillfälle att vara närvarande vid genomsökningen och att tillkalla vittne. Tillfälle att vara närvarande behöver inte ges om detta avsevärt fördröjer förrättningen. Om ingen av de nämnda personerna eller ett av dem tillkallat vittne har varit närvarande vid förrättningen, ska den hos vilken genomsökningen företogs utan dröjsmål underrättas om förrättningen och om rätten enligt 6 § att på begäran få en kopia av beslutet om genomsökning och rätten enligt 19 § att få en kopia av protokollet.

5 §

Närvaro vid husrannsakan

Den hos vilken husrannsakan företas eller, om denne inte är närvarande, någon som bor, arbetar eller annars lovligen vistas på platsen ska ges tillfälle att vara närvarande vid genomsökningen och att tillkalla vittne. Tillfälle att vara närvarande behöver inte ges, om detta avsevärt fördröjer förrättningen. Om ingen av de nämnda personerna eller ett av dem tillkallat vittne har varit närvarande vid förrättningen, ska den hos vilken genomsökningen företogs utan dröjsmål underrättas om förrättningen *samt om sin rätt* enligt 6 § att på begäran få en kopia av beslutet om genomsökning, *sin rätt enligt 18 § att få husrannsakan prövad av domstol och sin rätt* enligt 19 § att få en kopia av protokollet.

6 §

Förfarandet vid husrannsakan

När husrannsakan inleds ska den person som avses i 5 § 2 mom. *och* som är närvarande

6 §

Förfarandet vid husrannsakan

När husrannsakan inleds ska den i 5 § 2 mom. *avsedda* person som är närvarande

de informeras om syftet med genomsökningen och ges en kopia av beslutet om genomsökning. Om det ännu inte finns något skriftligt beslut, ska personen underrättas om rätten att på begäran få en kopia av beslutet.

En person som finns på förrättningsplatsen får avlägsnas, om *det är nödvändigt på grund av att* han eller hon genom sitt uppträdande försvårar förrättningen eller äventyrar möjligheterna att uppnå syftet med den.

18 §

Domstolsprövning av husrannsakan

Bestämmelserna i 3 kap. 1 och 3 § om handläggning av häktningssyrkanden gäller i tillämpliga delar i fråga om behandling av yrkanden som gäller husrannsakan. Den som framställer yrkandet och den anhållningsberättigade tjänstemannen ska ges tillfälle att bli hörda.

20 §

Definition av genomsökning av utrustning

Genomsökning av utrustning får inte gälla

informeras om syftet med genomsökningen och ges en kopia av beslutet om genomsökning. Om det ännu inte finns något skriftligt beslut *om husrannsakan*, ska personen underrättas om rätten att på begäran få en kopia av beslutet. *Dessutom ska personen i fråga underrättas om rätten enligt 18 § att få husrannsakan prövad av domstol och om rätten enligt 19 § att få en kopia av protokollet.*

En person som finns på förrättningsplatsen får avlägsnas, om han eller hon genom sitt uppträdande försvårar förrättningen eller äventyrar möjligheterna att uppnå syftet med den. *Också personens rätt att röra sig på förrättningsplatsen får begränsas för att förhindra att han eller hon får kännedom om uppgifter som är sekretessbelagda med stöd av lag, eller för att säkerställa avspärrningen av utredningsplatser och utredningsobjekt enligt 9 kap. 1 §. En förutsättning för att avlägsna en person eller begränsa hans eller hennes rätt att röra sig är dessutom att det är nödvändigt för att uppnå syftet med dessa åtgärder.*

18 §

Domstolsprövning av husrannsakan

Vid handläggning av yrkanden som gäller husrannsakan *tillämpas* bestämmelserna i 3 kap. 1 och 3 § om handläggning av häktningssyrkanden. Den som framställer yrkandet och den anhållningsberättigade tjänstemannen ska ges tillfälle att bli hörda. *Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt.*

20 §

Definition av genomsökning av utrustning

Genomsökning av utrustning får inte gälla

Den lag som träder i kraft vid ingången av *Föreslagen lydelse*
år 2014

förtroliga meddelanden. Bestämmelser om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation i fråga om förtroliga meddelanden finns i 10 kap.

sådana förtroliga meddelanden *som omfattas av bestämmelserna* om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation i 10 kap.

24 §

Föreläggande att säkra data

Bestämmelserna i 1 mom. gäller även sådana uppgifter i anslutning till ett meddelande förmedlat med hjälp av ett informationssystem vilka anger meddelandets ursprung, destination, färdväg och storlek samt tidpunkten för kommunikationen, dess längd och art och andra motsvarande omständigheter.

Förundersökningsmyndigheten har inte med stöd av ett sådant föreläggande att säkra data som avses i 1 mom. rätt att ta del av innehållet i ett meddelande, i uppgifter som avses i 2 mom. eller i andra lagrade uppgifter. Om flera tjänsteleverantörer har deltagit i förmedlingen av ett sådant meddelande som avses i 2 mom., har förundersökningsmyndigheten rätt att ta del av de uppgifter som behövs för att identifiera tjänsteleverantörerna.

24 §

Föreläggande att säkra data

Bestämmelserna i 1 mom. gäller även sådana uppgifter i anslutning till ett meddelande förmedlat med hjälp av ett informationssystem vilka anger meddelandets ursprung, destination, färdväg och storlek samt tidpunkten för kommunikationen, dess längd och art och andra motsvarande omständigheter (*trafikuppgifter*).

Förundersökningsmyndigheten har inte med stöd av ett sådant föreläggande att säkra data som avses i 1 mom. rätt att ta del av innehållet i ett meddelande, i *trafikuppgifterna* eller i andra lagrade uppgifter. Om flera tjänsteleverantörer har deltagit i förmedlingen av ett sådant meddelande som avses i 2 mom., har förundersökningsmyndigheten rätt att ta del av de *trafikuppgifter* som behövs för att identifiera tjänsteleverantörerna.

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att utföra teleavlyssning av en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om personen är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infante-

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att utföra teleavlyssning av en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om personen är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infan-

riminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiften, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet, olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) grovt sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan,

8) grovt rån, grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning,

11) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism,

12) grov skadegörelse,

13) grovt bedrägeri, grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grov miljöförstöring, eller

16) grovt narkotikabrott.

5 §

Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information

Tillstånd kan beviljas för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska följande nämnas:

1) det misstänkta brottet och brottstidpunkten,

2) den misstänkte,

teriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiften, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet, olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) *sexuellt utnyttjande av barn*, grovt sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan,

8) grovt rån, grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning,

11) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism,

12) grov skadegörelse,

13) grovt bedrägeri, grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grov miljöförstöring, eller

16) grovt narkotikabrott.

5 §

Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information

Tillstånd *till teleavlyssning och till inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.* kan ges för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska följande nämnas:

1) det misstänkta brottet och brottstidpunkten,

Den lag som träder i kraft vid ingången av *Föreslagen lydelse*
år 2014

3) de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleavlyssningen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den teaddress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen och annat motsvarande inhämtande av information.

2) den misstänkte,

3) de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleavlyssningen *eller för inhämtandet av information i stället för teleavlyssning* grundar sig på,

4) giltighetstiden med angivande av klockslag för tillståndet *till teleavlyssning eller inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.*,

5) den teaddress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen *eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning*,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen *eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning*.

6 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

 Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att utföra teleövervakning av en teaddress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om personen är skäligen misstänkt för

1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett brott som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,

3) utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, eller koppleri,

4) narkotikabrott,

5) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,

6) grovt tullredovisningsbrott, eller

7) grovt döljande av olagligt byte.

6 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

 Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att utföra teleövervakning av en teaddress eller teleterminalutrustning som *innehålls* eller annars *sannolikt används av någon* som är skäligen misstänkt för

1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett brott som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,

3) *olovligt brukande, skadegörelse, kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång som riktat sig mot ett automatiskt databehandlingssystem och som begåtts med användning av en teaddress eller teleterminalutrustning*,

4) utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, *lockande av barn i sexuella syften* eller koppleri,

5) narkotikabrott,

6) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,

7) grovt tullredovisningsbrott, eller

8) grovt döljande av olagligt byte.

9 §

Beslut om teleövervakning

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 6 §, 7 § 1 mom. 1, 4 och 5 punkten och 2 mom. samt 8 §. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att tvångsmedlet började användas.

Tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången, och det kan beviljas så att det gäller även en viss tid före beslutet vilken kan vara längre än en månad.

27 §

Täckoperationer och förutsättningar för sådana

Polisen får rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt tullredovisningsbrott eller för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. En förutsättning är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas.

9 §

Beslut om teleövervakning och om inhämtande av lägesuppgifter

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 6 §, 7 § 1 mom. 1, 4 och 5 punkten och 2 mom. samt *om inhämtande av lägesuppgifter* enligt 8 §. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning *och inhämtande av lägesuppgifter* till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att tvångsmedlet började användas.

Tillstånd kan ges *och beslut fattas* för högst en månad åt gången. *Tillståndet eller beslutet får även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod får vara längre än en månad.*

27 §

Täckoperationer och förutsättningar för sådana

Polisen får rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om denne är skäligen misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än *grovt ordnande av olaglig inresa* eller grovt tullredovisningsbrott, eller *om denne är skäligen misstänkt* för ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. En förutsättning *för en täckoperation* är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas.

37 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den polisman *och domstol* som beslutat om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll,
- 2) den polisenhet som genomför bevisprovokationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de polismän som genomför bevisprovokationen,
- 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,
- 5) eventuella begränsningar och villkor för genomförandet.

37 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den polisman som beslutat om bevisprovokationen samt *beslutets* datum och innehåll,
- 2) den polisenhet som genomför bevisprovokationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de polismän som genomför bevisprovokationen,
- 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,
- 5) eventuella begränsningar och villkor för *bevisprovokationen*.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor kan meddelas för högst två månader åt gången.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor *får* meddelas för högst *sex* månader åt gången.

56 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts. Domstolen ska besluta om användning av överskottsinformation, om överskottsinformation har fåtts med hjälp av ett tvångsmedel om vars användning domstolen beslutar.

56 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, *om* informationen gäller ett brott för vars utredning man skulle ha fått använda det tvångsmedel genom vilket informationen har fåtts. *Överskottsinformation får också användas, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet.* Domstolen beslutar i samband med behandlingen av huvudsaken om an-

vändningen av överskottsinformation som bevisning. Bestämmelser om anteckning i förundersökningsprotokollet av den överskottsinformation som har använts finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och bestämmelser om att användningen av överskottsinformation ska uppges i stämningens ansökan i 5 kap. 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

58 §

Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framkommer att teleavlyssningen riktas mot något annat än i tillståndet avsett meddelande från eller till den som är misstänkt för brott eller att den brottsmisstänkte som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av tvångsmedlet avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den genast utplånas. Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter som avses i 6 § eller att den misstänkte inte använder den anordning som är föremål för observationen.

60 §

Underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel

En misstänkt som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas

58 §

Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att teleavlyssningen riktas mot något annat än i tillståndet avsett meddelande från eller till den som är misstänkt för brott eller att den brottsmisstänkte som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av tvångsmedlet avbrytas så snart som möjligt. De upptagningar som har fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den ska genast utplånas. Skyldigheten att avbryta åtgärden och *skyldigheten* att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter som avses i 6 § eller *det framgår* att den misstänkte inte använder den anordning som är föremål för observationen. *Information som fåtts innan användningen av tvångsmedlet avbryts får dock användas på samma villkor som överskottsinformation får användas enligt 56 §.*

60 §

Underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel

En misstänkt som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas

Den lag som träder i kraft vid ingången av år 2014 *Föreslagen lydelse*

om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning eller förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock underrättas om ett tvångsmedel senast ett år efter det att användningen av det har avslutats. *Den domstol som beviljat tillståndet ska samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.*

En misstänkt som varit föremål för en täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor ska utan ogrundat dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning. *Den domstol som avses i 32 § ska samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.*

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 och 2 mom. till den misstänkte får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående eller framtida inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 3 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt försvara sig eller annars bevaka sin rätt i en rättegång.

I fråga om handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 43 § iakttas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller underrättelse om bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt med iakttagande i tillämpliga delar av 6 mom. i den paragrafen.

om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning eller förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock underrättas om ett tvångsmedel senast ett år efter det att användningen av det har avslutats.

En misstänkt som varit föremål för en täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor ska utan ogrundat dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning.

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 och 2 mom. till den misstänkte får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående eller framtida *inhämtning* av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. *På beslut av domstolen får underrättelsen underlåtas*, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den misstänktes identitet inte är känd vid utgången av den utsatta tid som avses i 1 mom. eller det uppskov som avses i 3 mom., ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål underrättas om tvångsmedlet skriftligen omedelbart när hans eller hennes identitet har utretts.

Samtidigt ska den domstol som beviljat tillståndet och, i fråga om täckoperationer, den domstol som avses i 32 § informeras skriftligen om underrättelsen.

Vid prövning av frågan om att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 3 mom. ska hänsyn också tas till en parts rätt att på behörigt sätt försvara sig eller annars på behörigt sätt bevaka sin rätt i en rättegång.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 43 § iakttas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller underrättelse om bevisprovokation genom köp eller styrd användning av informationskällor ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt med iakttagande i tillämpliga delar av 6 mom. i den paragrafen.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

(ny)

1 a §

Överföring av ett ärende till en annan domstol

Den domstol där ett tvångsmedelsärende är anhängigt får på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan person som fört tvångsmedelsärendet till domstol överföra ärendet till en annan behörig domstol, om särskilda skäl kräver det. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts beslutar något annat. Ärendet får likväl inte överföras tillbaka, om inte nya särskilda skäl förutsätter det.

Ett beslut genom vilket ett ärende har överförts eller en framställning om överföring har avslagits får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 5 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 5 kap. 3 § 1 mom., sådant det lyder delvis
ändrat i lag 894/2001, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

Om väckande av åtal

3 §

I stämningsansökan skall uppges

- 1) svaranden,
- 2) målsäganden,
- 3) den gärning som åtalet gäller, tid och plats för gärningen samt övriga omständigheter som behövs för beskrivningen av den,
- 4) det brott som åklagaren anser att svaranden har gjort sig skyldig till,
- 5) yrkandet på straff och förverkande samt övriga yrkanden och de lagrum som ligger till grund för dessa,
- 6) målsägandens anspråk, om åklagaren för målsägandens talan enligt 3 kap. 9 §,
- 7) de bevis som åklagaren har för avsikt att lägga fram samt vad som skall styrkas med varje bevis,
- 8) den begäran som är en förutsättning för åtalet eller vilket förordnande eller samtycke som åtalet grundar sig på samt
- 9) på vilka grunder domstolen är behörig, om behörigheten inte annars framgår av stämningsansökan.

3 §

I stämningsansökan ska uppges

- 1) svaranden,
- 2) målsäganden,
- 3) den gärning som åtalet gäller, tid och plats för gärningen samt övriga omständigheter som behövs för beskrivningen av den,
- 4) det brott som åklagaren anser att svaranden har gjort sig skyldig till,
- 5) yrkandet på straff och förverkande samt övriga yrkanden och de lagrum som ligger till grund för dessa,
- 6) målsägandens anspråk, om åklagaren för målsägandens talan enligt 3 kap. 9 §,
- 7) de bevis som åklagaren tänker lägga fram samt vad som ska styrkas med varje bevis,
- 8) *överskottsinformation som åklagaren tänker använda som bevis, samt motivering till att överskottsinformationen används,*
- 9) den begäran som är en förutsättning för åtalet eller vilket förordnande eller samtycke som åtalet grundar sig på samt
- 10) på vilka grunder domstolen är behörig, om behörigheten inte annars framgår av stämningsansökan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 68 § i kärnenergilagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kärnenergilagen (990/1987) 68 § 3 mom., sådant det lyder i lag
 1271/1988, som följer:

Gällande lydelse

68 §

Handräckning och beslag

 I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation
 och beslag tillämpas i övrigt tvångsmedelsla-
 gen (450/87).

Föreslagen lydelse

68 §

Handräckning och beslag

 I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation
 och beslag tillämpas i övrigt tvångsmedelsla-
 gen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 9 § i lagen om försvarstillstånd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) 9 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

9 §

Vid behandlingen av ett ärende som avses i 1 och 2 mom. *ska* i tillämpliga delar iaktas tvångsmedelslagens (450/87) bestämmelser om behandling av häktningsärenden.

Föreslagen lydelse

9 §

Vid behandlingen av ett ärende som avses i 1 och 2 mom. iaktas i tillämpliga delar tvångsmedelslagens (806/2011) bestämmelser om behandling av häktningsärenden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i tullagen (1466/1994) 43 § 4 mom., sådant det lyder i lag 879/2011, och
ändras lagens 23 a § 2 mom., sådant det lyder i lag 961/2012, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 a §

23 a §

För utförande och registrering av undersökningar och handräckningsuppdrag får uppgifter som erhållits vid förundersökning enligt förundersökningslagen (449/1987), i samband med Tullens åtgärder eller vid utförandet av ett handräckningsuppdrag eller i samband med tillämpning av tvångsmedelslagen registreras i det undersöknings- och handräckningssystem som utgör en teknisk del av informationssystemet för polisärenden enligt följande:

1) om personer som misstänks för brott samt personer som gjort anmälan, uppträder som vittnen eller målsägande eller som har något annat samband med anmälan,

2) uppgifter om rubriceringar i brottsanmälningar och övriga anmälningar, tvångsmedel, Tullens åtgärder samt olika faser i förundersökningen,

3) uppgifter om andra behövliga beskrivningar, omständigheter och specificeringar som hänför sig till Tullens uppgifter eller åtgärder eller till en händelse.

För utförande och registrering av undersökningar och handräckningsuppdrag får uppgifter som erhållits vid förundersökning enligt förundersökningslagen (805/2011), i samband med Tullens åtgärder eller vid utförandet av ett handräckningsuppdrag eller i samband med tillämpning av tvångsmedelslagen registreras i det undersöknings- och handräckningssystem som utgör en teknisk del av informationssystemet för polisärenden enligt följande:

1) *uppgifter* om personer som misstänks för brott samt personer som gjort anmälan, uppträder som vittnen eller målsägande eller som har något annat samband med anmälan,

2) uppgifter om rubriceringar i brottsanmälningar och övriga anmälningar, tvångsmedel, Tullens åtgärder samt olika faser i förundersökningen,

3) uppgifter om andra behövliga beskrivningar, omständigheter och specificeringar som hänför sig till Tullens uppgifter eller åtgärder eller till en händelse.

Den lag som träder i kraft vid ingången av år 2014 Föreslagen lydelse

43 §

Var och en som antas kunna ge upplysningar om ett tullbrott är skyldig att på kallelse infinna sig på närmaste tullanstalt för att höras vid förundersökningen. I fråga om närvaro i övrigt föreskrivs i förundersökningslagen (805/2011).

43 §

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 47 a § i gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 47 a §, sådan den lyder i lag 478/2010, som följer:

Gällande lydelse

47 a §

Verkställighet av en förverkandepåföljd och återlämnande av beslagttaget föremål

Vad som i 38 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) föreskrivs om polisens uppgifter vid verkställigheten av en förverkandepåföljd och i 4 kap. 17 § i tvångsmedelslagen om återlämnande av beslagttaget föremål tillämpas på gränsbevakningsväsendet i brottmål som utreds av gränsbevakningsväsendet.

Föreslagen lydelse

47 a §

*Verkställighet av en förverkandepåföljd samt återlämnande av föremål, **egendom och handlingar som tagits i beslag***

Vad som i 38 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) föreskrivs om polisens uppgifter vid verkställigheten av en förverkandepåföljd och i 7 kap. 23 § 2—4 mom. i tvångsmedelslagen om återlämnande av föremål, *egendom eller handlingar som tagits i beslag ska* tillämpas på gränsbevakningsväsendet i brottmål som *det utreder*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 103 § i punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i punktskattelagen (182/2010) 103 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

103 §

Omhändertagande

Omhändertagna produkter ska återlämnas när skatterna är betalda eller skattefordringarna annars är tryggade, om förundersökningsmyndigheten inte beslagtar produkterna i enlighet med 4 kap. i tvångsmedelslagen (450/1987) och produkterna inte heller döms förverkade till staten.

Föreslagen lydelse

103 §

Omhändertagande

Omhändertagna produkter ska återlämnas när skatterna är betalda eller skattefordringarna annars är tryggade, om förundersökningsmyndigheten inte beslagtar produkterna i enlighet med 7 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) och produkterna inte heller döms förverkade till staten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

- Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för
- 1) de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. i lagen om Skatteförvaltningen (503/2010),
 - 2) tullåtgärder som avses i 3 § 1 mom. 4 punkten i tullagen (1466/1994) samt till stöd för beskattning, skattekontroll och in- drivning av skatter som tullen verkställer,
 - 3) den övervakning av arbetspensionsför- säkringsskyldigheten som avses i 2 § 2 mom. 1 punkten i lagen om Pensionskyddscentra- len (397/2006),
 - 4) den övervakning av verkställigheten av uppördsförfarandet i fråga om arbetslöshets- försäkringspremier som avses i 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmå- ner (555/1998),
 - 5) de uppgifter som anges i 41 och 42 § i alkohollagen (1143/1994),
 - 6) beviljandet av och tillsynen över finan- sierung som med stöd av statsunderstödslagen (688/2001) beviljas för en organisations verk- samhet,
 - 7) de uppgifter som avses i 28 § i struktur- fonslagen (1401/2006),
 - 8) verkställighet som avses i utsökningsbal- ken (705/2007),
 - 9) den övervakning av förvaltningen av konkursbon som avses i lagen om övervak- ning av förvaltningen av konkursbon (109/1995),
 - 10) den utredning av förutsättningarna för näringsförbud som avses i 19 a § i lagen om näringsförbud och den tillsyn över närings- förbud som avses i 21 a § i samma lag,
 - 11) polisens och gränsbevakningsväsendets

Föreslagen lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

- Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för
- 1) de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. i lagen om Skatteförvaltningen,
 - 2) tullåtgärder som avses i 3 § 1 mom. 4 punkten i tullagen (1466/1994) samt till stöd för beskattning, skattekontroll och in- drivning av skatter som tullen verkställer,
 - 3) den övervakning av arbetspensionsför- säkringsskyldigheten som avses i 2 § 2 mom. 1 punkten i lagen om Pensionskyddscentra- len (397/2006),
 - 4) den övervakning av verkställigheten av uppördsförfarandet i fråga om arbetslöshets- försäkringspremier som avses i 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmå- ner (555/1998),
 - 5) de uppgifter som anges i 41 och 42 § i alkohollagen (1143/1994),
 - 6) beviljandet av och tillsynen över finan- sierung som med stöd av statsunderstödslagen (688/2001) beviljas för en organisations verksamhet,
 - 7) de uppgifter som avses i 28 § i struktur- fonslagen (1401/2006),
 - 8) verkställighet som avses i utsöknings- balken (705/2007),
 - 9) den övervakning av förvaltningen av konkursbon som avses i lagen om övervak- ning av förvaltningen av konkursbon (109/1995),
 - 10) den utredning av förutsättningarna för näringsförbud som avses i 19 a § i lagen om näringsförbud och den tillsyn över närings- förbud som avses i 21 a § i samma lag,
 - 11) polisens och gränsbevakningsväsendets

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

förebyggande och utredning av brott eller tullens förundersökningar, om det maximistraff som föreskrivs för brottet är fängelse i minst ett år och brottet misstänks ha begåtts inom organisationens verksamhet eller genom att organisationen har utnyttjats,

12) utredning i fråga om en förverkandepåföljd som avses i 5 § i förundersökningslagen (449/1987) och som döms ut med anledning av ett brott samt utdömmande av en förverkandepåföljd som avses i 10 kap. i strafflagen (39/1889),

13) sådant förhinderande och sådan utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism som avses i 35 § 1 mom. 1 punkten i lagen om förhinderande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

verksamhet vid förebyggande och utredning av brott eller för tullens verksamhet vid förundersökningar, om det maximistraff som föreskrivs för brottet är fängelse i minst ett år och brottet misstänks ha begåtts inom organisationens verksamhet eller genom att organisationen har utnyttjats,

12) utredning i fråga om en förverkandepåföljd som avses i 1 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i förundersökningslagen (805/2011) och som döms ut med anledning av ett brott samt utdömmande av en förverkandepåföljd som avses i 10 kap. i strafflagen (39/1889),

13) sådant förhinderande och sådan utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism som avses i 35 § 1 mom. 1 punkten i lagen om förhinderande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag**om ändring av 6 och 35 § i lagen om övervakningsstraff**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om övervakningsstraff (330/2011) 6 § 1 mom. och 35 § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 §

6 §

*Övervakning**Övervakning*

Den som dömts till övervakningsstraff övervakas med hjälp av tekniska anordningar som installeras i hans eller hennes bostad, ges till den dömden eller fästs på den dömden vid handleden, vristen eller midjan eller med en kombination av sådana anordningar. De tekniska anordningarna får inte möjliggöra teknisk avlyssning eller optisk övervakning enligt 5 a kap. 1 § i tvångsmedelslagen (450/1987) inom ett område som omfattas av hemfriden.

Den som dömts till övervakningsstraff övervakas med hjälp av tekniska anordningar som installeras i hans eller hennes bostad, ges till den dömden eller fästs på den dömden vid handleden, vristen eller midjan eller med en kombination av sådana anordningar. De tekniska anordningarna får inte möjliggöra teknisk avlyssning enligt 10 kap. 16 § 1 mom. i tvångsmedelslagen (806/2011) eller optisk observation enligt 10 kap. 19 § 1 mom. i samma lag inom ett område som omfattas av hemfriden.

35 §

35 §

*Handräckning**Handräckning*

För att utföra ett tjänsteuppdrag har en tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten rätt att av polisen få handräckning enligt polislagen (493/1995).

För att utföra ett tjänsteuppdrag har en tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten rätt att av polisen få handräckning enligt polislagen (872/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag**om ändring av 3 § i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om förbud mot beslag av vissa utställningsföremål som förs in till Finland (697/2011) 3 § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Innehållet i beslagsförbud

Till följd av ett beslagsförbud får ett utställningsföremål inte

1) omhändertas eller tas i beslag med stöd av 7 kap. i rättegångsbalken eller med stöd av tvångsmedelslagen (450/1987),

2) beläggas med någon annan säkringsåtgärd eller med tvångsmedel som kan förhindra att föremålet återlämnas,

3) utmätas för en fordran,

4) göras till föremål för verkställighet som avser överlåtelseskyldighet,

5) göras till föremål för annan verkställighet som kan förhindra att föremålet återlämnas, om verkställandet gäller ett avgörande som har blivit verkställbart på ankomstdagen för den i 2 § 1 mom. avsedda ansökningen eller därefter.

Föreslagen lydelse

3 §

Innehållet i beslagsförbud

Till följd av ett beslagsförbud får ett utställningsföremål inte

1) omhändertas eller *beläggas med kvarstad* med stöd av 7 kap. i rättegångsbalken eller omhändertas eller tas i beslag med stöd av 7 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011),

2) beläggas med någon annan säkringsåtgärd eller *något annat* tvångsmedel som kan förhindra att föremålet återlämnas,

3) utmätas för en fordran,

4) göras till föremål för verkställighet som avser överlåtelseskyldighet,

5) göras till föremål för annan verkställighet som kan förhindra att föremålet återlämnas, om verkställandet gäller ett avgörande som har blivit verkställbart på ankomstdagen för den i 2 § 1 mom. avsedda *ansökan* eller därefter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av 15 § i lagen om inteckning i bil**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om inteckning i bil (810/1972) 15 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag
1338/2009, som följer:

Gällande lydelse

15 §

Tages i register införd bil i mät, belägges den med kvarstad eller *utfärdas försäljnings- eller skingringsförbud för den* eller upplåtes ägarens egendom till konkurs, skall åtgärden samt dagen, då utmätning eller beläggandet med kvarstad ägt rum, *skingringsförbud utfärdats* eller konkurs inletts, antecknas i registret.

Den som verkställer utmätning och beslag, den som meddelar skingringsförbud eller boförvaltaren ska utan dröjsmål till Trafiksäkerhetsverket sända uppgifter för att de anteckningar som avses i 1 mom. ska kunna göras i registret.

Om en utredning om att utmätning, kvarstad, *skingringsförbud* eller konkurs har återgått, förfallit eller annars upphört att gälla visas upp för Trafiksäkerhetsverket ska även detta antecknas i registret.

Föreslagen lydelse

15 §

Om en bil som är införd i registret *utmäts* eller beläggs med kvarstad eller om ägarens egendom upplåts till konkurs, ska åtgärden samt dagen då utmätning *skedde*, *bilen belades* med kvarstad eller konkurs inleddes antecknas i registret.

Den som verkställer utmätning och beslag eller *den utsökningsmyndighet som verkställer kvarstad* eller boförvaltaren ska utan dröjsmål till Trafiksäkerhetsverket sända uppgifter för att de anteckningar som avses i 1 mom. ska kunna göras i registret.

Om en utredning om att utmätning, kvarstad eller konkurs har återgått, förfallit eller annars upphört att gälla visas upp för Trafiksäkerhetsverket, ska även detta antecknas i registret.

Denna lag träder i kraft den _____ 20__ .

13.

Lag**om ändring av 25 § i företagsinteckningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i företagsinteckningslagen (634/1984) 25 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 966/1998, som följer:

Gällande lydelse

25 §

Anteckningar i företagsinteckningsregistret

I företagsinteckningsregistret antecknas

1) näringsidkarens namn, dagen då pant-skuldebrevet utfärdades, kapitalet och räntan samt uppgift om den till vilken skuldebrevet utfärdats,

2) dagen då inteckning sökts och sökanden,

3) fastställande, omräkning, utvidgning och dödande av inteckning, sammanföring och delning av inteckningar samt ändring av för-månsrättsordningen,

4) utmätning, kvarstad eller *försäljnings- och skingringsförbud* som gäller intecknad egendom, ansökan om och avträdande av när-ingsidkarens egendom till konkurs samt av-slutande av bolagets verksamhet,

5) uppgifter om sådant i 18 § 3 mom. nämnt beslut i vilket ändring har sökts, samt

6) registermyndigheten meddelad uppgift om pantskuldebrevs innehavare och om den-nes adress.

Föreslagen lydelse

25 §

Anteckningar i företagsinteckningsregistret

I företagsinteckningsregistret antecknas

1) näringsidkarens namn, dagen då pant-skuldebrevet utfärdades, kapitalet och räntan samt uppgift om den till vilken skuldebrevet utfärdats,

2) dagen *för ansökan om* inteckning *samt* sökanden,

3) fastställande, *utvidgning, sammanföring, delning, omräkning och dödande av inteck-ning* samt ändring av för-månsrättsordningen,

4) *sådan* utmätning eller kvarstad som gäll-er intecknad egendom *samt* ansökan om och avträdande av näringsidkarens egendom till konkurs *och* avslutande av bolags verksam-het,

5) uppgifter om sådant i 18 § 3 mom. *avsett* beslut i vilket ändring har sökts, samt

6) *till* registermyndigheten meddelad upp-gift om pantskuldebrevs innehavare och *in-nehavarens* adress.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

14.

Lag**om ändring av 9 och 10 § i fartygsregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fartygsregisterlagen (512/1993) 9 § 3 mom. samt 10 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Anteckningar som skall införas i fartygsregisteret

Anteckningar som skall införas i fartygsregisteret

I fartygsregistret antecknas även in-teckningar som har fastställts i fartyget samt uppgifter om utmätning, kvarstad eller *skingringsförbud* som gäller fartyget, ägarens konkurs samt ändringar beträffande dessa uppgifter.

I fartygsregistret antecknas även in-teckningar som har fastställts i fartyget samt uppgifter om *sådan* utmätning eller kvarstad som gäller fartyget, *uppgifter om* ägarens konkurs samt ändringar *i* dessa uppgifter.

10 §

10 §

Anteckningar som skall införas i fartygsbyggnadsregistret

Anteckningar som skall införas i fartygsbyggnadsregistret

I fartygsbyggnadsregistret antecknas in-teckningar som fastställts i fartygsbygget samt uppgifter om utmätning, kvarstad eller *skingringsförbud* som gäller fartyget, ägarens konkurs samt ändringar beträffande dessa uppgifter.

I fartygsbyggnadsregistret antecknas in-teckningar som *har* fastställts i fartygsbygget samt uppgifter om *sådan* utmätning eller kvarstad som gäller fartyget, *uppgifter om* ägarens konkurs samt ändringar *i* dessa uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20

15.

Lag**om ändring av 5 och 16 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 5 § 2 mom. och 16 § 4 mom., sådana de lyder i lag 821/2011, som följer:

*Den lag som träder i kraft vid ingången av Föreslagen lydelse
år 2014*

5 §

Tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga

I ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) eller 5 kap. i polislagen (872/2011) eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen (1466/1994) och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, blir de grundläggande uppgifterna offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden eller åtgärder senast ska underrättas om användningen av metoden eller åtgärder, om inte domstolen beslutar att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga före det.

16 §

Offentligheten i tvångsmedelsärenden

Ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen eller 5 kap. i polislagen eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen och i vilket den som är föremål för metoden för in-

5 §

Tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga

I ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) eller enligt 5 kap. i polislagen (872/2011) eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen (1466/1994) och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, blir de grundläggande uppgifterna offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden eller åtgärder senast ska underrättas om att sådana använts. Om personen i fråga underrättas om användningen av metoden eller åtgärderna senare därför att hans eller hennes identitet inte har varit känd, blir de grundläggande uppgifterna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen. Domstolen får besluta att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga tidigare.

16 §

Offentligheten i tvångsmedelsärenden

Ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen eller enligt 5 kap. i polislagen eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen och i vilket den som är föremål för

hämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, handläggs och avgörandet avkunnas utan att allmänheten är närvarande. Den rättegångshandling som innehåller avgörandet samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir offentliga när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder senast ska underrättas om användning av metoden eller åtgärder, om inte domstolen av särskilda skäl beslutar att handlingen ska bli offentlig före det.

metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, handläggs och avgörandet avkunnas utan att allmänheten är närvarande. Den rättegångshandling som innehåller avgörandet samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir offentliga när den som misstänks för brott eller är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder senast ska underrättas om *att sådana använts. Om personen i fråga underrättas om användningen av metoden eller åtgärder senare när hans eller hennes identitet är utredd, blir rättegångshandlingarna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen. Domstolen får av särskilda skäl besluta att en rättegångshandling ska bli offentlig tidigare.*

Denna lag träder i kraft den *20 .*

16.

Lag**om ändring av 32 § i lagen om växtskyddsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om växtskyddsmedel (1563/2011) 32 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §

32 §

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

Den som vid utförandet av uppdrag enligt denna lag har tagit del av uppgifter om en enskilds eller en sammanslutnings affärs- eller yrkeshemlighet eller ekonomiska ställning får trots bestämmelserna om sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) lämna ut uppgifterna till

1) åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott som avses i 5 kap. 1 § i tvångsmedelslagen (450/1987),

2) de myndigheter som avses i 23 och 24 § i denna lag för utförandet av uppgifter enligt denna lag,

3) utländska organ och inspektörer som avses i Europeiska unionens lagstiftning eller i ett internationellt avtal som är bindande för Finland, i de fall då detta förutsätts i unionens lagstiftning eller avtalet i fråga.

Den som vid utförandet av uppdrag enligt denna lag har tagit del av uppgifter om en enskilds eller en sammanslutnings affärs- eller yrkeshemlighet eller ekonomiska ställning får trots bestämmelserna om sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) lämna ut uppgifterna till

1) åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott som avses i 8 kap. 2 § i tvångsmedelslagen (806/2011),

2) de myndigheter som avses i 23 och 24 § i denna lag för utförandet av uppgifter enligt denna lag,

3) utländska organ och inspektörer som avses i Europeiska unionens lagstiftning eller i ett internationellt avtal som är bindande för Finland, i de fall då detta förutsätts i unionens lagstiftning eller avtalet i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag**om ändring av 2 kap. 2 § i utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 2 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1417/2009,
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse
2 kap.

Utsökningsgrunder

2 §

Förteckning över utsökningsgrunder

Följande handlingar utgör utsökningsgrunder:

- 1) en domstols dom i tvistemål eller brottmål,
- 2) en domstols beslut om säkringsåtgärder,
- 3) en skiljedom som givits vid skiljeförfarande enligt lagen om skiljeförfarande (967/1992) eller någon annan lag, och en förlikning som fastställts genom sådan skiljedom,
- 4) utmätningssmannens uppgörelseprotokoll över avbetalningsköp, fastställda avtal om underhållsbidrag samt sådana förbindelser eller fordringsbevis om vilkas verkställighet i den ordning som anges i denna lag finns bestämmelser i någon annan lag,
- 5) beslut av en förvaltningsdomstol och annan myndighet i förvaltningsprocessärenden,
- 6) beslut av statsrådet, ett ministerium, ett ämbetsverk som hör till statens centralförvaltning och ett regionförvaltningsverk samt andra förvaltningsbeslut, om beslutet i fråga enligt någon annan lag ska verkställas i den ordning som anges i denna lag.

2 §

Förteckning över utsökningsgrunder

Följande handlingar utgör utsökningsgrunder:

- 1) en domstols dom i tvistemål eller brottmål,
- 2) en domstols beslut om säkringsåtgärder och en anhängningsberättigad tjänstemans beslut om tillfällig kvarstad,
- 3) en skiljedom som har meddelats vid skiljeförfarande enligt lagen om skiljeförfarande (967/1992) eller någon annan lag, och en förlikning som fastställts genom sådan skiljedom,
- 4) utmätningssmannens uppgörelseprotokoll över avbetalningsköp, fastställda avtal om underhållsbidrag samt sådana förbindelser eller fordringsbevis om vilkas verkställighet i den ordning som anges i denna lag det finns bestämmelser i någon annan lag,
- 5) beslut av en förvaltningsdomstol och beslut av annan myndighet i förvaltningsprocessärenden,
- 6) beslut av statsrådet, ett ministerium, ett ämbetsverk som hör till statens centralförvaltning och ett regionförvaltningsverk samt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

andra förvaltningsbeslut, om beslutet i fråga enligt någon annan lag skall verkställas i den ordning som anges i denna lag.

Denna lag träder i kraft den *20* .
